

Konvergenční program

České republiky

duben 2021

Konvergenční program České republiky
duben 2021

Ministerstvo financí ČR
Letenská 15, 118 10 Praha 1

Tel.: 257 041 111

E-mail: podatelna@mfcz.cz

ISSN 1804-798X (on-line)

Vychází 1× ročně, volná distribuce

Elektronický archiv:
<https://www.mfcz.cz/kopr>

Konvergenční program

České republiky

duben 2021

Obsah

Úvod a shrnutí	1
1 Záměry a cíle hospodářské politiky	2
1.1 Fiskální politika	2
1.2 Měnová politika	2
2 Makroekonomický scénář	4
2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady	4
2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář	4
2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance	6
3 Hospodaření sektoru vládních institucí	10
3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	10
3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí	14
3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice	16
3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu	17
4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem a analýza citlivosti	23
4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR	23
4.2 Analýza citlivosti	24
4.3 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy	24
5 Udržitelnost veřejných financí	27
5.1 Vládní strategie a provedené reformy	27
5.2 Fiskální dopady stárnutí populace	28
5.3 Analýza udržitelnosti	30
5.4 Záruky sektoru vládních institucí	30
6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí	34
6.1 Výhled daňové politiky	34
6.2 Rozpočtové určení daní	35
6.3 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí	35
6.4 Skladba výdajů sektoru vládních institucí	36
7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky	38
7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu	38
7.2 Posílení efektivnosti a transparentnosti veřejných financí	40
7.3 Rozpočtová politika	41
7.4 Institucionální změny ve veřejných financích	42
Přehled literatury a použitých zdrojů	43
Příloha: Konvergence	51
Slovníček pojmů	52

Konvergenční program je předkládán na základě článku 121 Smlouvy o fungování Evropské unie a aktuálního znění nařízení Rady (ES) č. 1466/97 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Jako takový byl vypracován v souladu s platnými pravidly Hospodářského a finančního výboru Rady (EFC, 2017) a je konzistentní s Národním programem reforem České republiky (ÚV, 2021) a Národním plánem obnovy České republiky (MPO, 2021).

Seznam tabulek

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon.....	8
Tabulka 2.2: Cenový vývoj	8
Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům	9
Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice	9
Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady	9
Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí	19
Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu	20
Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2020–2024	20
Tabulka 3.4: Srovnání scénáře predikce Konvergenčního programu a alternativního scénáře	20
Tabulka 3.5: Cyklický vývoj	21
Tabulka 3.6: Dluh sektoru vládních institucí podle subsektorů	21
Tabulka 3.8: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí	21
Tabulka 3.8: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice.....	22
Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR.....	25
Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře	26
Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí	33
Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR	33
Tabulka 5.3: Podmíněné závazky	33
Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí	37

Seznam grafů

Graf 1.1: Saldo veřejných financí	3
Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls.....	3
Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně	3
Graf 1.4: Spotřebitelské ceny	3
Graf 2.1: Rozklad růstu HDP	7
Graf 2.2: Příspěvky k růstu HDP	7
Graf 2.3: Sektorové členění investic	7
Graf 2.4: Spotřeba domácností.....	7
Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech.....	7
Graf 2.6: Deflátor HDP	7
Graf 2.7: Produkční mezera	7
Graf 2.8: Míra nezaměstnanosti	7
Graf 2.9: Míra zaměstnanosti a ekonomické aktivity	8
Graf 2.10: Meziroční změna míry participace.....	8
Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí.....	18
Graf 3.2: Jednorázové operace	18
Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí.....	18
Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí	18
Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva	18
Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU	18
Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí.....	18
Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu	18
Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven.....	32
Graf 5.2: Počet obyvatel ČR v jednotlivých projekcích	32
Graf 5.3: Demografická míra závislosti	32

Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení.....	32
Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře.....	32
Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře	32
Graf 5.7: Projekce výdajů – referenční scénáře.....	32
Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí	32
Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění	37
Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň	51
Graf P.2: Komparativní cenová hladina	51
Graf P.3: Reálná produktivita práce.....	51
Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci.....	51

Seznam použitých zkratk

CZK	kódové označení české koruny
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EK	Evropská komise
ESA 2010	Evropský systém národních a regionálních účtů z roku 2010
EU	Evropská unie (v rozsahu 27 členských zemí)
EUR	kódové označení eura
HDP	hrubý domácí produkt
KP	Konvergenční program České republiky
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
p. a.	ročně
p. b.	procentní bod
p. m.	pro informaci
USD	kódové označení amerického dolaru

Značky použité v tabulkách

Pomlčka (–) na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval nebo zápis není možný z logických důvodů.

Uzávěrka datových zdrojů

Makroekonomické datové zdroje v této publikaci jsou vztaženy k 1. dubnu 2021 a fiskální data a politiky k 19. dubnu 2021. Notifikace deficitu a dluhu sektoru vládních institucí byla potvrzena Eurostatem dne 22. dubna 2021.

Poznámka

Publikované součtové údaje v tabulkách jsou v některých případech zatíženy nepřesností na posledním desetinném místě vzhledem k zaokrouhlování.

Úvod a shrnutí

Globální hospodářský pokles způsobený pandemií a opatřeními zamezujícími jejímu šíření se promítl do životní situace mnoha domácností, podnikatelů a hospodaření firem. Řada ekonomik prokázala mimořádnou odolnost, přestože fiskální a monetární autority razantně mírnily nepříznivé dopady. Česká republika se svým relativně nízkým veřejným zadlužením, dlouhodobým plněním střednědobého rozpočtového cíle, prostorem pro konvenční měnovou politiku, zdravým bankovním sektorem a nízkou mírou nezaměstnanosti měla vynikající výchozí pozici i pro šok takového rázu.

V roce 2020 poklesl reálný hrubý domácí produkt v České republice o 5,6 %. Krizí byla přímo dotčena hlavně odvětví maloobchodu a služeb, avšak dodavatelsko-odběratelskými kanály a nižší poptávkou byla nakonec zasažena většina ekonomiky. Hlubšímu propadu zabránila protikrizová fiskální opatření, kterými se část nákladů a ztrát soukromého sektoru přenesla na stát. Nešlo přitom jen například o prominutí odvodů či nižší sazby daní, v propadu daňových příjmů se razantně promítl také pokles tržeb a zisků firem, stejně jako omezení výdělků. K tomu dramaticky vzrostly výdaje, kterými byla kompenzována ztráta příjmů z pracovní činnosti, ale i výdaje firem na mzdy zaměstnanců a některé fixní náklady. Veřejný sektor tím citelně tlumil dopad krize na trh práce, a nezaměstnanost tak i nadále setrvala na velmi nízké úrovni. Zcela klíčové však bylo zabezpečit financování systému veřejného zdravotního pojištění, na jehož bedrech leží řešení epidemie na území České republiky.

Velikostí a charakterem krize vyžadovala situace v mnoha zemích specifický přístup hospodářské politiky. Ten omezil nejenom negativní vliv pandemie na krátkodobý ekonomický výkon, ale zároveň napomohl snížit dopady na dlouhodobý růst. Cenou za snahu o potlačení epidemie a zmírnění socioekonomických dopadů bylo výrazné deficitní hospodaření a odpovídající nárůst zadlužení. V České republice především kvůli výsledku státního rozpočtu, který financoval největší díl protikrizových opatření, dosáhl v roce 2020 deficit veřejných financí 6,2 % HDP. Zadlužení se pak zvýšilo o necelých 8 procentních bodů na 38,1 % HDP.

Zesílení epidemie na podzim 2020 kombinované s novými mutacemi viru prohloubilo v letošním roce rizika a snížilo vyhlídky na svižnější hospodářský růst. Oproti tomu schválení několika druhů vakcín a postupné proočkovávání populace přináší naději na oživení ekonomiky, zejména ve druhé polovině roku. Očekáváme, že růst HDP v roce 2021 o 3,1 % bude tažen domácí poptávkou a jen částečně zahraničním obchodem. Spotřebu sektoru vládních institucí potáhne nárůst naturálních sociálních dávek a mezispotřeby ve veřejném sektoru. Soukromé investice by v roce 2021 měly těžit z obnoveného hospodářského růstu v zahraničí a mimořádných odpisů hmotného majetku. V případě investic sektoru vládních institucí počítáme, že růstem investičních výdajů financovaných z národních zdrojů posílí i Nástroj Evropské unie nové generace. Žádná ze složek soukromého užití by však neměla překročit reálnou úroveň z roku 2019.

Trh práce by měl být letos stále významně ovlivněn vládními opatřeními a zpožděnými projevy recese. Přestože pravděpodobně v průběhu roku 2021 ještě míra nezaměstnanosti vzroste a v průměru za rok dosáhne 3,6 %, stále bude podstatně nižší, než by odpovídalo cyklické pozici ekonomiky. Záporná produkční mezera a fiskální diskreční opatření povedou spíše k mírnému růstu objemu mezd a platů. Ten potom v kombinaci s obnoveným růstem produktivity práce determinuje pokles jednotkových nákladů práce. Neočekáváme, že by v roce 2021, s výjimkou ceny ropy, působily podstatnější

proinflační faktory, průměrná míra inflace by měla zvládnout na 2,5 %.

Omezené daňové příjmy a výdaje související se snahou o potlačení epidemie, vakcinací, stimulací ekonomiky a kompenzacemi za ztráty výdělků či nákladů by letos měly vést k nárůstu deficitu veřejných financí na 8,8 % HDP. Deficitní hospodaření sektoru vládních institucí, zejména pak státního rozpočtu, se podle odhadu promítne do dalšího zvýšení zadlužení na 44,8 % HDP.

V roce 2022 by se měla naplno projevit síla zotavené ekonomiky, podpořená prostředky z Nástroje Evropské unie příští generace, či končícího víceletého finančního rámce a startem nového programového období. S výjimkou investic do fixního kapitálu by ekonomika s dynamikou 3,7 % měla již vykompenzovat pokles roku 2020. Očekáváme, že se rovněž v tomto roce uzavře záporná produkční mezera. Podle účinné legislativy vystřídá v roce 2022 fiskální expanzi konsolidace veřejných financí. Aby bylo oživení ekonomiky dlouhodobě udržitelné, vychází konsolidační strategie z minimálního fiskálního úsilí ve výši 0,5 procentního bodu ročně.

Kromě stabilizace ekonomiky a řešení epidemie byla v uplynulém roce připravena či realizována řada opatření zvyšujících kvalitu veřejných financí. Pokračují práce na digitalizaci státní správy, zefektivňování systému veřejných zakázek nebo hospodaření s majetkem státu. Výzvou však nadále zůstává tlak na veřejné finance v dlouhodobém horizontu, plynoucí zejména z demografických změn struktury populace.

Konvergenční program České republiky byl v dubnu 2021 představen a diskutován ve věcně příslušných výborech Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky. Dokument byl schválen vládou České republiky dne 26. dubna 2021.

1 Záměry a cíle hospodářské politiky

Propuknutí světové pandemie postavilo hospodářskou politiku před zcela nové výzvy. Při velmi limitovaných zkušenostech s takovou situací bylo nutné přijmout řadu opatření na podporu postižených odvětví, dotčených domácností a veřejných systémů, v první řadě veřejného zdravotnictví. Kromě masivní fiskální expanze byla realizována i měnová a úvěrová opatření. Česká národní banka snížila základní úrokovou sazbu o celkem 2 p. b., nový zákon rozšířil možnosti posílit likviditu bankovního sektoru a jiná legislativa podpořila cash-flow ekonomických subjektů prostřednictvím odkladů splátek úvěrů.

Závažnost situace dokládá i aplikace všeobecné únikové klauzule na úrovni celé Evropské unie jak pro rok 2020, tak 2021. Krize takového rozsahu se stala relevantním důvodem pro dočasné rozvolnění fiskálních pravidel. Nejinak tomu bylo v ČR. Během roku 2020 byly schváleny hned dvě novely zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, které umožnily vládě provádět v době krize fiskální expanzi za cenu zhoršení strukturálního salda.

1.1 Fiskální politika

Veřejné rozpočty jsou i v letošním roce silně ovlivněny průběhem pandemické krize a opatřeními přijatými ČR i ostatními zeměmi k jejímu potlačení. V loňském roce byl státní rozpočet třikrát novelizován s konečným plánovaným deficitem 500 mld. Kč, čímž se vytvořil prostor pro financování pomoci ekonomickým subjektům ze soukromého i veřejného sektoru. Pokladní plnění státního rozpočtu za celý rok 2020 skončilo deficitem 367,4 mld. Kč, přičemž lepší než očekávaný vývoj byl na příjmové straně.

Původně schválený státní rozpočet pro rok 2021 s deficitem 320 mld. Kč neobsahoval výrazný fiskální stimul v podobě snížení efektivního zdanění příjmů fyzických osob nebo posílení investiční aktivity úpravou daňových odpisů. Neustupující intenzita epidemie si zároveň vyžádala prodloužení hlavních opatření na podporu ekonomiky (kompenzační bonus, program Antivirus aj.) a úpravu státního rozpočtu v navýšení deficitu na 500 mld. Kč (blíže kapitola 3).

Vakcinace společnosti by měla umožnit postupné otevření ekonomiky a fiskální expanze její oživení. Dle aktuální predikce sald a jejich cyklických složek na roky 2020 a 2021 je rozsah fiskálního stimulu zhruba 7,5 p. b., zá-

porné fiskální úsilí je pak menší o 2 p. b. Rozdíl primárního fiskálního úsilí s opačným znaménkem a fiskálního impulsu (Graf 1.2) je, vedle příjmů z fondů EU a plateb do rozpočtu EU, v letech 2020 a 2021 především způsoben jednorázovými opatřeními na podporu ekonomiky.

Pokrizové období by pak mělo být charakterizováno konsolidací veřejných financí. Výchozí nastavení pro konsolidaci určí expanze roku 2021, tedy strukturální deficit, který MF ČR odhadne pro letošní rok nejpozději v září 2021. Výdajový rámec na rok 2022 pak bude vycházet ze strukturálního deficitu o 0,5 p. b. nižšího ve srovnání s odhadem pro rok 2021. V období po roce 2022 by každý rok mělo docházet k meziročnímu zlepšování strukturálního salda alespoň o 0,5 p. b. Konsolidační trajektorie daná zákonem určuje pouze minimální úroveň fiskálního úsilí. Nevylučuje možnost vyšších meziročních zlepšení strukturálních sald, zejména bude-li to ekonomická situace umožňovat.

Konkrétní naplnění fiskální restrikce v letech střednědobého výhledu bude záležet na programu vlády, která vzejde z voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v říjnu 2021.

1.2 Měnová politika

Měnová politika ČNB je od roku 1998 prováděna v režimu cílování inflace. Od 1. ledna 2010 je inflační cíl definován jako meziroční růst indexu spotřebitelských cen ve výši 2 % s tolerančním pásmem ± 1 p. b. ČNB definuje inflační cíl jako střednědobý, a proto toleruje některé přechodné odchylky skutečné inflace od inflačního cíle (např. v důsledku úprav nepřímých daní), na jejichž primární dopady měnová politika standardně nereaguje a soustředí se pouze na sekundární projevy.

S ohledem na očekávané zrychlení inflace a zvýšené domácí inflační tlaky přistoupila ČNB začátkem února 2020 ke zvýšení dvoutýdenní repo sazby na 2,25 %. Pandemie nového typu koronaviru a její negativní dopady na českou ekonomiku ale ČNB vedly k razantnímu sníže-

ní primární úrokové sazby, nejprve o 1,25 p. b. v březnu, o dalších 0,75 p. b. v květnu. Na úrovni 0,25 % p. a. dvoutýdenní repo sazba zůstává i nadále. V roce 2020 se měnové podmínky významně uvolnily i v kurzové složce, a na ekonomiku v záporné produkční mezeře tak působily stimulačně. Vzhledem k předpokládanému vývoji krátkodobých úrokových sazeb a inflace budou měnové podmínky v roce 2021 a 2022 i nadále působit expanzivně, a to především v úrokové složce.

Kurz koruny vůči euru v průměru za celý rok 2020 meziročně oslabil o 2,9 % na 26,44 CZK/EUR. Od 2. čtvrtletí 2021 by se měla obnovit tendence k mírnému posilování nominálního kurzu. Vývoj by měl odrážet v první řadě očekávaný postupně se rozšiřující kladný úrokový dife-

renciál vůči eurozóně. Přispět by k němu ale mohlo i zlepšení globálního sentimentu navázané na stabilizaci epidemické situace.

Z hlediska přistoupení ČR ke společné měně euro se na základě dokumentu MF ČR a ČNB (2020) vláda ČR rozhodla (usnesení vlády č. 1283/2020) prozatím nestanovovat cílové datum vstupu do eurozóny. Vlastní věcná připravenost ČR na přijetí eura se sice zlepšila, stále ale přetrvávají slabá místa. Nadále se od eurozóny významně odlišuje struktura českého hospodářství, není dokončen proces reálné konvergence české ekonomiky, zejména pak cenové a mzdové úrovně, což by činilo výkon efektivní jednotné měnové politiky neoptimální. Navíc z hlediska maastrichtských konvergenčních kritérií v bezprecedentních podmínkách pandemie COVID-19 a souvisejícího celosvětového ekonomického propadu splnila ČR v roce 2020 pouze kritérium úrokových sazeb.

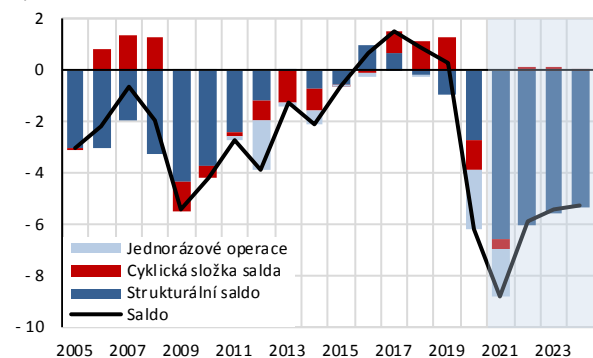
Vzhledem ke stárnutí populace není také dořešen problém dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, jejichž stabilizační působení by mělo po přijetí eura částečně nahradit ztrátu autonomní měnové politiky.

Pro přijetí eura naopak dlouhodobě hovoří vysoká míra otevřenosti české ekonomiky a její velká obchodní i vlastnická provázanost s eurozónou. Pozitivně lze hodnotit také relativně stabilní kurz koruny keuru, a to i během recese roku 2020, obnovenou sladěnost finančních trhů ČR a eurozóny či odolný bankovní sektor v ČR.

S ohledem na tyto skutečnosti vláda ČR dosud nestanovila cílové datum vstupu do eurozóny a nebude prozatím usilovat o vstup do evropského mechanismu směnných kurzů č. II. Aktualizovaný dokument a doporučení by měly být předloženy vládě do konce roku 2022.

Graf 1.1: Saldo veřejných financí

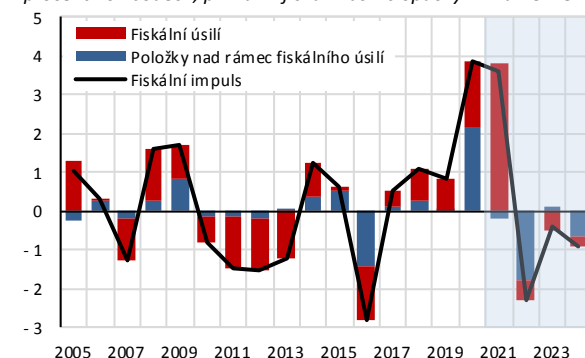
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.2: Fiskální úsilí a fiskální impuls

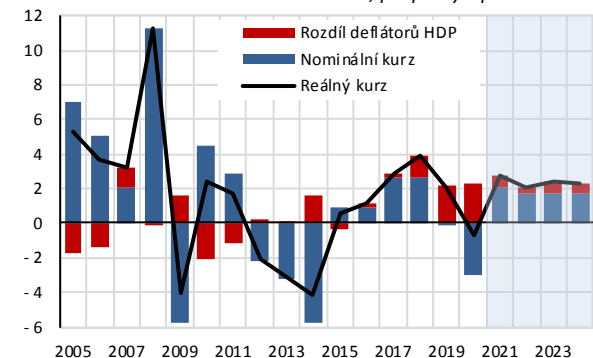
v procentních bodech, primární fiskální úsilí s opačným znaménkem

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.3: Reálný měnový kurz vůči eurozóně

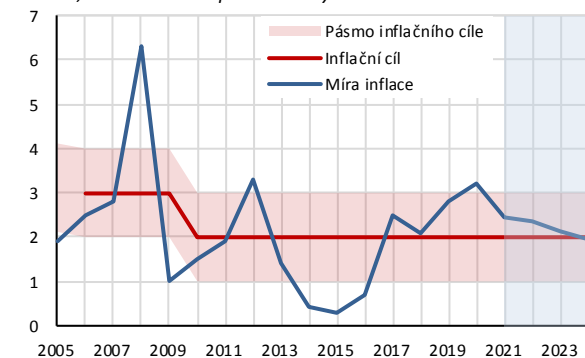
zhodnocení reálného měnového kurzu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČNB (2021a), ČSÚ (2021a), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 1.4: Spotřebitelské ceny

růst v %, národní index spotřebitelských cen

Poznámka: Inflační cíl byl do roku 2005 intervalový, od roku 2006 je bodový s tolerančním pásmem.

Zdroj: ČNB (2021b), ČSÚ (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

2 Makroekonomický scénář

Pandemie nového typu koronaviru, přijatá protiepidemická opatření a jejich doprovodné efekty způsobily v roce 2020 hluboký synchronizovaný propad světové ekonomiky. Jeho rozsah je za období po 2. světové válce bezprecedentní. Hospodářská politika ve všech zasažených zemích reagovala razantním uvolněním a přijetím masivních fiskálních a monetárních stimulů, což omezilo negativní vliv pandemie na krátkodobý růst. Zároveň tato opatření napomohla snížit dopady na růst dlouhodobě.

Odhadujeme, že domácí a zahraniční ekonomická aktivita by se od poloviny letošního roku měla pozvolna oživovat. Prognóza je ale zatížena obrovskou nejistotou a rizika jsou jednoznačně vychýlena směrem dolů. Kritickým faktorem bude rychlost a efektivnost očkovacího procesu a účinnost vakcín proti novým mutacím koronaviru.

2.1 Světová ekonomika a technické předpoklady

Hluboký propad světové ekonomiky v roce 2020 se odrazil i v dynamice světového obchodu se zbožím. K nepříznivému vývoji mezinárodního obchodu přispělo pokračující obchodní napětí mezi Spojenými státy americkými a Čínou, stejně jako nejistota ohledně budoucího uspořádání vzájemných vztahů mezi Spojeným královstvím a EU.

Hospodářství Spojených států amerických zaznamenalo v roce 2020 pokles o 3,5 %, Čína naopak jako jediná z hlavních ekonomik v roce 2020 vzrostla, a to o 1,8 %. Ekonomický výkon EU se v loňském roce snížil o 6,3 %, eurozóny o 6,8 %. Hlavními faktory byly klesající spotřeba domácností a investice. Zaměstnanost se v EU snížila o 1,5 %, většímu propadu přitom zabránila reakce hospodářské politiky a programy na udržení zaměstnanosti. Trh práce se přesto v souvislosti s budoucím vývojem pandemie potýká se značnou mírou nejistoty.

Na konci roku 2020 byla v řadě zemí zahájena vakcinace proti onemocnění COVID-19. Ve světle zatím nedostatečného proočkování populace, jakož i nových nakažlivějších mutací koronaviru, předpokládáme dočasné zpřísnění nebo prodloužení stávajících restrikcí. To bude hospodářský růst krátkodobě brzdit, v polovině roku by již ale ekonomická aktivita díky předpokládanému zlepšení epidemické situace měla oživovat s postupným uvolňováním restrikcí. Očekáváme, že by HDP EU mohl v letošním roce vzrůst o 3,6 % a v roce 2022 o 3,7 %.

V dalších letech by se pak tempo růstu mohlo pohybovat pod úrovní 2 %.

V roce 2020 činila průměrná cena za barel ropy Brent 42 USD. Velmi nízkých hodnot dosáhla po propuknutí pandemie ve 2. čtvrtletí 2020, poté však začala růst a v 1. čtvrtletí 2021 se již vrátila na předkrizovou úroveň. Předpokládaný vývoj ceny ropy reflektuje klesající termínovou křivku cen kontraktů futures. V roce 2021 by se ropa Brent měla v průměru obchodovat za 64 USD/barel (proti 55 USD za barel v Zimní prognóze EK, 2021a), v dalších letech by cena měla postupně klesat až na 56 USD/barel v roce 2024.

Na základě nedávného vývoje měnového kurzu USD/EUR jsme počínaje 2. čtvrtletím 2021 zvolili technický předpoklad stability na úrovni 1,21 USD/EUR. To je zcela v souladu s předpokladem EK.

Kurz koruny vůči euru v průměru za celý rok 2020 meziročně oslabil o 2,9 % na 26,44 CZK/EUR. Pro letošní rok očekáváme obnovení posilování koruny, kurz by tak mohl posílit o 2,1 % na průměrných 25,9 CZK/EUR. V dalším období by měla koruna pozvolna apreciovat.

S ohledem na očekávaný vývoj inflace a předpokládané nastavení měnové politiky ČNB a Evropské centrální banky počítáme s postupným růstem dlouhodobých úrokových sazeb z 1,5 % v průměru za rok 2021 na 2,2 % v letech 2023 a 2024.

2.2 Aktuální vývoj a střednědobý scénář

2.2.1 Hospodářský růst a strana poptávky

Reálný HDP se v roce 2020 snížil o 5,6 %. K hlubokému poklesu došlo ve všech oblastech domácího užití s výjimkou spotřeby sektoru vládních institucí.

Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly tlačeny dolů v důsledku poklesu reálných příjmů z práce a podnikání, pozitivně se však promítla řada diskrečních změn v sociální oblasti a opatření na podporu ekonomiky. Růst reálného disponibilního důchodu se díky tomu pouze zpomalil na 2,0 % (z 3,1 % v roce 2019). Spotřebu však velmi silně tlumil nárůst míry úspor. Reálná spotřeba domácností tak v roce 2020 klesla o 5,2 %. V roce 2021 a

menší měrou i v roce 2022 je spotřeba domácností stimulována snížením daňového zatížení. Protiepidemická opatření však nadále výrazně omezují spotřební možnosti domácností, a míra úspor proto v letošním roce patrně ještě vzroste. Navzdory očekávanému oživení spotřebních výdajů domácností ve 2. polovině roku by reálná spotřeba domácností měla za celý rok 2021 vzrůst pouze o 0,1 %. V roce 2022 by její dynamiku měla podpořit výrazná normalizace míry úspor, stejně jako statistický efekt silného oživení spotřebních výdajů v 2. polovině letošního roku. Spotřeba domácností by se tak za celý rok 2022 mohla zvýšit o 5,7 %.

Reálné výdaje sektoru vládních institucí na konečnou spotřebu by letos měly vzrůst o 3,4 %, pro rok 2022 očekáváme zpomalení na 0,9 %. Zpomalení je determinováno odezněním epidemie a počátkem konsolidačního úsilí vlády (viz kapitola 3). Ve zdravotnictví bude patrný nárůst výdajů související s řešením pandemie koronaviru. Přes úspory v rámci centrálních úřadů státní správy se počítá s personálním navýšením ve školství a u ozbrojených složek. Dynamiku může podpořit i růst výdajů na nákup zboží a služeb za příspěví běžných dotací z fondů EU.

Pod tíhou globální recese a silného nárůstu nejistoty v roce 2020 výrazně klesly investice do fixního kapitálu. Oproti tomu měnové podmínky na dynamiku investiční aktivity působily pozitivně. V roce 2021 by se k nim měl přidat obnovený hospodářský růst v zahraničí, díky čemuž by soukromé investice měly opět vzrůst. Oživení soukromých investic také podpoří mimořádné odpisy hmotného majetku, které ovšem budou investice v roce 2022 tlumit. Zrychlení odpisů totiž povede k přesunu některých investic z roku 2022 do roku 2021. V případě veřejných investic počítáme pro rok 2021 s růstem kapitálových výdajů financovaných z národních zdrojů. V letošním i příštím roce by investice sektoru vládních institucí měly být posíleny projekty spolufinancovanými fondy EU včetně Nástroje pro oživení a odolnost (viz kapitola 3). Tvorba hrubého fixního kapitálu by tak letos mohla vzrůst o 3,8 % a v roce 2022 o 4,5 %.

Vývoz zboží a služeb se v roce 2020 vlivem poklesu exportních trhů tlumeného zvýšením exportní výkonnosti snížil o 5,9 %. Díky oživení exportních trhů by měl v letošním roce vzrůst o 5,0 % a v roce 2022 o 5,7 %, přičemž v příštím roce by měl jeho dynamiku mírně podpořit i nárůst konkurenceschopnosti. Dynamika vývozu a dovozně náročné investiční poptávky se pak promítne v dovozu zboží a služeb, který by se letos mohl zvýšit o 4,9 %. V roce 2022 by se k uvedeným faktorům měl přidat ještě zvýšený import pro spotřebu domácností. Dovoz by tak v příštím roce mohl narůst o 6,6 %.

S ohledem na vývoj jednotlivých výdajových složek HDP očekáváme, že ekonomika v roce 2021 vzroste o 3,1 %. V roce 2022 by růst HDP mohl zrychlit na 3,7 %, v dalších letech by se ekonomický růst mohl pohybovat okolo 2 %, což by mělo zhruba odpovídat očekávanému potenciálnímu růstu.

2.2.2 Potenciální produkt a pozice ekonomiky v cyklu

Růst potenciálního produktu se v roce 2020 zpomalil na 1,1 %. S příspěvkem 1,0 p. b. byl nejdůležitější složkou nárůst souhrnné produktivity výrobních faktorů. Zásoba kapitálu zatím vykazuje poměrně stabilní příspěvek ve výši kolem 0,6 p. b. Naopak výrobní faktor práce ubral z dynamiky potenciálního produktu zhruba 0,5 p. b. Na stárnutí populace, projevující se poklesem počtu osob v produktivním věku, připadá příspěvek -0,3 p. b., negativním směrem působila i nižší míra participace a počet obvykle odpracovaných hodin.

V následujících letech by se měl růst potenciálního produktu postupně zrychlovat, avšak temp růstu z let 2015–2018 v horizontu KP pravděpodobně dosaženo nebude. Epidemie koronaviru a s ní spojená restriktivní opatření tak budou mít negativní vliv na růst potenciálního produktu i ve střednědobém horizontu.

Ekonomika přešla v minulém roce z kladné do hluboce záporné mezery výstupu. Podle našeho odhadu v průměru za celý rok činila 3,1 % potenciálního produktu. Vzhledem k očekávanému hospodářskému oživení by se ale měla postupně uzavřít a ekonomický výkon by se od roku 2022 mohl pohybovat poblíž potenciální úrovně.

2.2.3 Ceny

Míra inflace, měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen, se po většinu roku 2020 zejména vlivem mimořádně silného růstu jednotkových nákladů práce pohybovala nad 3 % a v průměru za celý rok dosáhla 3,3 %. Meziroční inflace v průběhu roku zvolnila z 3,8 % v lednu na 2,4 % v prosinci, k čemuž přispělo značné zpomalování tempa růstu cen potravin.

V roce 2021 i 2022 by měl inflaci zpomalovat pokles jednotkových nákladů práce a mírně také posilování koruny vůči oběma hlavním světovým měnám. Ve stejném směru by v letošním roce měla působit i záporná produkční mezera, proinflační vliv by naopak měla mít cena ropy. V roce 2022 by již produkční mezera ani cena ropy neměla inflaci téměř ovlivňovat, proinflačně by však měl působit obnovený růst spotřeby domácností.

Regulované ceny by v roce 2021 neměly tržní míru inflace vychylovat, v roce 2022 by měl být jejich příspěvek již kladný. V oblasti změn nepřímých daní v roce 2021 došlo ke snížení spotřební daně z motorové nafty. V letech 2021 i 2022 se do spotřebitelských cen promítne zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků. Cenový dopad těchto daňových opatření do průměrné míry inflace odhadujeme na 0,2 p. b. v každém uvedeném roce.

V roce 2021 by tak růst harmonizovaného indexu spotřebitelských cen měl zvolnit na 2,4 %, v dalších letech by inflace mohla nepatrně zpomalovat z 2,3 % v roce 2022 na 1,9 % v roce 2024.

Růst deflátoru HDP by se v celém horizontu KP mohl pohybovat okolo 1,9 % ročně. Směnné relace by měly růst deflátoru HDP v tomto a v příštím roce nepatrně brzdit, v dalších letech by tomu mělo být naopak. Příspěvek deflátoru hrubých domácích výdajů by měl zvolna klesat.

2.2.4 Trh práce a mzdy

Napětí na trhu práce, projevující se nízkou mírou nezaměstnanosti a vysokým počtem volných pracovních míst, se v loňském roce podstatně zmírnilo. Dopady hluboké recese značně tlumila opatření na podporu ekonomiky, navzdory tomu však na trhu práce patrně dojde k trvalým strukturálním změnám (OECD, 2020a). Míra nezaměstnanosti sice v průběhu roku 2020 po-

stupně vzrostla na úroveň kolem 3 %, stále však byla nejnižší v EU. Náhrady zaměstnancům se v důsledku setrvačnosti mezd a výrazného nárůstu výdělků v sektoru vládních institucí zvýšily, jejich dynamika ale oproti předchozím letům značně zvolnila. Nárůst disponibilního důchodu a omezené možnosti spotřeby posílil finanční rezervy domácností, což by po uvolnění restriktivních opatření mohlo podpořit celkovou poptávku.

Předpokládáme, že i v průběhu letošního roku budou negativní dopady vyvolané epidemickou situací tlumeny opatřeními na podporu zaměstnanosti. Pozitivně rovněž přispěje snížení daňového zatížení práce a stejným směrem by měl působit nadále vysoký evidenční počet volných pracovních míst. Míra nezaměstnanosti by letos mohla vzrůst na 3,6 % a kolem této úrovně setrvat i v roce 2022. Zaměstnanost (v metodice národních účtů) by se v roce 2021 mohla snížit o 1,1 %, v dalších letech by měla nepatrně růst. Napříč odvětvími a regiony bude situace pravděpodobně značně rozdílná, což představuje zvýšené nároky na rekvalifikaci a mobilitu pracovníků. Ze střednědobého hlediska bude rozhodující adaptabilita uchazečů na změny v poptávce na trhu práce.

Zvyšování statutárního věku odchodu do důchodu i rostoucí podíl věkových skupin s přirozeně vysokou mírou

2.3 Vztahy k zahraničí a sektorové bilance

Tato část je zpracována v metodice národních účtů, která na základě relace mezi investicemi a úsporami umožňuje přebytek či deficit ve vztazích k zahraničí beze zbytku rozdělit mezi jednotlivé sektory národního hospodářství. Od analogické, běžně používané, metodiky platební bilance se liší např. způsobem zpracování datových podkladů či zařazením některých položek.

Česká ekonomika od roku 2013 setrvale vykazuje přebytkový výsledek čistých půjček/výpůjček vůči nerezidentům, jen v roce 2019 byl zaznamenán malý deficit ve výši 0,3 % HDP. V roce 2020 byl však poněkud paradoxně dosažen historicky nejvyšší přebytek odpovídající 3,0 % HDP.

Na tomto zlomu se podílely téměř všechny položky bilance běžných i kapitálových transakcí. Přebytek bilance zboží a služeb se v roce 2020 zvýšil na 6,9 % HDP. Projevila se zde jak schopnost exportně orientovaného průmyslu čelit důsledkům hlubokého ekonomického propadu v partnerských zemích, tak i pokles dovozu v souvislosti se slabou investiční aktivitou zejména v soukromém sektoru a nižší spotřebou domácností.

Ještě silnější pozitivní impuls se odehrál v dlouhodobě deficitní bilanci primárních důchodů, která je ovlivňována převážně rozdělováním důchodů společností pod

participace v posledních letech přispěly k nárůstu míry ekonomické aktivity. Tyto faktory však budou postupně slábnout. Vlivem zhoršení ekonomické situace může ve zvýšené míře docházet k odchodům do předčasného důchodu, naopak „daňový balíček 2021“ navyšující čisté výděly by mohl podpořit motivaci k pracovní aktivitě. Míra participace ve skupině 20–64 let by tak letos i v příštích letech mohla mírně růst.

Negativní dopady hospodářského poklesu na dynamiku výdělků jsou kromě podpůrných programů částečně tlumeny zvýšením minimální a zaručené mzdy. Z hlediska struktury jsou prozatím nejvíce zasaženi hůře placení zaměstnanci ve službách. Tyto faktory společně s citelným nárůstem mezd a platů v odvětvích s převahou sektoru vládních institucí dosud udržely růstovou dynamiku celkových náhrad zaměstnancům. Naopak předpokládané ukončení programu Antivirus v tomto roce a propuštění části v něm zařazených zaměstnanců bude působit negativně. Náhrady zaměstnancům by tak v roce 2021 mohly stagnovat, v roce 2022 by díky oživení výdělků v soukromém sektoru mohly vzrůst o 1,7 %. V dalších letech by se jejich dynamika mohla pohybovat okolo 3 %.

zahraniční kontrolou. Schodek primárních důchodů se tak z důvodu omezení výplaty dividend do zahraničí a nižší ziskovosti zahraničně vlastněných podniků snížil z 6,0 % HDP na 4,0 % HDP.

Saldo běžných transakcí s nerezidenty (odpovídá běžnému účtu platební bilance) tak zaznamenalo přebytek ve výši 1,8 % HDP oproti schodku 0,9 % HDP v roce 2019.

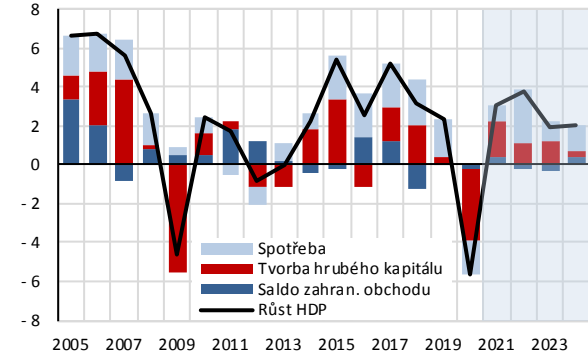
Přebytek bilance kapitálových transferů se v roce 2020 zvýšil na 1,1 % HDP, především díky kapitálovým dotacím z rozpočtu EU.

Ve scénáři KP předpokládáme, že razantní zlepšení ve vztazích k zahraničí v roce 2020 bylo spíše jednorázové. V dalších letech by bilance běžných transakcí měla vlivem snížení přebytku výkonové bilance a opětovného prohloubení deficitu prvotních důchodů vykazovat schodek okolo 1 % HDP. Díky kladnému saldu kapitálových transferů by však čisté půjčky/výpůjčky měly být mírně přebytkové.

Z hlediska sektorových bilancí by při predikované trajektorii hospodaření sektoru vládních institucí měla bilance soukromého sektoru vykazovat výrazné přebytky.

Graf 2.1: Rozklad růstu HDP

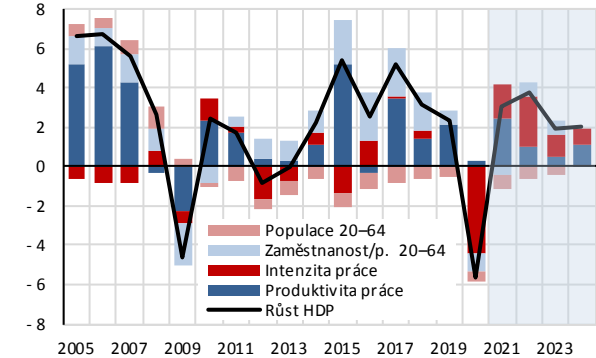
růst v %, příspěvky k růstu v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.2: Příspěvky k růstu HDP

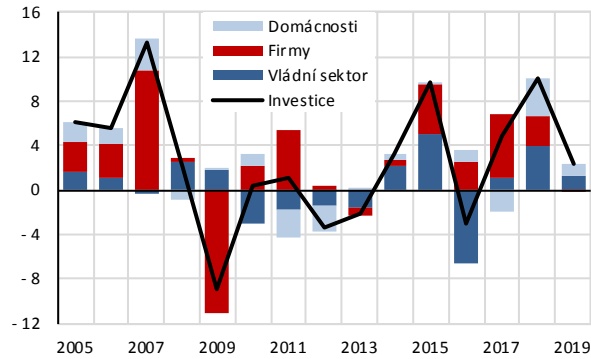
růst v %, příspěvky k růstu v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.3: Sektorové členění investic

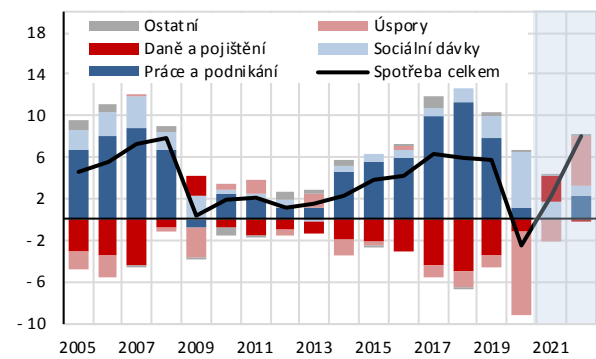
růst reálné tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty MF ČR.

Graf 2.4: Spotřeba domácností

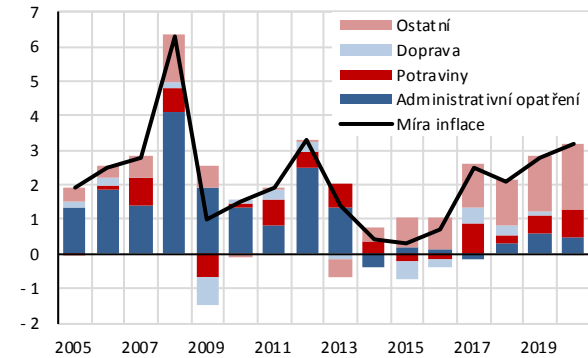
národní pojetí, růst nominální spotřeby v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.5: Spotřebitelské ceny v hlavních oddílech

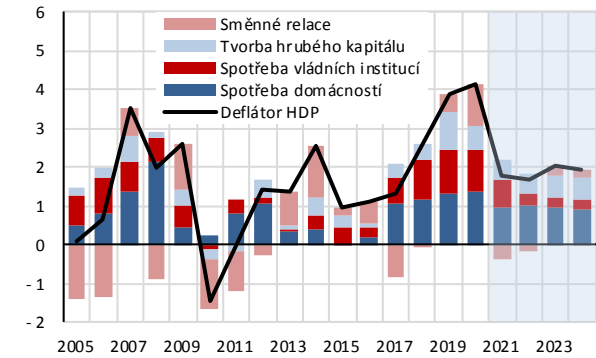
meziroční změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.6: Deflátor HDP

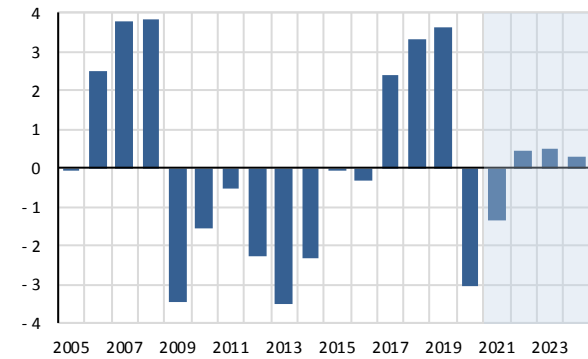
meziroční změna v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.7: Produkční mezera

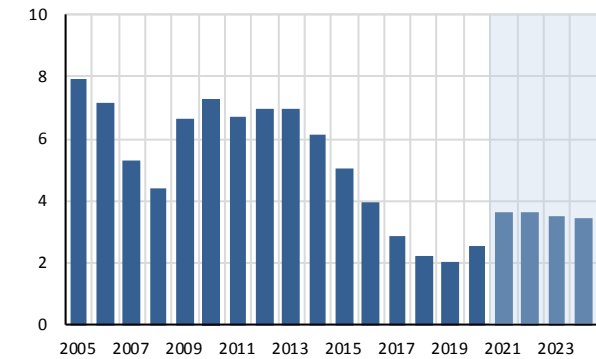
v % potenciálního produktu

Zdroj: MF ČR (2021a).

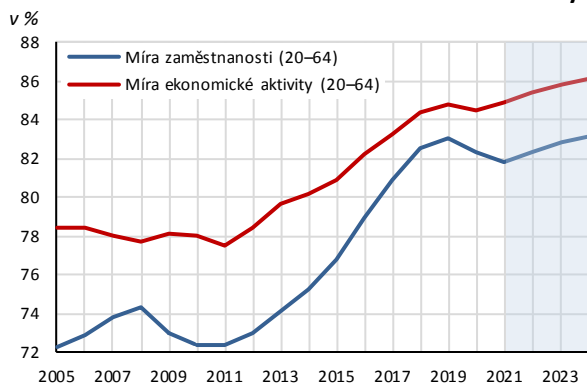
Graf 2.8: Míra nezaměstnanosti

v %

Zdroj: ČSÚ (2021c). Výpočty a predikce MF ČR.

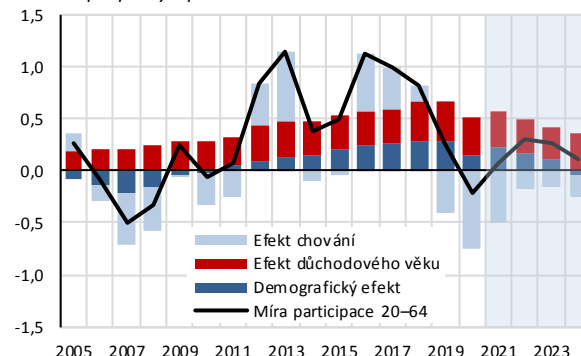
Graf 2.9: Míra zaměstnanosti a ekonomické aktivity

Zdroj: ČSÚ (2021c). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 2.10: Meziroční změna míry participace

změna a příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021c), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.1: Ekonomický výkon

úroveň v mld. Kč, přírůstky v %, příspěvky k růstu v p. b.

	Kód ESA	2020	2020	2021	2022	2023	2024
		úroveň	přírůstek				
Reálný HDP	B1*g	5427	-5,6	3,1	3,7	1,9	2,1
Nominální HDP	B1*g	5652	-1,7	4,9	5,5	4,0	4,0
Složky reálného HDP							
Výdaje na konečnou spotřebu domácností	P.3	2580	-5,2	0,1	5,7	1,8	2,2
Výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí	P.3	1173	3,5	3,4	0,9	1,1	1,5
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	1387	-8,1	3,8	4,5	4,6	1,2
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností (% HDP)	P.52+P.53	-44	-0,8	0,1	0,0	0,1	0,1
Vývoz zboží a služeb	P.6	4023	-5,9	5,0	5,7	3,8	3,7
Dovoz zboží a služeb	P.7	3692	-6,1	4,9	6,6	4,7	3,4
Příspěvky k růstu HDP							
Domácí poptávka (efektivní)		-	-3,9	1,8	3,9	2,3	1,7
Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností	P.52+P.53	-	-1,5	0,9	0,0	0,0	0,0
Saldo dovozu a vývozu zboží a služeb	B.11	-	-0,3	0,4	-0,2	-0,3	0,4

Pozn.: Reálné úrovně jsou v cenách roku 2019. Změna stavu zásob a čisté pořízení cenností na řádce 6 vyjadřuje podíl změny zásob k HDP v běžných cenách. Příspěvek změny stavu zásob a čisté pořízení cenností k růstu HDP je spočten z reálných hodnot.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.2: Cenový vývoj

úroveň index 2015=100, přírůstky v %

	2020	2020	2021	2022	2023	2024
	úroveň	přírůstek				
Deflátor HDP	113,7	4,2	1,8	1,7	2,0	1,9
Deflátor spotřeby domácností	111,4	2,8	2,1	2,2	2,1	2,0
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	111,4	3,3	2,4	2,3	2,1	1,9
Deflátor spotřeby vládních institucí	122,9	5,1	3,3	1,4	1,3	1,3
Deflátor investic	110,0	2,4	2,3	2,0	2,0	2,0
Deflátor vývozu zboží a služeb	98,1	0,5	-1,0	-0,1	0,2	0,4
Deflátor dovozu zboží a služeb	96,1	-1,1	-0,6	0,1	-0,1	0,2

Zdroj: ČSÚ (2021a), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.3: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům

cenové úrovně v běžných cenách, přírůstky v %

	Kód ESA	2020	2020	2021	2022	2023	2024
		úroveň	přírůstek				
Zaměstnanost (tis. osob)		5351,0	-1,5	-1,1	0,1	0,3	0,1
Zaměstnanost (mld. odpracovaných hodin)		9,1	-6,0	0,5	2,7	1,7	0,6
Míra nezaměstnanosti (%)		2,6	2,6	3,6	3,7	3,5	3,5
Produktivita práce na osobu (tis. CZK/osobu)		1014,2	-4,2	4,2	3,6	1,6	1,9
Hodinová produktivita práce (CZK/hod.)		594,4	0,4	2,6	1,0	0,2	1,4
Náhrady zaměstnancům (mld. CZK)	D.1	2596,6	1,3	0,0	1,7	2,9	3,1
Náhrady na zaměstnance (tis. CZK/osobu)		564,2	2,9	1,0	1,5	2,6	3,0

Pozn.: Zaměstnanost a náhrady zaměstnancům jsou v konceptu domácího pojetí z národních účtů. Míra nezaměstnanosti je v metodice Výběrového šetření pracovních sil. Produktivita práce byla spočtena jako HDP v cenách roku 2019 na zaměstnanou osobu, resp. na odpracovanou hodinu.

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021c). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.4: Rozklad změny čisté finanční pozice

v % HDP

	Kód ESA	2020	2021	2022	2023	2024
Čisté půjčky/výpůjčky vůči nerezidentům	B.9	3,0	0,9	0,4	0,2	0,6
Bilance zboží a služeb		6,9	6,6	5,9	5,5	5,9
Bilance primárních důchodů a transferů		-5,1	-7,0	-7,0	-7,0	-7,2
Bilance kapitálových transferů		1,1	1,2	1,4	1,6	1,7
Čisté půjčky/výpůjčky soukromého sektoru	B.9	9,2	9,7	6,3	5,6	5,8
Čisté půjčky/výpůjčky sektoru vládních institucí	B.9	-6,2	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Statistická diskrepance		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Pozn.: Údaje z národních účtů.

Zdroj: ČSÚ (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 2.5: Základní makroekonomické předpoklady

úrokové sazby a růst v %

	2020	2021	2022	2023	2024
Krátkodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	0,9	0,4	1,1	2,0	2,1
Dlouhodobá úroková míra (ČR) (roční průměr)	1,1	1,5	1,8	2,2	2,2
Nominální efektivní směnný kurz (2015=100)	106,9	110,0	111,9	113,7	115,6
Měnový kurz CZK/EUR (roční průměr)	26,4	25,9	25,5	25,1	24,7
Světový růst HDP vyjma EU	-2,7	5,9	4,1	3,6	3,3
Růst HDP v EU	-6,3	3,6	3,7	1,8	1,6
Růst na hlavních zahraničních trzích	-6,3	5,1	5,4	3,6	2,8
Růst světového objemu dovozu, vyjma EU	-8,5	7,9	5,0	4,2	3,8
Cena ropy (Brent, USD/barel)	41,8	63,8	59,9	57,4	56,0

Zdroj: ČNB (2021a), EIA (2021), EK (2021a), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

3 Hospodaření sektoru vládních institucí

V roce 2020 hospodařil sektor vládních institucí ČR s deficitem ve výši 6,2 % HDP. Schodek státního rozpočtu, jenž rozhodující měrou přispěl k fiskálnímu stimulu ekonomiky, tlumilo kladné saldo místních rozpočtů. Do příchodu pandemické krize plnily veřejné finance ČR svůj střednědobý rozpočtový cíl. Vytvořily si tak fiskální prostor skrze pokles dluhové kvóty k 30 % HDP pro řešení negativních šoků. Pokračující fiskální expanze v roce 2021 by měla dále prohloubit schodek sektoru vládních institucí na 8,8 % HDP a strukturální saldo z -2,7 % HDP na -6,5 % HDP. Predikce je ovšem zatížena riziky vychýlenými směrem dolů, které souvisí nejenom s vývojem epidemické situace a z toho vyplývajících nákladů pro veřejné finance, ale i s riziky a nejistotami v ekonomickém prostředí.

3.1 Aktuální vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

3.1.1 Hospodaření v roce 2020

Podle údajů ČSÚ skončilo hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2020 deficitem ve výši 6,2 % HDP. Na záporném výsledku se podílel především státní rozpočet, který kromě posílené redistribuční funkce nesl v převážné míře tíhu stabilizace ekonomiky a kompenzace výpadku příjmu ostatních jednotek veřejných financí. Transfery ze státního rozpočtu pak vedly k tomu, že místní vládní instituce vykázaly opět přebytek, zatímco zdravotní pojišťovny během zdravotní krize pouze mírný deficit. Z pohledu strukturálního salda vedla expanzivní fiskální politika k deficitu ve výši 2,7 % HDP, neboť celá řada opatření byla jednorázové nebo přechodné povahy a pokles příjmů do určité míry cyklického charakteru.

Příjmy sektoru vládních institucí poklesly meziročně o 2,4 % a dosáhly úrovně 41,3 % HDP. Dominantní vliv představovaly o 2,7 % nižší daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení, přičemž nejvíce se propadl výnos daně z příjmů právnických osob. Složená daňová kvóta poklesla o 0,4 p. b. na úroveň 35,7 % HDP.

Výnos daně z přidané hodnoty klesl o 3,0 %. Meziroční dynamika výrazně zpomalila v návaznosti na pokles nominální spotřeby domácností. Dále se patrně projevil i citelný výpadek tržeb z nákupů zahraničních turistů. S účinností od 1. ledna 2020 došlo ke změně sazby z 15 % na 10 % u dodávek tepla a chladu (zákon č. 80/2019 Sb.). Toto opatření, kompenzující zvýšené náklady v důsledku nárůstu cen emisních povolenek, znamenalo snížení příjmů o 2 mld. Kč. Zákon č. 256/2019 Sb. přinesl přesun některých služeb a komodit do druhé snížené sazby (např. opravy jízdních kol, obuvi, kožených výrobků a oděvů, kadeřnické a holičské služby, dále pak vodné a stočné aj.), což vedlo ke snížení příjmů o 1,4 mld. Kč. Daňový příjem byl dále s účinností od července 2020 tlumen nižší sazbou daně na ubytovací služby a sportovní akce s celkovým odhadovaným dopadem 0,8 mld. Kč (zákon č. 299/2020 Sb.).

Výnos spotřebních daní, vyjádřený bez dotací na obnovitelné zdroje energie, poklesl o 6,4 %. U daně z minerálních olejů se projevila nižší spotřeba nafty a benzínu v důsledku výrazného úbytku přepravních výkonů, stejně jako vyšší vratka u „zelené nafty“. V případě daně z tabákových výrobků mělo značný vliv omezení přeshraničních nákupů a cestovního ruchu. Utlumený

cestovní ruch a veškeré společenské aktivity se odrazily rovněž ve spotřebě piva a lihovin. Pozitivní příjmový efekt měla změna sazeb na tabákové výrobky a líc s původně očekávaným dopadem cca 10,3 mld. Kč (zákon č. 364/2019 Sb.). Zákonem č. 364/2019 Sb. dále došlo v rámci daní z výroby a dovozu ke zvýšení sazby daně z hazardních her (pouze u loterií) s předpokládaným dopadem necelé 1 mld. Kč. Zrušení daně z nabytí nemovitých věcí znamenalo výpadek příjmů ve výši 13,8 mld. Kč (zákon č. 386/2020 Sb.).

Příjmy z důchodových daní meziročně poklesly o 6,7 %, hlavně kvůli výpadku výnosu daně z příjmů právnických osob. Nucené omezování výroby a poskytování služeb, zavírání provozů a celkový útlum ekonomiky v souvislosti s epidemií se významně promítly v hospodaření firem, které do veřejných rozpočtů odvedly na dani ze zisků o 22,1 % méně. Svůj podíl na tom měl i „daňový balíček 2021“ (zákon č. 609/2020 Sb.) zavádějící mimořádné odpisy s odhadovaným záporným dopadem kolem 11 mld. Kč a zvýšení limitu pro odpisování dlouhodobého hmotného majetku s vlivem ve výši 2,4 mld. Kč. Negativní dopad ve výši 1,8 mld. Kč mělo také rozšíření osvobození dividend náležejících státu a krajům od daně z příjmů právnických osob (zákon č. 364/2019 Sb.). Rozpočtově pozitivně naopak působila změna metody tvorby a uznatelnosti technických rezerv pojišťoven (zákon č. 364/2019 Sb.) s odhadovaným dopadem 5,3 mld. Kč. Opatření přijatá v rámci tzv. liberačních balíčků představovala minimální fiskální dopad do aktuálních příjmů.

V případě výnosu daně z příjmů fyzických osob došlo i vlivem opatření stabilizujících zaměstnanost k meziročnímu růstu o 3,3 %. Z diskrečních opatření došlo k zavedení limitu 1 mil. Kč pro osvobození výher z hazardních her, přičemž v případě loterie a tomboly se za tento limit považuje hrubá výhra, u ostatních druhů hazardních her představuje 1 mil. Kč čistou výhru. Dále došlo ke změně v zaokrouhlení při stanovení základu daně u příjmů z dluhopisů emitovaných před 1. 1. 2013 (zákon č. 364/2019 Sb.) s celkovým kladným dopadem ve výši 0,6 mld. Kč. Snížení sazby nemocenského pojištění v souvislosti se zrušením karenční doby od července 2019 znamenalo záporný dopad cca 0,3 mld. Kč (zákon č. 32/2019 Sb.).

Vývoj příspěvků na sociální zabezpečení byl podobně jako daň z příjmů fyzických osob primárně determinován růstem náhrad zaměstnancům v ekonomice o 1,3 %. Kromě toho se ale výrazně projevilo navýšení platby státu za státního pojištění o 25,4 mld. Kč. V rámci mimořádných opatření v období epidemie bylo schváleno prominutí minimálních záloh na sociální a zdravotní pojištění pro osoby samostatně výdělečně činné po dobu 6 měsíců s dopadem 14,3 mld. Kč (zákon č. 136/2020 Sb. a č. 134/2020 Sb.), stejně jako prominutí pojistného na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti placeného zaměstnavatelem (program Antivirus – režim C) na dobu 3 měsíců s dopadem ve výši 13,3 mld. Kč (zákon č. 300/2020 Sb.). Negativně na příjmy systému sociálního pojištění působilo rovněž snížení sazby nemocenského pojištění jako kompenzace za zrušení karenční doby v prvních třech dnech nemocenské (zákon č. 32/2019 Sb.) s dopadem 1,8 mld. Kč. Všechny tyto faktory stály v souhrnu za dynamikou příspěvků na sociální zabezpečení ve výši 1,6 %.

V rámci důchodů z vlastnictví došlo k meziročnímu nárůstu příjmů z dividend o 41,0 % (6,3 mld. Kč), a to navzdory nulové dividendě od Letiště Praha, jehož hospodaření bylo citelně ovlivněno celosvětovou pandemií a s tím spojeným omezením letecké dopravy. Naproti tomu výrazně vyšší dividendu do státního rozpočtu odvedla společnost ČEZ.

Výdaje sektoru vládních institucí vzrostly o 12,9 % a dosáhly úrovně 47,5 % HDP, což představovalo meziroční nárůst výdajů v poměru k HDP o 6,1 p. b. Výdajová strana byla významně poznamenána opatřeními přijatými v boji s COVID-19 a programy ke zmírnění jeho ekonomických a sociálních dopadů.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí si kvůli náhradám zaměstnancům a naturálním sociálním transferům zachovaly značnou dynamiku ve výši 8,7 %. Dvouciferný růst náhrad zaměstnancům táhly platy pracovníků ve školství a zdravotnictví, doprovázené prostředky na odměny ve zdravotnictví, sociálních službách či v bezpečnostních sborech. Ještě o něco rychleji (10,6 %) rostly naturální sociální transfery, resp. výdaje na zdravotní péči hrazené subjektům mimo sektor vládních institucí. Na podporu lázeňského cestovního ruchu byl schválen program COVID-Lázně, z jehož celkové alokace ve výši 1 mld. Kč bylo vyčerpáno 0,1 mld. Kč (usnesení vlády č. 703/2020 a 48/2021). Naproti tomu úspora 2 mld. Kč plynula z nižšího využití slevy z ceny jízdného v autobusech a vlacích pro žáky, studenty a seniory z důvodu omezených možností cestování. Ve srovnání s předchozími složkami výdajů na konečnou spotřebu došlo pouze k mírnému nárůstu výdajů na mezispotřebu (1,9 %). Vyšší spotřebu ve zdravotnictví (výdaje na zdravotnický materiál, ochranné pomůcky, testy a vakcíny), v železniční dopravě (Správa železnic) či výzkumu (veřejné výzkumné instituce) tlumila nižší mezispotřeba v oblasti silniční dopravy (Ředitelství silnic a dálnic),

veřejných vysokých škol či místních příspěvkových organizací.

K citelnému navýšení došlo v roce 2020 u peněžitých sociálních dávek, což reflektovalo jak schválená opatření v oblasti dávek důchodového pojištění a dávek státní sociální podpory, tak ekonomický vývoj. S účinností od 1. ledna 2020 došlo ke zvýšení průměrného starobního důchodu o 900 Kč (zákon č. 244/2019 Sb.). Dopad samotné diskrece nad zákonný nárok činil zhruba 6 mld. Kč. Mimořádný příspěvek důchodcům ve výši 5 000 Kč jako finanční výpomoc na pokrytí jejich rostoucích životních nákladů znamenal dodatečný výdaj v celkovém objemu 15 mld. Kč (zákon č. 469/2020 Sb.). Dalším opatřením, navyšujícím sociální výdaje o 14,1 mld. Kč, bylo zvýšení rodičovského příspěvku pro všechny domácnosti s dítětem do 4 let věku, které zároveň tuto dávku aktivně pobírají (zákon č. 363/2019 Sb.). Dopad zvýšení příspěvku na péči pro osoby ve 3. a 4. stupni závislosti byl kalkulován ve výši 1,9 mld. Kč (zákon č. 47/2019 Sb.). Zrcadlově s příspěvků na sociální zabezpečení se zde projevil nárůst platby státu za státního pojištění o 25,4 mld. Kč. Kromě toho dávky sociálního zabezpečení navýšilo rovněž dočasně posílené ošetřovné, které bylo určeno pro osoby pečující o dítě po dobu uzavření škol, stacionářů či obdobných zařízení během epidemie koronaviru, resp. z důvodu nařízené karantény v rodině, ve výši 12 mld. Kč (zákony č. 133/2020 Sb., č. 230/2020 Sb. a č. 438/2020 Sb., usnesení vlády č. 311 a další usnesení upravující parametry ošetřovného pro osoby samostatně výdělečně činné). V celkovém úhrnu rostly peněžitě sociální dávky téměř 16% tempem.

Vyšší výpůjční potřeba státu vyvolaná krytím navýšeného deficitu státního rozpočtu (zákony č. 129/2020 Sb., č. 208/2020 Sb. a č. 323/2020 Sb.) a posílením likvidních rezerv státní pokladny vedla k růstu úrokových nákladů o 7,1 % na úroveň 0,8 % HDP.

Tempo růstu investičních výdajů ve srovnání s předchozími třemi lety zvolnilo na 9,8 %, přičemž z více než 82 % byly tyto investice financovány z národních zdrojů (včetně českého financování). Ústřední vládní instituce navýšily své investice o 15,2 %, zatímco územní jednotky pouze o 4,2 %. Opatření k zabránění šíření koronaviru, která měla za následek omezení výroby, přinesla současně pokles investiční aktivity. Odložení některých nákupů vojenské techniky, která nebyla vzhledem k situaci zásadní pro obranyschopnost státu, uspořilo výdaje o 2,1 mld. Kč oproti původně rozpočtované částce (zákon č. 129/2020 Sb.).

Ve více než 35% růstu dotací se promítly prostředky na podporu různých skupin ekonomických subjektů postižených epidemií koronaviru, resp. opatřeními přijatými ve snaze zabránit jejímu šíření. Jednalo se v prvé řadě o příspěvek na náhradu mzdy v důsledku vzniku překážky v práci na straně zaměstnance či zaměstnavatele způsobené karanténními či jinými opatřeními souvisejícími

cími s nálezou COVID-19 (program Antivirus – režimy A/A Plus a B podle usnesení vlády č. 353 a dalších usnesení upravujících parametry programu) ve výši 25,5 mld. Kč, přičemž dalších 1,4 mld. Kč vyplacených v rámci tohoto programu za období březen 2020 bylo zaznamenáno jako kapitálový transfer. Z hlediska objemu vynaložených prostředků stojí na druhém místě program COVID-Nájemné určený podnikatelům, kteří museli kvůli mimořádným opatřením dočasně uzavřít provozovny pro maloobchodní prodej zboží a poskytování služeb či vykazali meziroční pokles tržeb v rámci rozhodného období alespoň o 66 %, s dopadem 5,1 mld. Kč (usnesení vlády č. 513, 550, 1035, 1037, 1081, 1107, 1329 a 1376). Na dotační programy COVID-Ubytování a COVID-Ubytování II, určené k podpoře provozovatelů ubytovacích zařízení zasažených důsledky opatření souvisejících s epidemií COVID-19, bylo vynaloženo 2,3 mld. Kč (usnesení vlády č. 766, 1070, 1184, 1331/2020 a dále 50/2021 a 334/2021). Podpora autobusových dopravců z programu COVID-Bus představovala výdaj ve výši 0,9 mld. Kč (usnesení vlády č. 1035). Prostředky na kompenzaci dopadů epidemie a s ní spojených opatření mířily rovněž do oblasti kultury (1 mld. Kč) či sportu (0,6 mld. Kč). Celá řada programů pak cílila na podporu firem vyrábějících zdravotnické prostředky, nabízejících nová technologická řešení pro boj s COVID-19 či zavádějící inovace pro překonání následků epidemie, na které byly určeny prostředky ve výši cca 2,3 mld. Kč.

Další opatření byla realizována prostřednictvím transferů, meziročně vyšších o 28,2 %. Největší měrou šlo o tzv. kompenzační bonus vyplácený při splnění určitých podmínek osobám samostatně výdělečně činným, malým společnostem s ručením omezeným a zaměstnancům pracujícím na dohodu o pracovní činnosti či o provedení práce s celkovým dopadem 26,3 mld. Kč (zákon 159/2020 Sb. a jeho novely č. 234/2020 Sb., č. 262/2020 Sb. a č. 331/2020 Sb. a zákon č. 461/2020 Sb. s novelami č. 584/2020 Sb. a č. 82/2021 Sb.). Kromě toho došlo v rámci transferů k téměř 25% navýšení odvodů do rozpočtu EU odvozených od hrubého národního důchodu.

3.1.2 Hospodaření v roce 2021

Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2021 bude stále velkou měrou ovlivněno situací vyvolanou epidemií koronaviru, jejími ekonomickými důsledky a opatřeními provedenými v oblasti veřejného zdravotnictví a stimulační fiskální politiky. Očekáváme proto výrazné deficitní hospodaření ve výši 8,8 % HDP, které půjde opět na vrub především státního rozpočtu. Naproti tomu místní vládní instituce patrně vykáží mírný přebytek, k jehož dosažení přispěje i úprava rozpočtového určení daní v jejich prospěch (zákon č. 609/2020 Sb.). Navzdory dalšímu výraznému navýšení platby za státního pojištění očekáváme deficitní hospodaření fondů sociálního zabezpečení. Z pohledu strukturálního salda by expanzivní fiskální politika měla vést k deficitu 6,5 % HDP.

Příjmy sektoru vládních institucí by měly meziročně vzrůst o 1,2 %, avšak v poměrovém vyjádření poklesnout o 1,5 p. b. na úroveň 39,8 % HDP. Predikce počítá s přibližně stejnou výší daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení jako v roce 2020, přičemž samotné daňové příjmy by měly především v důsledku schváleného „daňového balíčku 2021“ (zákon č. 609/2020 Sb.) klesnout o 4,7 %. V tomto kontextu očekáváme rovněž pokles složené daňové kvóty na 34,0 % HDP.

Příjmy z důchodových daní vykáží dle aktuální predikce meziroční pokles o téměř 20,0 %, způsobený výpadkem výnosu daně z příjmů fyzických osob o 33,4 %. Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, přinesl s účinností od 1. ledna 2021 rozpočtově nejvýznamnější změny u zdánění fyzických osob. Efektivní snížení sazby daně by mělo mít dopad na veřejné finance ve výši 99 mld. Kč. Tento efekt se skládá z úpravy daňového základu a sazeb (přechod na hrubou mzdu jako daňového základu a zavedení dvou sazeb 15 % a 23 %) s dopadem kolem 85 mld. Kč a zvýšení základní slevy na poplatníka o 3 000 Kč s dopadem cca 13,5 mld. Kč. Od 1. ledna 2021 dále vstoupil v účinnost paušální režim daně z příjmů pro živnostníky s příjmy do 1 mil. Kč za rok (zákon č. 540/2020 Sb.), rozšíření daňové podpory stravování zaměstnanců a zrušení stropu pro daňový bonus (zákon č. 609/2020 Sb.). Celkový dopad těchto opatření by měl být okolo 1 mld. Kč.

V případě daně z příjmů právnických osob očekáváme naopak růst o 6,0 %. Dynamika této daně je primárně opřena o vývoj hrubého provozního přebytku, avšak bude korigována o dopady několika opatření „daňového balíčku 2021“. Negativní vliv bude mít postupně nabíhající osvobození výnosů státních dluhopisů od daně (v roce 2021 odhadovaný dopad 1,5 mld. Kč) a zavedení „stravenkového paušálu“ s dopadem 1,7 mld. Kč. Zavedení dočasných mimořádných odpisů pak sníží výnos daně o dalších 4,5 mld. Kč. Naopak negativní dopad zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku by měl meziročně klesnout o 0,8 mld. Kč.

Příspěvky na sociální zabezpečení by měly meziročně vzrůst o 5,9 %. Jejich tempo se odvíjí od predikce náhrad zaměstnancům v národním hospodářství a od postupného odeznění opatření zmírňujících socioekonomické dopady protiepidemických restrikcí (odpuštění minimálních záloh osobám samostatně výdělečně činným, program Antivirus – režim C). Zvýšení platby za státního pojištění do systému veřejného zdravotního pojištění přispěje dalšími cca 30 mld. Kč (zákon č. 231/2020 Sb.). Nově zaveden byl mimořádný příspěvek pro zaměstnance v nařízené karanténě ve výši až 370 Kč na den s dopadem 1,8 mld. Kč (zákon č. 121/2021 Sb. a sněmovní tisk č. 1205). Dopady paušálního režimu daně z příjmů a rozšíření daňové podpory stravování zaměstnanců by se měly téměř vykompenzovat.

U výnosu daně z přidané hodnoty predikujeme růst o 3,8 %. Autonomní vývoj koresponduje s očekávaným růstem nominální spotřeby domácností, části výdajů na konečnou spotřebu i tvorby hrubého fixního kapitálu sektoru vládních institucí. Přeřazení vybraného zboží a služeb do druhé snížené sazby daně v první polovině roku 2020 (zákon č. 256/2019 Sb.) bude v letošním roce patrně snižovat výnos o částku 1,4 mld. Kč. V důsledku snížení sazby u ubytovacích služeb, kulturních a sportovních akcí od 1. července 2020 (zákon č. 299/2020 Sb.) klesne meziročně výnos daně o 1 mld. Kč. Konečně prominutí daně u diagnostických zdravotnických prostředků pro testování na COVID-19 a očkovacích látek proti tomuto onemocnění (usnesení vlády č. 1326/2020) spolu s prominutím daně u respirátorů na 4 měsíce (usnesení vlády č. 99 a 272/2021) redukuje výnos celkem o 2,3 mld. Kč.

Výnos spotřebních daní (bez dotací na obnovitelné zdroje energie) by měl vzrůst o 12,6 %. Pozitivně budou působit zejména změny sazeb na tabákové výrobky v celkové odhadované výši 5,2 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). U daně z minerálních olejů předpokládáme výraznější růst vlivem ekonomického oživení, což by mělo do značné míry eliminovat propad z roku 2020. Výnos daně bude ovšem tlumen dopady snížené sazby daně na naftu o 1 Kč na litr v celkové výši 5,6 mld. Kč (zákon č. 609/2020 Sb.). V případě ostatních daní z výroby a dovozu povede patrně zavedení rejstříku vyloučených osob ke snížení výnosu daně z hazardních her o částku 1,5 mld. Kč. Daně z výroby a dovozu by měly být naopak příznivě ovlivněny zavedením daně z digitálních služeb, přičemž dopad v roce 2021 očekáváme ve výši 1,1 mld. Kč (sněmovní tisk č. 658).

U ostatních příjmů počítáme s téměř 35% růstem investičních dotací v souvislosti s projekty financovanými rozpočtem EU v rámci programového období 2014–2020 a projekty hrazenými z Nástroje pro oživení a odolnost. Růst, vycházející z předpokladu meziročně vyšší výplaty dividend, očekáváme rovněž u důchodů z vlastnictví.

Výdaje sektoru vládních institucí by měly růst o 7,5 % a v poměru k HDP dosáhnout úrovně 48,6 % HDP. Výdaje na konečnou spotřebu s očekávaným růstem 6,9 % budou taženy mezispotřebou, naturálními sociálními transfery a náhradami zaměstnancům.

Schválený nárůst platů je v zásadě rozdělen mezi pracovníky ve školství (9,0 % pro pedagogické a 4,3 % pro nepedagogické pracovníky), zdravotnictví a v sociálních službách (10,0 %). Ostatním zaměstnancům v platové sféře výdělky zvyšovány nebyly. Dále započítáváme odměny zdravotnickému personálu v souvislosti s druhou vlnou epidemie ve výši 12,2 mld. Kč. Objem platů by tak měl celkem vzrůst o 5,1 %.

Růst naturálních sociálních transferů odhadujeme na 11,0 %. Měla by tak pokračovat poměrně silná dynamika z předchozích dvou let. Počítáme, že v prvním pololetí 2021 budou výdaje do zdravotnictví stále určeny epidemickou situací a procesem vakcinace obyvatel ČR. Zdra-

votní pojišťovny by rovněž měly vyplatit 12 mld. Kč na odměny zdravotníkům v zařízeních mimo sektor vládních institucí. Dále bude z fondů zdravotních pojišťoven hrazen příspěvek na samotestování zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných s odhadovaným dopadem 4,8 mld. Kč (usnesení vlády č. 191, 242, 293, 313, zákon č. 161/2021 Sb.). Z dotačního titulu COVID-Lázně, který byl prodloužen do 30. června 2021 (usnesení vlády č. 48), se počítá s výplatou dalších 0,9 mld. Kč. Negativní rozpočtový dopad očekáváme také v důsledku opětovného růstu výplat slev na jízdném (úspora v roce 2020 činila 2 mld. Kč).

Výše růstu mezispotřeby by měla v letošním roce dosahovat 8,4 %. To je do určité míry založeno i na předpokladu relativně rovnoměrného rozložení evropských prostředků z Nástroje EU příští generace. Vyšší tempo mezispotřeby částečně kompenzuje její loňský nevýrazný růst v důsledku zavřených škol i dalších veřejných institucí. V oblasti zdravotní péče by se zde měly projevit nákupy vakcín proti COVID-19 (8,9 mld. Kč) a testů do škol (necele 4 mld. Kč).

Zvýšení peněžitých sociálních dávek o 6,1 % reflektuje jak zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění, tak vývoj na trhu práce i navýšení transferů do veřejného zdravotního pojištění. S účinností od 1. ledna 2021 došlo nařízením vlády č. 381/2020 Sb. ke zvýšení průměrného starobního důchodu o 839 Kč. Vyšší podíl nezaměstnaných osob si vyžádá zvýšené výdaje na dávky v nezaměstnanosti a dávky státní sociální podpory. Zavedení a následná úprava výše krizového ošetřovného, stejně jako jeho rozšíření na širší okruh dětí, by mělo znamenat výdaj v uvažované výši 3,2 mld. Kč (zákon č. 438/2020 Sb., sněmovní tisk č. 1177, usnesení vlády č. 1053/2020 a 1260/2020). Predikce zohledňuje i vliv zálohového výživného (zákon č. 588/2020 Sb.) platného od druhé poloviny roku 2021 s negativním dopadem 0,4 mld. Kč. Tempo peněžitých sociálních dávek ovlivňuje i nárůst platby za státního pojištění, která by se měla meziročně zvýšit o cca 30 mld. Kč.

S ohledem na hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2020 a 2021 a předpokládaný vývoj úrokových sazeb by úrokové náklady měly vzrůst o 5,7 %. Pozitivním faktorem je refinancování minulých emisí, z nichž některé budou stále těžit z relativně nízkých sazeb. V poměrovém vyjádření by měly náklady na dluhovou službu setrvat na úrovni roku 2020 (0,8 % HDP).

Investice do fixního kapitálu by měly zrychlit na 13,5 %, přičemž očekáváme zapojení nových programů a nástrojů EU. Rovněž řada programů z roku 2020 nebyla dokončena a disponibilní prostředky na ně byly převedeny do nároků jednotlivých kapitol, aby z nich mohly být financovány investice v roce 2021.

Pokračující programy podpory v souvislosti s epidemií COVID-19 jsou důvodem vysoké předpokládané úrovně dotací, neboť část opatření bude relevantní i v první polovině roku 2021. To se týká především programu

Antivirus (19,1 mld. Kč), COVID-Ubytování II (5,7 mld. Kč) či COVID-Nájemné (3,7 mld. Kč). Pro oblast sportu počítáme s částkou cca 4 mld. Kč a oblast kultury by měla být podpořena částkou kolem 3 mld. Kč. O podporu z programu Agricovid potravinářství s alokací 3 mld. Kč mohou žádat podnikatelské subjekty v oblasti výroby potravin dodávající produkty provozovatelům stravovacích služeb (usnesení vlády č. 1052 a 1138/2020 a 100/2021). V rámci na počátku roku schváleného programu Covid – Gastro – Uzavřené provozovny (usnesení vlády č. 10/2021) bylo vyplaceno cca 3,5 mld. Kč. Novou podobu kompenzací ke zmírnění negativních dopadů omezení spojených s opatřeními v boji proti epidemii COVID-19 pro podnikatelské subjekty na rok 2021 představují programy COVID – 2021 (usnesení vlády č. 277/2021) a COVID – Nepokryté náklady (usnesení

vlády č. 278/2021) s celkovým odhadovaným dopadem pro první kolo výzev 12 mld. Kč. Programy nelze kombinovat vzájemně, ani s ostatními programy podpory v souvislosti s COVID-19 (vyjma programu Antivirus). Oba programy mají současně nahradit starší specifické programy.

Kromě dotací je většina protikrizových opatření zaklasifikována v ESA 2010 také jako kapitálový transfer. Jejich meziroční růst o 47,0 % navyšuje kompenzační bonus, jehož pokračující výplata by měla znamenat činit 33,4 mld. Kč (zákon č. 461/2020 Sb., zákon č. 95/2021 Sb. a příslušné nařízení vlády č. 154/2021 Sb.). V neposlední řadě je s aktuálním dopadem cca 19 mld. Kč spojeno zavedení institutu zpětného působení daňové ztráty, kterého mohou využít jak fyzické, tak právnické osoby (zákon č. 299/2020 Sb.).

3.2 Výhled hospodaření sektoru vládních institucí

Současné nastavení fiskální politiky, které slouží jako východisko výhledu, by mělo být určeno primárně konsolidační trajektorií danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Zákon stanovuje, že pro roky 2022 a následující se výše výdajového rámce státního rozpočtu a státních fondů stanoví tak, aby odpovídala meziročnímu zlepšení strukturálního salda alespoň o 0,5 p. b.

U místních vládních institucí předpokládáme pokračující přebytkové hospodaření. Očekáváme, že řízení místních rozpočtů bude obezřetné a do budoucna bude docházet spíše k pozvolnému růstu běžných výdajů a investic. To by mělo být fázováno dle ekonomického oživení, i když patrně s jistým zpožděním. Odhad hospodaření fondů sociálního zabezpečení se odvíjí zvláště od predikovaného objemu mezd a platů v ekonomice, který je zásadní determinantou budoucího růstu pojistného. Vzhledem k jeho dynamice (viz kapitola 2.2.4) a předpokladu relativně nižšího růstu výdajů očekáváme, že hospodaření zdravotních pojišťoven bude dosahovat mírně deficitních až vyrovnaných hodnot. Složky ústředních vládních institucí mimo státní rozpočet a státní fondy by jako celek měly hospodařit v průměru s mírnými přebytky.

3.2.1 Výhled příjmů

Příjmy sektoru vládních institucí by v letech výhledu měly růst v průměru o 3,2 %. Tempo daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení však očekáváme nižší, v průměru 2,9 %.

U daně z příjmů fyzických osob dojde v roce 2022 k dalšímu zvýšení slevy na poplatníka s negativním dopadem do výnosu daně více než 12 mld. Kč. Dalším opatřením s přesahem do roku 2022 je zrušení stropu u daňového bonusu s dodatečným efektem -0,5 mld. Kč. Spolu s prognózovaným vývojem náhrad zaměstnancům pak tyto vlivy determinují průměrný růst o 1 %.

Příspěvky na sociální zabezpečení by naopak měly být téměř výhradně určeny vývojem náhrad zaměstnancům v ekonomice. V roce 2022 bude dynamika jen mírně vyšší z důvodu odeznění jednorázového efektu mimořádného příspěvku 370 Kč za den lidem v karanténě (zákon č. 121/2021 Sb.) ve výši 1,8 mld. Kč. Součástí agregátu jsou v aktuální metodice i platby ze státního rozpočtu za tzv. státní pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění. Nicméně zde nepředpokládáme v horizontu výhledu žádné navyšování vzhledem k bezprecedentnímu nárůstu v letech 2020 a 2021.

U daně z příjmů právnických osob bude dynamika v roce 2022 ovlivněna ukončením působení změny metody tvorby a daňové uznatelnosti technických rezerv pojišťoven (zákon č. 364/2019 Sb.), která přinesla dodatečné výnosy ve výši 5,3 mld. Kč v letech 2020 a 2021. V opačném gardu s dopadem 1,6 mld. Kč bude působit odeznění efektu zvýšené hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku. V celém výhledu se projeví osvobození výnosů ze státních dluhopisů od daně v dodatečné výši kolem 2 mld. Kč v každém roce. Naopak pozitivně bude na výnos působit ukončení platnosti mimořádného režimu odpisů hmotného majetku v odhadované výši 16,6 mld. Kč v roce 2022 a dalších téměř 10 mld. Kč v roce 2023. Výše zmíněné efekty plynou ze zákona č. 609/2020 Sb. Pozitivně by na výnos daně mělo působit postupné hospodářské oživení a vyplývající růst zisků firem. Výnos daně by měl růst průměrně o 8,7 %.

Spotřební daně by měly (bez vlivu plateb na obnovitelné zdroje energie) růst v průměru o 2,1 %. V letech 2022 a 2023 bude jejich dynamiku tvořit v první řadě zvyšování spotřební daně z tabákových výrobků (2,5 mld. Kč každý rok) a růst výnosů spotřební daně na alkohol, který by se měl vrátit na svou obvyklou úroveň po propadu vlivem protiepidemických opatření a omezení cestovního ruchu. U daně z digitálních služeb počítáme s dodatečným

výnosem 1,6 mld. Kč v roce 2022. Ekonomický růst by měl pozitivně působit na výnosy spotřební daně z minerálních olejů.

Výnos daně z přidané hodnoty závisí primárně na vývoji nominální spotřeby domácností, části spotřeby vládních institucí a investic sektoru vládních institucí. Průměrný růst výnosu daně ve výši 4,5 % v zásadě odpovídá průměrnému růstu makroekonomické základny 4,7 %. Diskreční opatření s negativním dopadem se týkají zejména dodatečných dopadů z dříve schválených změn sazby daně. To je případ zákona č. 256/2019 Sb. (týkalo se vodného a stočného, půjčování a nájmu tiskovin a vybraných služeb s vyšším podílem lidské práce) a zákona č. 299/2020 Sb. (ubytovací služby, kulturní a sportovní akce, osobní doprava lyžařskými vleky). Celkový dopad v příštím roce odhadujeme na 2,8 mld. Kč. Naopak pozitivní dopad na dynamiku výnosu daně z přidané hodnoty budou mít ukončení režimu nárokování vratky daně pro Českou televizi a Český rozhlas ve stejném rozsahu jako platí pro komerční stanice (zákon č. 80/2019 Sb.) ve výši 0,6 mld. Kč v roce 2022. Ukončení osvobození od daně u prodeje respirátorů, nákupů testů a vakcín přispěje k meziročnímu navýšení výnosu o 1,6 mld. Kč v roce 2022 a 0,7 mld. Kč v roce 2023.

V případě ostatních daní z výroby a dovozu počítáme s dodatečnými náklady z titulu zavedeného rejstříku vyloučených osob ke snížení výnosu daně z hazardních her o částku 1,2 mld. Kč v roce 2022 a v dalších letech o cca 0,2 mld. Kč.

U ostatních příjmů počítáme se zvýšením především investičních dotací v souladu s blížícím se koncem možnosti realizace projektů z prostředků fondů EU v rámci programového období 2014–2020. V roce 2022 a 2023 by měl v meziročním vyjádření sehrát významnou úlohu i náběh Nástroje pro oživení a odolnost. Podobně, i když v menší míře, by měly působit i Fond pro spravedlivou transformaci a program REACT-EU.

3.2.2 Očekávaný vývoj výdajů

V letech výhledu predikujeme průměrný růst celkových výdajů sektoru vládních institucí ve výši 0,8 %. Dynamika je ovlivněna ukončením jednorázových a přechodných operací přijatých během epidemie v letech 2020 a 2021.

Peněžité sociální dávky by měly růst v průměru o 2,4 %. Tempo v první řadě určuje vývoj dávek důchodového pojištění, které předpokládáme na úrovni zákonného valorizačního vzorce dle predikované míry inflace a růstu reálných mezd. V roce 2022 navíc počítáme s vlivem zvýšení příspěvku na péči pro osoby ve 3. a 4. stupni závislosti (sněmovní tisk č. 1144) s dopadem ve výši 3,4 mld. Kč, dodatečným dopadem ve výši 0,4 mld. Kč náhradního výživného (zákon č. 588/2020 Sb.) a zvýšení přídavků na děti (sněmovní tisk č. 1116) ve výši 1,8 mld. Kč. Připravovaný zákon o jeslích (sněmovní tisk č. 961) by měl negativní rozpočtový dopad 1,4 mld. Kč v případě, že bude plně hrazen z národních prostředků.

Naopak pozitivní dopad budou mít ukončení zvláštních režimů krizového ošetřovného a programu COVID-Ošetřovné pro osoby samostatně výdělečně činné v celkové částce téměř 4 mld. Kč.

Růst nominální spotřeby sektoru vládních institucí předpokládáme na úrovni mezi 2 a 3 % ve všech letech. Náhrady zaměstnancům by měly být taženy nárůstem platů ve školství (sněmovní tisk č. 503) a v menší míře zdravotnictví a sociálních službách. Vzhledem ke konsolidaci očekáváme u zbytku zaměstnanců sektoru vládních institucí spíše stagnaci. Tempo v roce 2022 bude tlačeno níže odezněním mimořádných odměn spojených se zvládnutím epidemické situace v letech 2020 a 2021. V průměru by náhrady zaměstnancům měly růst o cca 2 %. U naturálních sociálních transferů počítáme se stagnací v roce 2022 vlivem vysoké základny v předchozích letech způsobené epidemií. Následně by měly růst relativně mírným tempem v důsledku snahy o dosažení vyrovnaného hospodaření zdravotních pojišťoven. U mezipotřeby predikujeme podobný scénář jako u naturálních sociálních transferů. V roce 2022 by měla být jejich meziroční stagnace zapříčiněna nižšími nákupy zdravotnických pomůcek, testů a očkovacích látek. Naopak na růst mezipotřeby by měly působit meziročně vyšší nákupy veřejných institucí s pouze částečným provozem v době epidemie (např. školy, muzea, divadla) a postupně nabíhající projekty financované rozpočty EU včetně Nástroje EU příští generace.

V oblasti investic očekáváme postupný náběh prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost, Fondu pro spravedlivou transformaci a programu REACT-EU. U programů spolufinancovaných z evropských strukturálních a investičních fondů předpokládáme postupné zrychlování a návrat na obvyklou úroveň na konci výhledu, což souvisí s blížícím se koncem finanční perspektivy 2014–2020 a následným náběhem programového období 2021–2027. V roce 2023 predikujeme vyšší růst národních investic v souvislosti s nákupem armádní techniky.

U dotací by mělo dojít k propadu úrovně vlivem ukončení podpůrných programů zavedených v době epidemie (viz část 3.1). Navíc novelou zákona o podporovaných obnovitelných zdrojích energie (sněmovní tisk č. 870) by mělo dojít k úspoře až 7 mld. Kč. Na druhou stranu lze očekávat, že postupné ekonomické oživení povede k růstu dotací do výroby. Celkově tedy predikujeme, že dotace se postupně vrátí těsně nad úroveň roku 2019 a z ní pak porostou přibližně 2% tempem.

Analogicky výrazný propad na předkrizové úrovni očekáváme v roce 2022 i u kapitálových transferů, kde by neměla působit přechodná protikrizová opatření, jako je např. kompenzační bonus. Negativně by již neměl působit ani institut zpětného působení daňové ztráty. Dynamika běžných transferů by se měla odvíjet od odvodů vlastních zdrojů do EU.

V souladu s předpoklady o měnové politice, vývoji úrokových sazeb, objemu refinancovaného dluhu a výši

hotovostních sald odhadujeme, že úrokové výdaje porostou v průměru o 7,1 %. V poměrovém vyjádření by úrokové výdaje měly v celém horizontu výhledu setrvat na úrovni 0,8 % HDP (viz také část 3.4).

3.2.3 Alternativní scénář predikce

Alternativní scénář KP vychází ze dvou oblastí rozdílných předpokladů. První z nich je daňová, jelikož již během projednávání zákona č. 609/2020 Sb. („daňový balíček 2021“) bylo proklamováno, že snížení daňové zátěže je dočasné na 2 roky. Jedna podoba naplnění tohoto závazku již byla součástí Konsolidační strategie veřejných financí ČR (MF ČR, 2020b), přičemž úprava daní korespondovala u sazby daně z příjmů fyzických osob s Programovým prohlášením vlády ČR. Pro účely alternativního scénáře KP ponecháváme stejnou absolutní výši diskreční úpravy daní (cca 50 mld. Kč) počínaje rokem 2023, zaměřenou ovšem na daně ze spotřeby, zdanění globálních společností či revizi daňových výdajů.

Další oblast předpokladů se týká výdajů, konkrétně mezispotřeby a investic. Predikce v části 3.2.1 vychází z obvyklého průběhu realizace prostředků z evropských strukturálních a investičních fondů. V alternativním scénáři předpokládáme jejich rychlejší náběh v roce 2024, což implikuje rovnoměrnější zapojování evropských prostředků v běžných i kapitálových výdajích. Jak

3.3 Strukturální saldo a fiskální pozice

Hodnotu strukturálního salda v roce 2020 odhadujeme na -2,7 % HDP. V letošním roce očekáváme v důsledku expanzivní fiskální politiky jeho prohloubení na -6,5 % HDP. V následujících dvou letech by se zlepšování strukturálního salda mělo vyvíjet dle zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, tedy v každém roce by mělo být o 0,5 p. b. meziročně vyšší.

V roce 2020 dosahovaly jednorázové a ostatní přechodné operace 2,3 % HDP. V naprosté většině případů šlo o reakci na dopady pandemie COVID-19. Na příjmové straně došlo v souvislosti s přijetím „daňového balíčku 2021“ k zavedení mimořádných odpisů s dopadem u daně z příjmů právnických osob ve výši -11,1 mld. Kč, k prominutí záloh na sociální a zdravotní pojištění (-14,3 mld. Kč) i přímo k prominutí sociálního pojistného pro určité zaměstnavatele (-13,3 mld. Kč). Mezi nejvýznamnější výdajová opatření se zařadil kompenzační bonus (kapitálový transfer) pro osoby samostatně výdělečně činné, malé společnosti s ručením omezeným a osoby pracující na dohodu o pracovní činnosti či provedení práce ve výši -26,3 mld. Kč a programy na podporu zaměstnanosti o objemu -25,5 mld. Kč. Dalšími výdajovými opatřeními byly nákup ochranných pomůcek a zdravotnického materiálu, prodloužení a úprava parametrů ošetřovného, uvolnění finančních prostředků nájemcům, či programy na podporu provozovatelů ubytovacích zařízení nebo sportu.

mezispotřeba, tak investice sektoru vládních institucí si sice zachovávají stejnou dynamiku jako v základním scénáři predikce, liší se ovšem zdrojem financování a dopadem na saldo a dluh. U mezispotřeby je nárůst spolufinancován z EU, tedy v odpovídajícím poměru se navyšují také příjmové běžné transfery. U investic je předpokládán výrazně plynulejší přechod mezi jednotlivými programovými obdobími, přičemž prioritizovány jsou projekty s financováním z EU. Mírně nižší jsou pak také úrokové výdaje plynoucí z menších schodků a zadlužení sektoru vládních institucí.

Fiskální úsilí se tak v alternativním scénáři zvyšuje v roce 2023 o 0,8 p. b. na 1,3 p. b. a v roce 2024 dosahuje zákonem požadovaných 0,5 p. b. Tomu odpovídá i vývoj celkového salda, které je na konci výhledu o více než 1 p. b. vyšší. Zpomaluje se i vývoj zadlužení. V predikci sice dosahuje dluh sektoru vládních institucí na konci horizontu 54,6 % HDP, současně ale ukazuje, že pro splnění zákonem stanoveného konsolidačního úsilí bude nutné minimálně v roce 2024 přijmout aktivní kroky vlády. Alternativní scénář naproti tomu indikuje, že výše zadlužení by v roce 2024 dosáhla hodnoty o cca 2 procentní body nižší. Zároveň i pokračující fiskální úsilí ve výši alespoň 0,5 p. b. v dalších letech by za daných předpokladů zastavilo nárůst zadlužení ve svém maximu pod hranici danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti.

V roce 2021 představují jednorázové operace pokračování většiny opatření roku 2020 (s výjimkou prominutí záloh a prominutí pojistného pro určité zaměstnavatele). Vedle toho do jednorázových výdajů zařazujeme nákupy testů a vakcín na COVID-19, příspěvek na samotestování, podporu producentů potravin a dalších dotčených podnikatelů. Výši jednorázových opatření nyní odhadujeme na -1,8 % HDP, nicméně se může v průběhu roku značně změnit. Pro roky 2022–2024 nejsou žádná jednorázová ani přechodná opatření v predikci zahrnuta.

Cyklická složka v roce 2020 klesla na -1,2 % HDP. V roce 2021 by měla dosáhnout hodnoty -0,5 % HDP, v dalších letech ji očekáváme jako přibližně neutrální.

Záporné fiskální úsilí roku 2020 bylo způsobeno především nárůstem náhrad zaměstnancům, peněžitých sociálních dávek a investic. Zejména v důsledku změn daně z příjmů fyzických osob očekáváme záporné fiskální úsilí i v roce 2021.

Pohled na fiskální úsilí a strukturální saldo v letech 2022–2024 doplňuje i výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu, podle kterého má být růst upravených reálných výdajů sektoru vládních institucí v souladu s průměrným růstem potenciálního produktu (pro ČR 2,6 %). ČR by toto pravidlo v letošním roce v důsledku výdajů na protikrizová opatření neplnila, v následujících letech ovšem předpokládáme jeho plnění v souladu s trajektorií zlepšování strukturálního salda.

3.4 Dluh vládních institucí, strategie a stabilita státního dluhu

Dluh sektoru vládních institucí ke konci roku 2020 dosáhl 38,1 % HDP. Meziroční nárůst zadlužení o 7,8 p. b. je důsledkem nárůstu státního dluhu z 28,5 % na 36,3 % HDP, který odráží dopady epidemie a recese na veřejné finance.

V předkrizové době docházelo v letech 2014–2019 k soustavnému poklesu relativní míry zadlužení, celkem o 14,2 p. b. na 30,3 % HDP. Veřejné finance ČR se tak zařadily mezi nejméně zadlužené v EU. Splňují kritérium Paktu o stabilitě a růstu (60 % HDP) i úroveň dluhové kvóty danou zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (55 % HDP po očištění o rezervu peněžních prostředků vzniklých financováním státního dluhu). Tím byl vytvořen fiskální prostor pro případ zásadních negativních šoků.

Nadto se dařilo využívat příznivých faktorů na finančních trzích včetně pozitivního hodnocení veřejných financí ČR ratingovými agenturami. Příjmy státního rozpočtu z prodeje státních dluhopisů na primárním i sekundárním trhu za záporný výnos dosáhly v letech 2015 až 2020 výše 2,5 mld. Kč. Cizoměnovými operacemi v podobě depozitních operací, repo operací a devizových swapů na peněžním trhu byly dosaženy dodatečné příjmy státního rozpočtu ve výši 0,3 mld. Kč. Podíl státního dluhu, se kterým nejsou spojeny žádné čisté úrokové výdaje, ke konci roku 2020 činil 2,6 %.

Autonomní vývoj hospodaření sektoru vládních institucí předpokládá postupné ekonomické oživení a po roce 2021 pokles deficitů veřejných financí. Hospodaření bude muset být v souladu s konsolidační trajektorií danou novelami zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. I přesto se dá očekávat, že v horizontu výhledu bude dluhová kvóta dál růst. V roce 2021 očekáváme překročení 40 % HDP s tím, že zadlužení by na konci roku

mělo dosáhnout 44,8 % HDP. V letech výhledu by pak mělo zadlužení dále růst vlivem stále citelných, byť klesajících deficitů sektoru vládních institucí. Predikujeme, že v roce 2024 dosáhne dluh vládních institucí úrovně 54,6 % HDP.

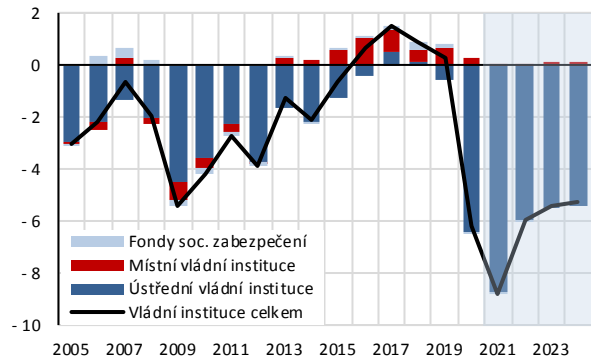
Z hlediska příspěvků ke změně dluhu je dominantním faktorem primární saldo sektoru vládních institucí. Úroky by měly v poměrovém vyjádření v celém horizontu KP setrvat na úrovni 0,8 % HDP. Predikce počítá s růstem výnosů státních dluhopisů. Dlouhodobá úroková míra pro konvergenční účely by se měla ze současných 1,5 % p. a. posunout mírně nad 2 % p. a. V roce 2020 se ve vývoji zadlužení negativně promítl i pokles HDP v běžných cenách, což se zatím v celé dostupné řadě stalo do loňského roku pouze v roce 2009. Od roku 2021 by hospodářský růst měl zvyšování dluhové kvóty opět začít brzdit.

Současná predikce nepočítá s žádnými významnějšími privatizačními příjmy podle zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Největší podíl na zadlužení sektoru vládních institucí mají ústřední vládní instituce (Tabulka 3.6). Jejich dluh v roce 2020 podle odhadu dosáhl téměř 2 200 mld. Kč, a tvořil tak cca 96 % celkového (nekonsolidovaného) dluhu sektoru vládních institucí. Dluh místních vládních institucí představuje zbylá 4 %. V roce 2020 dosáhl 87 mld. Kč, v letošním roce odhadujeme, že vzroste na 92 mld. Kč a následně bude v podstatě stagnovat z důvodu predikovaného přebytkového hospodaření. Fondy sociálního zabezpečení vykazují dlouhodobě zanedbatelnou míru zadluženosti. V případě zdravotních pojišťoven predikujeme v zásadě jen mírně deficitní až vyrovnané hospodaření.

Graf 3.1: Salda subsektorů vládních institucí

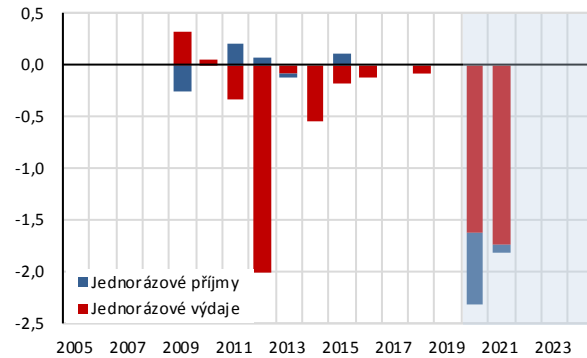
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.2: Jednorázové operace

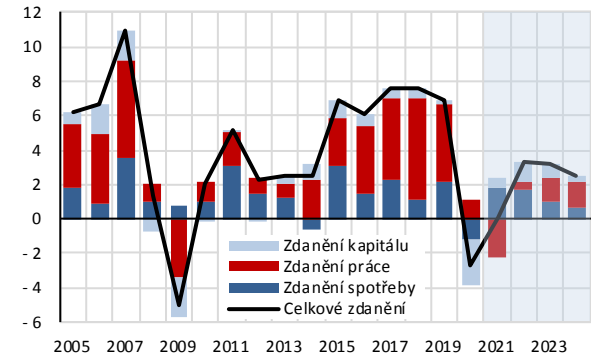
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.3: Daňové příjmy sektoru vládních institucí

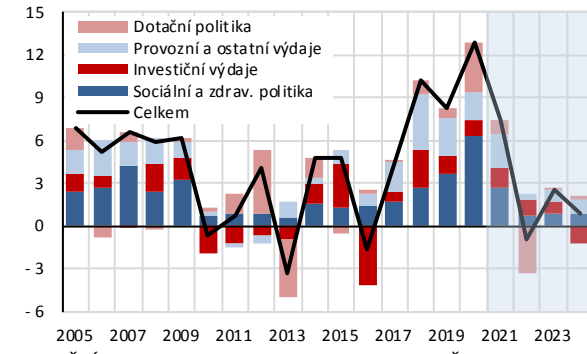
růst v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.4: Výdaje sektoru vládních institucí

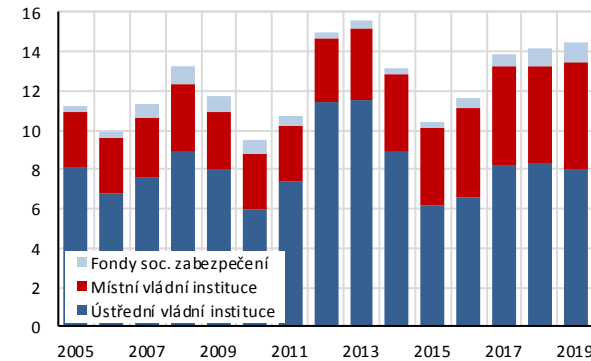
růst v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.5: Likvidní finanční aktiva

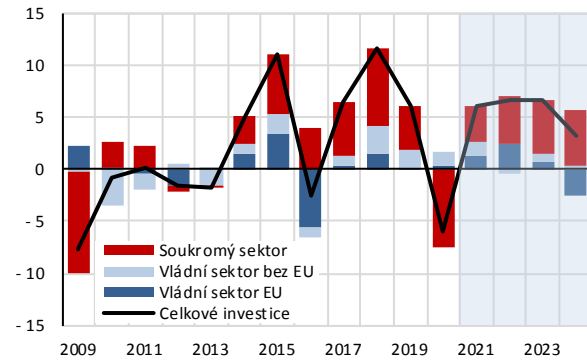
v % HDP, nekonsolidované hodnoty

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty MF ČR.

Graf 3.6: Spolufinancování investic z fondů EU

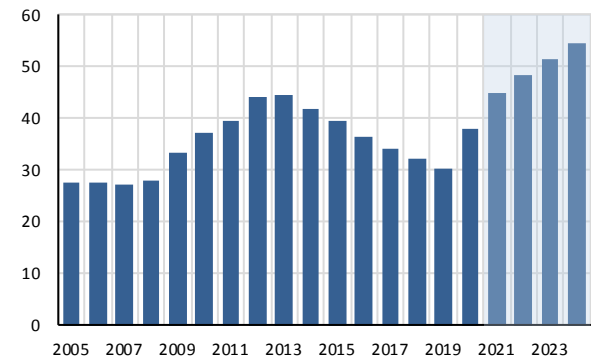
růst nominální tvorby hrubého fixního kapitálu v %, příspěvky v p. b.

Zdroj: ČSÚ (2021a), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.7: Dluh sektoru vládních institucí

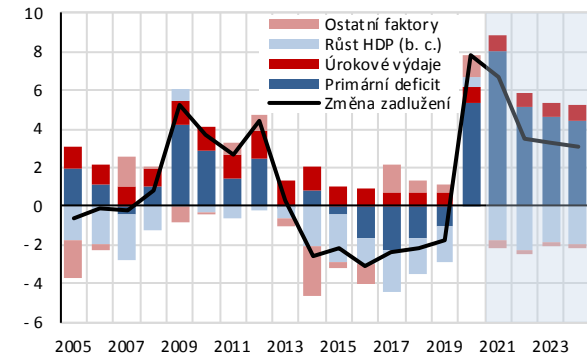
v % HDP

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf 3.8: Příspěvky ke změně hrubého dluhu

v procentních bodech

Zdroj: ČSÚ (2021a, 2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.1: Vývoj hospodaření sektoru vládních institucí

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	Kód ESA	2020 úroveň	2020	2021	2022	2023	2024
			v % HDP				
Čisté půjčky (+)/výpůjčky (-) (B.9) podle subsektorů							
Vládní instituce	S.13	-348	-6,2	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Ústřední vládní instituce	S.1311	-361	-6,4	-8,7	-6,0	-5,5	-5,4
Státní vládní instituce	S.1312	-	-	-	-	-	-
Místní vládní instituce	S.1313	15	0,3	0,0	0,1	0,1	0,1
Fondy sociálního zabezpečení	S.1314	-2	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Vládní instituce (S.13)							
Celkové příjmy	TR	2337	41,3	39,8	39,8	39,7	38,4
Celkové výdaje	TE	2685	47,5	48,6	45,7	45,1	43,7
Saldo	B.9	-348	-6,2	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Úroky placené	D.41	43	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Primární saldo		-305	-5,4	-8,0	-5,1	-4,6	-4,4
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-130	-2,3	-1,8	0,0	0,0	0,0
Příjmové položky							
Daňové příjmy		1108	19,6	17,8	17,6	17,6	17,3
Daně z výroby a z dovozu	D.2	651	11,5	11,6	11,6	11,5	11,2
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	D.5	457	8,1	6,2	6,1	6,1	6,1
Kapitálové daně	D.91	0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Příspěvky na sociální zabezpečení	D.61	909	16,1	16,2	15,6	15,4	15,2
Důchod z vlastnictví	D.4	37	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Ostatní		282	5,0	5,2	5,9	6,1	5,3
Celkové příjmy	TR	2337	41,3	39,8	39,8	39,7	38,4
p. m.: Daňová kvóta		2018	35,7	34,0	33,3	33,0	32,5
Výdajové položky							
Náhrady zaměstnancům a mezispotřeba	D.1+P.2	979	17,3	17,5	16,9	16,6	16,3
Náhrady zaměstnancům	D.1	633	11,2	11,2	10,9	10,6	10,4
Mezispotřeba	P.2	346	6,1	6,3	6,0	5,9	5,8
Sociální platby		1017	18,0	18,3	17,8	17,5	17,2
z toho: Dávky v nezaměstnanosti ¹⁾		29	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3
Naturální sociální transfery poskytované tržními výrobci	D.632	196	3,5	3,7	3,5	3,4	3,4
Peněžité sociální dávky	D.62	821	14,5	14,7	14,3	14,1	13,8
Úroky	D.41	43	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Dotace	D.3	173	3,1	2,9	2,1	2,0	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	P.51g	277	4,9	5,3	5,5	5,7	4,9
Kapitálové transfery	D.9	63	1,1	1,6	0,6	0,5	0,5
Ostatní		132	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0
Celkové výdaje	TE	2685	47,5	48,6	45,7	45,1	43,7
p. m.: Výdaje vlády na konečnou spotřebu (nominální)	P.3	1232	21,8	22,2	21,6	21,2	21,0

1) Výdaje na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti včetně plateb zdravotního pojištění státem za nezaměstnané.

Zdroj: ČSÚ (2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.2: Položky určené k úpravě výdajového pravidla Paktu o stabilitě a růstu

úroveň v mld. Kč, ostatní v % HDP

	2020	2020	2021	2022	2023	2024
	úroveň	v % HDP				
Výdaje na programy EU plně kryté příjmy z fondů EU	65	1,2	1,4	1,4	1,5	0,8
Běžné výdaje	16	0,3	0,3	0,4	0,3	0,2
Investiční výdaje	49	0,9	1,1	1,1	1,2	0,6
Výdaje na dávky v nezaměstnanosti dané vlivem hosp. cyklu	17	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0
Dopad příjmových diskrečních opatření (meziroční změny)	-41	-0,7	-1,2	0,2	0,2	0,0
Automatické zákonné zvýšení příjmů	-	-	-	-	-	-

Pozn.: Automatické zákonné zvýšení příjmů označuje takové navýšení příjmů, které bez vlivu diskrečního opatření vlády kompenzuje nárůst předem určených výdajových položek (např. automatické zvýšení sazeb příspěvků na sociální zabezpečení v případě, že výdaje na tyto dávky vzrostou).

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 3.3: Struktura schválených diskrečních opatření v letech 2020–2024

meziroční diskreční opatření, v mld. Kč

	2020	2021	2022	2023	2024	
Opatření na příjmové straně	-41,0	-73,6	14,1	10,7	-2,4	
Daň z příjmů fyzických osob	2,6	-98,1	-10,3	-	-	
Daň z příjmů právnických osob	-9,9	-6,8	11,0	7,9	-2,2	
Příspěvky na sociální zabezpečení	-20,9	30,6	11,1	-	-	
Daň z přidané hodnoty	-4,4	-4,7	-0,6	0,7	-	
Spotřební daně	-3,5	0,7	4,1	2,4	-	
Ostatní	-4,9	4,6	-1,2	-0,3	-0,2	
Opatření na výdajové straně	-218,3	-38,4	118,4	-	-	
Peněžité sociální dávky	-50,0	21,7	-4,1	-	-	
Náhrady zaměstnancům	-36,1	-12,5	-1,8	-	-	
Zdravotnictví	-53,5	-19,2	15,8	-	-	
Dotace	-44,0	-9,8	55,4	-	-	
Kapitálové transfery	-27,8	-24,6	52,3	-	-	
Ostatní	-6,9	6,0	0,9	-	-	
Celkem	-259,3	-112,1	132,6	10,7	-2,4	
	% HDP	-4,6	-1,9	2,1	0,2	-0,0

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.4: Srovnání scénáře predikce Konvergenčního programu a alternativního scénáře

v % HDP

	2021	2022	2023	2024
Celkové příjmy - autonomní scénář	39,8	39,8	39,7	38,4
Celkové příjmy - alternativní scénář	39,8	39,8	40,4	39,4
Vliv alternativních předpokladů	-	-	0,8	1,0
Celkové výdaje - autonomní scénář	48,6	45,7	45,1	43,7
Celkové výdaje - alternativní scénář	48,6	45,7	45,0	43,6
Vliv alternativních předpokladů	-	-	-0,0	-0,0
Saldo sektoru vládních institucí - autonomní scénář	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Saldo sektoru vládních institucí - alternativní scénář	-8,8	-5,9	-4,6	-4,2
Vliv alternativních předpokladů	0,0	0,0	0,8	1,1
Dluh sektoru vládních institucí - autonomní scénář	44,8	48,2	51,5	54,6
Dluh sektoru vládních institucí - alternativní scénář	44,8	48,2	50,7	52,8
Vliv alternativních předpokladů	-	-	-0,8	-1,8

Zdroj: Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.5: Cyklický vývoj

růst v %, produkční mezera v % potenciálního produktu, příspěvky v p. b., ostatní v % HDP

	Kód ESA	2020	2021	2022	2023	2024
Růst HDP ve stálých cenách (%)		-5,6	3,1	3,7	1,9	2,1
Saldo sektoru vládních institucí	B.9	-6,2	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Úroky	D.41	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Jednorázová a jiná přechodná opatření		-2,3	-1,8	0,0	0,0	0,0
Jednorázová opatření na straně příjmů		-0,7	-0,1	0,0	0,0	0,0
Jednorázová opatření na straně výdajů		1,6	1,7	0,0	0,0	0,0
Růst potenciálního produktu (%)		1,1	1,3	1,9	2,0	2,1
příspěvek práce		-0,5	-0,2	0,0	0,0	0,0
příspěvek kapitálu		0,7	0,4	0,5	0,6	0,6
souhrnná produktivita výrobních faktorů		1,0	1,1	1,3	1,4	1,4
Produkční mezera		-3,1	-1,4	0,4	0,5	0,3
Cyklická složka salda		-1,1	-0,4	0,1	0,2	0,1
Cyklicky očištěné saldo		-5,0	-8,3	-6,0	-5,5	-5,3
Cyklicky očištěné primární saldo		-4,3	-7,6	-5,3	-4,8	-4,5
Strukturální saldo		-2,7	-6,5	-6,0	-5,5	-5,3

Zdroj: ČSÚ (2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.6: Dluh sektoru vládních institucí podle subsektorů

v % HDP

	Kód ESA	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vládní instituce	S.13	30,3	38,1	44,8	48,2	51,5	54,6
Ústřední vládní instituce	S.1311	31,2	39,4	45,9	49,3	52,5	55,6
Místní vládní instituce	S.1313	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4	1,4
Fondy sociálního zabezpečení	S.1314	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Čistý finanční dluh ¹⁾		16,2	21,7	29,5	33,9	38,0	41,8
Dluh sektoru veřejných institucí upravený dle § 13 zákona č. 23/2017 Sb. ²⁾		30,3	38,1	44,8	48,2	51,5	54,6

1) Čistý finanční dluh je rozdílem mezi celkovým hrubým dluhem a likvidními finančními aktivy (měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, cenné papíry jiné než účasti (v tržní hodnotě), účasti kótované na burze cenných papírů).

2) Dluh sektoru veřejných institucí dle zákona č. 23/2017 Sb. je roven rozdílu dluhu sektoru vládních institucí a rezervy volných peněžních prostředků vytvářených dle zákona č. 218/2000 Sb.

Zdroj: ČSÚ (2021b). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.7: Vývoj dluhu sektoru vládních institucí

v % HDP, průměrná doba do splatnosti v letech, příspěvky v % dluhu

	Kód ESA	2020	2021	2022	2023	2024
Hrubý dluh sektoru vládních institucí		38,1	44,8	48,2	51,5	54,6
Změna poměru hrubého dluhu		7,8	6,7	3,5	3,3	3,0
Příspěvky ke změně hrubého dluhu						
Primární saldo		-5,4	-8,0	-5,1	-4,6	-4,4
Úroky	D.41	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Ostatní faktory působící na úroveň dluhu		1,2	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2
Rozdíl mezi hotovostním a akruálním přístupem		-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Čistá akumulace finančních aktiv		1,8	-0,3	-0,1	-0,2	-0,2
Privatizační příjmy		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Přecenění a ostatní faktory		0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
p. m. Implicitní úroková míra z dluhu		-2,5	-2,0	-1,7	-1,6	-1,6
Likvidní finanční aktiva		16,3	15,2	14,3	13,5	12,8
Čistý finanční dluh ¹⁾		21,7	29,5	33,9	38,0	41,8
Amortizace dluhu (existujících dluhopisů) ke konci předchozího roku ²⁾		3,3	3,3	3,3	3,1	3,3
Cizoměnová expozice státního dluhu ^{2), 3)}		3,2	3,1	2,9	2,8	2,7
Průměrná doba do splatnosti státního dluhu ²⁾		6,2	6,6	6,5	6,5	6,5

1) Rozdíl mezi celkovým hrubým dluhem a likvidními finančními aktivy (měnové zlato, zvláštní práva čerpání, oběživo a vklady, tržní hodnota cenných papírů jiných než účasti, účasti kótované na burze cenných papírů).

2) Údaje se vztahují pouze ke státnímu dluhu. Státní dluh reprezentuje dluh generovaný hospodařením státního rozpočtu.

3) Jde o cizoměnový státní dluh, který je vystaven pohybu měnových kurzů po očištění o cizoměnovou expozici státních finančních aktiv.

Zdroj: ČSÚ (2021b). Údaje o státním dluhu, výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 3.8: Státní dluh z hlediska refinancování, úročení a cizoměnové expozice*v % dluhu, doba do splatnosti v letech, údaje v národní metodice*

		2020	2021	2022	2023	2024
Hledisko refinancování						
Průměrná doba do splatnosti	<i>v letech</i>	6,2	6,6	6,5	6,5	6,5
Dluh splatný do 1 roku	<i>% dluhu</i>	10,9	8,4	7,3	7,4	7,7
Hledisko úročení						
Dluh s úrokovou refixací do 1 roku	<i>% dluhu</i>	21,2	22,2	19,6	21,6	23,5
Fixně úročený dlouhodobý dluh splatný do 1 roku	<i>% dluhu</i>	8,2	8,3	3,7	7,4	7,5
Variabilně úročený dlouhodobý dluh	<i>% dluhu</i>	10,7	14,1	16,1	14,2	16,0
Peněžní instrumenty	<i>% dluhu</i>	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Efekt derivátových operací	<i>% dluhu</i>	0,9	-0,2	-0,2	0,0	0,0
Hledisko cizoměnové expozice						
Cizoměnová expozice státního dluhu¹⁾	<i>% dluhu</i>	8,9	7,2	6,5	5,9	5,9
Expozice denominovaná v eurech	<i>% dluhu</i>	8,0	6,5	5,8	5,3	5,3

*1) Cizoměnový státní dluh zohledňující vliv zajištění a aktiv.**Zdroj: MF ČR.*

4 Porovnání s předchozím Konvergenčním programem a analýza citlivosti

Srovnání letošního a loňského KP je zaměřeno pouze na vyhodnocení predikce na rok 2020 a na změnu predikce pro rok 2021. Loňský KP totiž z důvodu extrémních nejistot obsahoval pouze horizont do roku 2021.

Analýzy citlivosti makroekonomické a fiskální predikce včetně jejich výhledu jsou provedeny na základě změn výchozích předpokladů. První scénář uvažuje nižší ekonomický růst v EU a jeho dopady na vysoce otevřenou českou ekonomiku. Další scénář hodnotí citlivost na možné náhlé zvýšení úrokových sazeb, zatímco poslední z nich reaguje na nejistotu ohledně budoucího vývoje ceny ropy, respektive na externí cenový šok.

4.1 Porovnání se scénářem předchozího Konvergenčního programu ČR

4.1.1 Makroekonomický scénář

Východiska scénářů KP 2020 a KP 2021 jsou výrazně odlišná. Loňský makroekonomický scénář KP byl založen na předpokladu, že dopady pandemie koronaviru, resp. opatření přijatých k zamezení šíření nákazy, budou omezená pouze na 1. pololetí 2020. Nyní je jasné, že restriktivní opatření budou v některých směrech ekonomiku brzdit i v 1. pololetí roku 2021.

Navzdory turbulentnímu a extrémně volatilnímu ekonomickému vývoji ve vnějším prostředí nevykazují předpoklady obou scénářů prakticky žádné zásadní kvalitativní rozdíly. Za zmínku stojí snad jen vyšší očekávané dolarové ceny minerálních paliv, jejichž dopad na českou ekonomiku by však měl být tlumen slabším měnovým kurzem amerického dolaru (viz subkapitola 2.1).

Scénář růstových vyhlídek ČR se nemění. Ukázalo se, že se česká ekonomika dokázala poměrně dobře přizpůsobit horším epidemickým podmínkám, a to zejména v segmentu exportních firem. To vede i k podobnému odhadu vývoje produkční mezery. Rozdíly scénářů ovšem leží v odlišném vývoji jednotlivých komponent užití HDP (viz subkapitola 2.2.1).

V trajektorii cenového vývoje (viz subkapitola 2.2.3) se v letošním roce významně projevuje rozdílný předpoklad pro cenu ropy. Pokud jde o vývoj na trhu práce, i přes určité kvantitativní rozdíly oproti scénáři KP 2020 zůstávají hlavní trendy – pokles zaměstnanosti, nárůst míry nezaměstnanosti a zvolnění dynamiky výdělků – beze změny (viz subkapitola 2.2.4).

4.1.2 Fiskální scénář

Přestože celkový propad ekonomiky v loňském roce odpovídal přesně predikci KP z dubna 2020, složky reálného růstu a důchodové struktury se lišily. Příčinou byla intenzita a vývoj epidemie v průběhu roku, na kterou veřejné finance reagovaly nejen ve zdravotnictví, ale i řadou podpůrných a stabilizačních programů.

Loňský KP počítal s propadem daňových příjmů včetně příspěvků na sociální zabezpečení o 3,8 %. Ty však nakonec poklesly o 2,7 %, jelikož oproti prognóze vyšší výnos příjmových daní převážil nad horším výsledkem u daní ze

spotřeby a u příspěvků na sociální zabezpečení. U daně z příjmů právnických osob se projevila vyšší odolnost české ekonomiky a nižší ztráty podniků. V případě zdanění fyzických osob se jedná primárně o klasifikaci kompenzačního bonusu mezi výdajové kapitálové transfery. Daň z přidané hodnoty snížil výrazněji pokles spotřeby domácností, u spotřebních daní se projevila déle trvající restriktivní opatření a omezení cestovního ruchu. U příspěvků na sociální zabezpečení hrála roli dodatečná opatření, zejména program Antivirus C. Z nedaňových příjmů byly oproti predikci vyšší příjmy z vlastnictví.

U výdajů v roce 2020 je situace opačná. KP 2020 predikoval růst výdajů o 9,6 %, zatímco skutečná hodnota byla 12,9 %. Spotřeba sektoru vládních institucí byla navýšena o téměř 3 p. b., kde proti sobě působil vyšší růst náhrad zaměstnancům (hlavně vlivem odměn pracovníků ve zdravotnictví, sociálních službách či ozbrojených složkách spojených s epidemií) nebo naturálních sociálních transferů a pokles mezispotřeby v důsledku uzavření řady institucí či výkonu práce z domova. Zejména vlivem ústředních vládních institucí pokračoval také silný růst investic. V sociálních dávkách se promítl jednorázový příspěvek důchodcům z prosince 2020 a vyšší skutečné výdaje na rodičovský příspěvek. Naproti tomu výdaje na dluhovou službu rostly nižším tempem. U dotací a transferů šlo o dodatečná opatření spojená s epidemií a zaklasifikování některých původně příjmových opatření.

Pro rok 2021 se rovněž přes shodné růsty ekonomiky ČR v obou KP podstatně liší fundamenty. Na příjmech byl loni predikován růst výnosů z daní a příspěvků na sociální zabezpečení o 7,2 %, KP 2021 naopak odhaduje meziroční stagnaci. Kromě rozdílného vývoje epidemické situace je nejvýznamnější změnou úprava efektivní míry zdanění příjmů fyzických osob, ale také zdanění příjmů právnických osob. Dále se liší i predikce u spotřebních daní. Na straně výdajů odhadujeme téměř dvojnásobný růst než v KP 2020 z titulu pokračující epidemie a nových diskrečních opatření. Rovněž na letošek predikujeme vyšší investice než v roce 2020. Meziroční dynamika je samozřejmě u všech položek odlišná i z důvodu změn v základně roku 2020.

4.2 Analýza citlivosti

Analýza citlivosti je kalkulována pomocí dynamického stochastického modelu všeobecné rovnováhy vytvořeného MF ČR. V analýze předpokládáme odlišný vývoj od základního scénáře KP, popsaného v kapitolách 2 a 3, vždy počínaje prvním čtvrtletím roku 2022.

4.2.1 Pomalejší ekonomický růst v EU v roce 2022

Ekonomický vývoj u obchodních partnerů z EU je pro hospodářský růst malé otevřené ekonomiky ČR podstatný. První scénář proto předpokládá pomalejší růst HDP v EU pro rok 2022 o 2 p. b., což odpovídá směrodatné odchylce vývoje HDP EU od roku 2002 do roku 2020.

Snížení zahraniční poptávky po domácích produktech by se v první fázi projevil poklesem čistého exportu. Následný tlak na depreciaci měny by ovšem prostřednictvím dražších importů negativní efekty na čistý export tlumil. Horší výsledek zahraničního obchodu by se projevil ve zpomalení růstu ekonomiky ČR o 0,6 p. b. v roce 2022 oproti základnímu scénáři. Nižší růst zisků firem z titulu slabšího exportu by zpomalil růst investic o 0,1 p. b. Nižší produkce firem by se také negativně promítla do poptávky po práci a následně do redukce míry růstu nominálních mezd. Negativní důchodový efekt v podobě relativně nižších mezd a výnosů z kapitálu by zpomalil spotřebu domácností o 0,1 p. b.

Zpomalení růstu agregátní poptávky by vedlo k nižšímu inkasu daní, což by mělo za následek snížení salda sektoru vládních institucí o 0,1 p. b. s následným rychlejším zvyšováním zadlužení v poměru k HDP.

4.2.2 Nárůst domácí úrokové míry

Dynamický model v tomto scénáři simuluje dodatečně zpřísnění monetární politiky pro rok 2022 o 1,2 p. b. nad rámec daný základním scénářem. Hodnota 1,2 p. b. odpovídá směrodatné odchylce vývoje krátkodobé úrokové míry v období od roku 2002 do roku 2020.

Restriktivnější měnová politika by vedla k tlaku na zhodnocení české měny, což by vedlo ke zdražení vývozu, zatímco importované zboží by se stalo relativně levnějším. Pokles exportu by, vzhledem k vysoké dovozní náročnosti vývozu, naopak vytvářel tlak na pokles importu. Podobně by působily nižší důchod a pokles zisku ekonomických subjektů v období zpomalujícího se hospodářského růstu. Výsledkem by byl pokles růstu importu o 0,2 p. b. oproti základnímu scénáři.

4.3 Ověření makroekonomického scénáře Výborem pro rozpočtové prognózy

Makroekonomická prognóza a prognóza a příjmů veřejných financí byly v souladu se zákonem č. 23/2017 Sb. posouzeny dne 20. dubna 2021 Výborem pro rozpočtové prognózy. Výbor hodnotil základní scénář KP z hlediska

Další negativní vliv na spotřebu představují nižší příjmy domácností z titulu nižšího růstu mezd. Vyšší úroková míra by navíc mohla motivovat k odložení spotřeby. Restriktivní měnová politika by ve výsledku vedla ke zpomalení růstu spotřeby domácností o 0,1 p. b.

Pokles zahraniční i domácí poptávky by snížil ziskovost firem. Firmy by na pokles zisku a zdražení úvěrů reagovaly snížením růstu investic o přibližně 0,1 p. b. Zpomalení agregátní poptávky by dále vedlo ke zvýšení míry nezaměstnanosti oproti základnímu scénáři o 0,3 p. b. a také k nižší dynamice mezd.

Vzhledem k negativnímu dopadu vyšší úrokové míry na investice, spotřebu a export by výsledný dopad do růstu HDP byl taktéž negativní, a to v rozsahu 0,2 p. b. Zpomalení hospodářského růstu by vedlo k dezinflačním tlakům ve výši 0,1 p. b.

Zvolnění ekonomické expanze v důsledku nižších příjmů domácností a zisků firem by snížilo výnos z vybraných daní. To by vedlo k poklesu salda sektoru vládních institucí včetně vyšších úrokových nákladů na dluhovou službu a následně k rychlejšímu růstu dluhové kvóty.

4.2.3 Vyšší cena ropy

Alternativní scénář vývoje ceny ropy je založen na předpokladu, že průměrná cena v roce 2022 bude o 50 % vyšší než v základním scénáři (89,9 USD/barel proti 59,9 USD/barel). Vyšší cena ropy by se projevila v nárůstu dovozních cen a zdražení cen vstupů. Firmy čelící vyšším nákladům na energie by je přenesly do cen svých finálních produktů. Inflace by tak vzrostla zhruba o 1,0 p. b. Vyšší cenová hladina by vyústila v nižší růst reálné spotřeby domácností až o 0,5 p. b.

Klesající agregátní poptávka by negativně ovlivnila domácí produkci. Ziskovost firem by se snížila také z důvodu nárůstu nákladů na energie a nižších exportních příležitostí. Došlo by rovněž k dílčímu útlumu investiční aktivity ztrátou dynamiky o 0,3 p. b. Dalším efektem poklesu produkční aktivity by byla nižší poptávka po práci a mírný nárůst míry nezaměstnanosti. Celkově by vyšší cena ropy zpomalila růst reálného HDP o 0,3 p. b. a nižší inkaso daní by se zhoršilo saldo sektoru vládních institucí. Efekt na výdaje by byl zanedbatelný.

pravděpodobnosti jeho naplnění. Výbor vyhodnotil makroekonomickou prognózu i prognózu příjmů jako realistickou.

Tabulka 4.1: Změna indikátorů scénáře Konvergenčního programu ČR

		KP duben 2020		KP duben 2021	
		2020	2021	2020	2021
Vnější předpoklady					
Růst HDP v EU	%	-5,5	2,8	-6,3	3,6
Cena ropy (Brent)	USD/barel	37,9	39,8	41,8	63,8
Měnový kurz USD/EUR	USD/EUR	1,10	1,09	1,14	1,21
Měnový kurz CZK/EUR	CZK/EUR	26,5	26,2	26,4	25,9
Reálné veličiny					
HDP	změna v %	-5,6	3,1	-5,6	3,1
Spotřeba domácností	změna v %	-1,5	0,8	-5,2	0,1
Spotřeba vlády	změna v %	2,6	2,0	3,5	3,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	-13,6	3,2	-8,1	3,8
Příspěvek efektivní domácí poptávky	p.b.	-3,6	1,6	-3,9	1,8
Příspěvek zahraničního obchodu	p.b.	-1,2	0,7	-0,3	0,4
Produkční mezera	%	-3,3	-1,4	-3,1	-1,4
Ostatní					
HDP v běžných cenách	mld. Kč	5530	5781	5652	5932
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	změna v %	3,2	1,5	3,3	2,4
Deflátor HDP	změna v %	3,7	1,4	4,2	1,8
Zaměstnanost	změna v %	-1,7	-0,2	-1,5	-1,1
Míra nezaměstnanosti	%	3,3	3,5	2,6	3,6
Objem mezd a platů	změna v %	2,6	0,8	0,0	0,7
Bilance zboží a služeb	% HDP	5,9	6,0	6,9	6,6
Čisté půjčky/výpůjčky	% HDP	1,7	1,8	3,0	0,9
Sektor vládních institucí					
Příjmy sektoru vládních institucí	% HDP	41,8	42,5	41,3	39,8
Daně z výroby a z dovozu	změna v %	-2,2	5,9	-5,4	5,9
Běžné daně z důchodů, jmění a jiné	změna v %	-17,7	11,3	-6,7	-19,7
Příspěvky na sociální zabezpečení	změna v %	2,6	6,4	1,6	5,9
Výdaje sektoru vládních institucí	% HDP	46,9	46,6	47,5	48,6
Náhrady zaměstnancům	změna v %	6,4	5,0	10,0	5,1
Mezispotřeba	změna v %	6,2	5,6	1,9	8,4
Naturální sociální dávky	změna v %	7,0	5,0	10,6	11,0
Sociální dávky jiné než naturální	změna v %	11,9	8,4	15,9	6,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	změna v %	-1,2	7,2	9,8	13,5
Saldo sektoru vládních institucí	% HDP	-5,1	-4,1	-6,2	-8,8
Dluh vládních institucí	% HDP	37,0	40,0	38,1	44,8

Zdroj: ČNB (2021a), ČSÚ (2021a), EIA (2021), Eurostat (2021), MF ČR (2020a).

Tabulka 4.2: Základní makroekonomické indikátory – citlivostní scénáře

		2021	2022	2023	2024
Základní scénář					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	3,1	3,7	1,9	2,1
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	0,1	5,7	1,8	2,2
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	3,8	4,5	4,6	1,2
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	5,0	5,7	3,8	3,7
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	4,9	6,6	4,7	3,4
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,4	2,3	2,1	1,9
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	3,6	3,7	3,5	3,5
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-8,8	-5,9	-5,4	-5,2
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	44,8	48,2	51,5	54,6
Alternativní scénář I. - pomalejší růst v EU v roce 2022					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	3,1	3,1	1,8	2,0
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	0,1	5,6	1,7	2,1
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	3,8	4,4	4,5	1,2
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	5,0	4,0	3,4	3,6
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	4,9	5,6	4,3	3,3
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,4	2,2	1,9	1,8
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	3,6	4,1	3,7	3,5
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-8,8	-6,0	-5,5	-5,3
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	44,8	48,3	51,7	54,8
Alternativní scénář II. - vyšší úrokové sazby					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	3,1	3,5	1,8	2,0
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	0,1	5,6	1,6	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	3,8	4,4	4,4	1,1
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	5,0	5,5	3,6	3,6
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	4,9	6,5	4,5	3,2
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,4	2,2	1,9	1,8
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	3,6	4,0	3,8	3,4
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-8,8	-6,1	-5,6	-5,3
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	44,8	48,4	52,0	55,1
Alternativní scénář III. - vyšší ceny ropy					
Hrubý domácí produkt	<i>změna v %</i>	3,1	3,4	1,6	1,8
Spotřeba domácností	<i>změna v %</i>	0,1	5,2	1,6	2,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	<i>změna v %</i>	3,8	4,2	4,0	0,7
Export zboží a služeb	<i>změna v %</i>	5,0	5,4	3,4	3,4
Import zboží a služeb	<i>změna v %</i>	4,9	6,3	4,3	3,0
Harmonizovaný index spotřebitelských cen	<i>změna v %</i>	2,4	3,3	2,6	2,2
Míra nezaměstnanosti	<i>v %</i>	3,6	3,7	3,6	3,5
Saldo sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	-8,8	-6,0	-5,6	-5,4
Dluh sektoru vládních institucí	<i>% HDP</i>	44,8	48,3	51,8	55,0

Pozn.: Rozdílné hodnoty v tabulce a v textu jsou způsobeny zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo.

Zdroj: ČSÚ (2021a), EIA (2021), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

5 Udržitelnost veřejných financí

Dlouhodobá udržitelnost patří mezi soustavně diskutované otázky českých veřejných financí. Největší riziko představuje očekávaný demografický vývoj, který v následujících několika dekadách patrně významně zvýší poměr osob v důchodovém věku k ekonomicky aktivní populaci. Proces stárnutí populace však není záležitostí vzdálené budoucnosti, ale je patrný již v současné době. To vytváří tlak na veřejné finance, a tím i potřebu sociální systémy reformovat. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj vypracovala nezávislou studii, která hodnotila současný stav a nabídla řadu doporučení k dosažení větší jednoduchosti, pokrytí obyvatel v budoucnu, změně struktury a zajištění finanční udržitelnosti. Fenomén stárnutí populace se ovšem netýká pouze starobních důchodů, ale i ostatních částí veřejných financí; jako je zdravotnictví, dlouhodobá péče nebo vzdělávání.

5.1 Vládní strategie a provedené reformy

5.1.1 Současný stav veřejného důchodového systému

Průběžný systém důchodového pojištění, upravený zákonem č. 155/1995 Sb., prošel od počátku své účinnosti mnoha změnami, které se týkaly zejména důchodového věku, výpočtu důchodů a způsobu, resp. výše valorizace. Systém výpočtu důchodů vychází z předchozích výdělků pojištěnců, které však upravuje pomocí redukčních hranic. Výše příjmů relevantních pro výpočet důchodů se do 44 % průměrné mzdy zahrnuje v plné výši a nad touto hranicí do 400 % průměrné mzdy pouze z 26 %. Příjmy nad 400 % průměrné mzdy pak vyměřovací základ pro výpočet důchodu neovlivňují, což je plně v souladu se stropem na sociální pojištění ve stejné výši.

Aktuální úprava důchodového systému z hlediska důchodového věku platí s účinností od 1. ledna 2018 (zákon č. 203/2017 Sb.). Důchodový věk mužů i žen se zvyšuje, dokud nedojde po roce 2030 ke sjednocení na 65 letech. Ministerstvo práce a sociálních věcí má také podle zákona vláde v pětiletých intervalech předkládat zprávu o důchodovém systému (první zpráva byla vládou projednána v září 2019). Cílem zpráv je zhodnocení stávajícího důchodového věku a případně návrh úpravy jeho výše tak, aby pojištěnci mohli v průměru strávit čtvrtinu svého života ve starobním důchodu. Změny v nastavení důchodového věku se navíc netýkají osob, kterým bude v době provedení revize více než 55 let. Nicméně revizní mechanismus neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Vláda této úpravy využila a rozhodla se prozatím stávající nastavení důchodového věku neměnit. Vývoj statutárního věku odchodu do důchodu má vliv i na podmínky permanentních vdovských a vdoveckých důchodů, u nichž je věková hranice svázána se starobními důchody. U předčasných důchodů se hranice postupně posouvá ze tří na pět let před statutárním věkem odchodu do důchodu. Tuto maximální, pětiletou, dobu mohou za cenu výrazných penalizací využít osoby, jejichž statutární věková hranice činí 65 let, případně více.

V oblasti předčasných důchodů platí několik penalizačních sazeb, které progresivně redukuje výslednou dávku po celou dobu jejího pobírání. Do 360 dnů před dosaže-

ním statutárního důchodového věku platí snížení o 0,9 %, pro období od 361. do 720. dne před dosažením důchodového věku o 1,2 % a konečně pro období přesahující 720 dnů (do doby povolené zákonem) o 1,5 % výpočtového základu. O tyto částky je pak za každých započatých 90 dnů snížena procentní výměra starobního důchodu.

Vedle toho existuje systém předdůchodů, který účastníkům doplňkového penzijního spoření (III. pilíř) umožňuje čerpat jejich prostředky bez sankcí až 5 let před dosažením statutárního důchodového věku. Podmínkou předdůchodu je však výše naakumulovaných prostředků v soukromém III. pilíři, která má zajistit měsíční penzi minimálně na úrovni 30 % průměrné mzdy. Za roky, kdy dochází k čerpání předdůchodu, není starobní důchod krácen. Možnost čerpat předdůchod využilo do konce září 2020 pouze 4 825 osob s průměrně pobíranou dávkou ve výši 10 911 Kč.

U invalidních důchodů existují v ČR tři skupiny rozdělené podle stupně invalidity. Nárok na invalidní důchod lze přisoudit člověku, jehož pracovní schopnost poklesla v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nejméně o 35 %. První stupeň invalidity platí pro pokles pracovní schopnosti od 35 % do 49 %, druhý stupeň od 50 % do 69 % a třetí stupeň od 70 %.

Valorizace důchodů vyplácených z průběžného systému je stanovena součtem růstu indexu spotřebitelských cen, resp. indexu životních nákladů důchodců (podle toho, který je vyšší), a jedné poloviny růstu reálných mezd. Navíc pro případy období s nízkou inflací a/nebo nízkého růstu reálných mezd existuje možnost výši valorizace vládou upravit. Pokud by totiž zvýšení průměrného důchodu dle standardního valorizačního vzorce nedosáhlo hodnoty 2,7 %, je vláda oprávněna k valorizaci důchodů svým nařízením až na tuto hodnotu. V ostatních případech se postupuje striktně podle zákonného valorizačního vzorce, což samozřejmě nevyklučuje možnost odlišné valorizace formou zvláštního zákona. Nadto se osobám od zákonem stanoveného věku zvyšuje výměra paušálně o stanovenou částku (pro osoby od 85 let o 1 000 Kč měsíčně a od 100 let o dalších 1 000 Kč).

5.1.2 Vývoj v systému zdravotnictví

V systému veřejného zdravotního pojištění se zůstatky zdravotních pojišťoven na bankovních účtech v letech 2012–2015 pohybovaly na úrovni 0,3 % HDP. Od roku 2016 se tento poměr postupně zvyšoval až na 1 % HDP v roce 2020. V tomto období tak docházelo ke zvýšení odolnosti systému veřejného zdravotního pojištění vůči krátkodobým negativním šokům. Počínaje rokem 2021 by mělo na základě zdravotně pojistných plánů dojít k obratu rostoucího trendu a podíl zůstatků zdravotních pojišťoven na HDP by měl klesat. Toto snížení je způsobeno výrazně vyšším růstem výdajů na zdravotní péči v souvislosti s předpokládanými úhradami spojenými s onemocněním COVID-19 a vysokým růstem platů a mezd ve zdravotnictví. Ve zdravotně pojistných plánech nastavená dynamika výdajů na zdravotní péči oproti příjmům (převážně v roce 2021 a 2022) by v letech výhledu mohla vést k poklesu zůstatků zdravotních pojišťoven až na 0,3 % HDP v roce 2023.

Je zřejmé, že takový vývoj by přispěl k ohrožení střednědobé stability systému veřejného zdravotního pojištění. Je tak žádoucí, aby po odeznění epidemie došlo opět k nastavení nižší dynamiky růstu výdajů oproti příjmům systému nejen ve střednědobém, ale především v delším horizontu, kdy se začne stále více projevovat stárnutí populace. To způsobuje, že rizika současného systému veřejného zdravotního pojištění jsou z hlediska udržitelnosti financování v dlouhodobém horizontu nezanedbatelná. Nejde přitom jen o výši disponibilních zdrojů, ale i o jejich strukturu.

V oblasti zdrojů financování zdravotní péče nebyly v posledních letech prováděny žádné systémové změny, nýbrž pouze ad hoc dílčí požadavky na dodatečné zdroje ze státního rozpočtu. V této souvislosti byl od června 2020 navýšen vyměřovací základ pro pojistné za státního pojištění na 11 607 Kč, od 1. ledna 2021 pak byl zvýšen na 13 088 Kč (zákon č. 231/2020 Sb.). Díky tomu dojde k posílení zdrojů systému veřejného zdravotního pojištění celkem o 1 % HDP. V důsledku zvýšení minimální mzdy (nařízení vlády č. 487/2020 Sb.) došlo od 1. ledna 2021 také k růstu měsíční výše pojistného pro osoby bez zdanitelných příjmů na 2 052 Kč. Dopad tohoto zvýšení je však v rámci celkových zdrojů systému zanedbatelný.

Systém zdravotnictví v ČR by se měl v dalších letech vyvíjet na základě Strategického rámce rozvoje péče

o zdraví v České republice do roku 2030 (Zdraví 2030), který schválila vláda v roce 2019 (usnesení vlády č. 817/2019), přičemž některé priority byly s ohledem na zdravotní a ekonomické dopady pandemie COVID-19 upraveny (usnesení vlády č. 743/2020). Základem budoucího vývoje zdravotnictví jsou tři strategické cíle: ochrana a zlepšení zdraví obyvatel, optimalizace zdravotnického systému a podpora vědy a výzkumu. Cíle obsahují sedm specifických oblastí (např. reforma primární péče, implementace modelů integrované péče, digitalizace zdravotnictví, optimalizace systému úhrad aj.), jejichž postupnou realizací by mělo být dosaženo vyšší efektivity, hospodárnosti a trvalé udržitelnosti systému zdravotní péče v kontextu demografického, ekonomického i sociálního vývoje.

V oblasti primární péče jsou prováděny další kroky, jejichž cílem je zejména posílení role praktických lékařů v oblasti „gate-keepingu“ či jejich zapojení do preventivních programů. Rovněž by se měl změnit způsob úhradového mechanismu u primární péče s důrazem na posílení výkonové složky při fixované kapitační platbě.

V rámci optimalizace systému úhrad je v segmentu akutní lůžkové péče realizován projekt DRG Restart, jehož dokončení je nově plánováno v únoru 2023. Cílem je vytvořit dlouhodobě udržitelné datové, informační a personální základnu pro optimalizaci systému úhrad tohoto segmentu péče. Změnou způsobu úhrady by mělo být dosaženo vyšší efektivity ve financování akutní lůžkové péče, jelikož systém bude odrážet reálné ceny výkonů.

V oblasti digitalizace zdravotnictví byl v roce 2021 vládou schválen návrh zákona o elektronizaci zdravotnictví (sněmovní tisk č. 1163), jehož přijetím dojde k vytvoření systému založeného na třech kmenových zdravotnických registrech – poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků a pacientů. Ty budou propojeny v jeden neveřejný celek s oprávněním jej využívat zákonem nastaveným okruhem osob, ve stanoveném rozsahu a účelu. Tím budou zajištěny správné, v reálném čase dostupné údaje o poskytovatelích zdravotních služeb, zdravotnických pracovnících a pacientech. Cílem postupné elektronizace zdravotnictví je zefektivnit poskytování zdravotnických služeb, jejich úhrad a kontrolu v poskytování zdravotní péče.

5.2 Fiskální dopady stárnutí populace

Výsledky dopadů stárnutí populace vycházejí z dlouhodobých projekcí prováděných ve spolupráci s Pracovní skupinou pro stárnutí populace při Výboru pro hospodářskou politiku Rady EU. Analýzy jsou založeny na předpokladech o demografickém vývoji a metodicky konzistentním makroekonomickém rámci pro země EU, Spojené království a Norsko (EK, 2020). Uvedené projekce proto neodrážejí aktuální střednědobý

makroekonomický a fiskální výhled ČR. Projekce jsou prováděny za předpokladu nezměněných politik. Vypovídají tedy o systému, který je v době tvorby projekcí legislativně zakotven s přihlédnutím k běžné praxi, je-li v právním řádu umožněna diskrece. Dlouhodobé analýzy nemají za cíl predikovat konkrétní hodnoty, ale poukázat na trendy a dynamiku v dlouhém horizontu. Poslední aktualizace dlouhodobých projekcí proběhla na podzim

roku 2020 v souvislosti s přípravou Zprávy o stárnutí populace 2021 a pokrývá období do roku 2070.

Populační projekce Eurostatu (EK, 2020) jsou základem posledních výsledků dlouhodobých projekcí. Pro srovnání lze použít předchozí projekci Eurostatu (EK, 2017a) a střední variantu aktuální projekce ČSÚ (ČSÚ, 2018). Druhá jmenovaná sloužila pro vyhodnocení vztahu aktuálního nastavení důchodového věku a doby dožití. Rovněž z ní vycházela i OECD (2020b). Aktualizaci demografických projekcí ČSÚ provádí jednou za 5 let, tedy následná bude zveřejněna na konci roku 2023.

Ze základního srovnání uvedených demografických projekcí vyplývá, že v dlouhém horizontu je možné očekávat pokles počtu obyvatel ČR. Relativně nejoptimističtější je v tomto ohledu projekce ČSÚ, k níž se poslední projekce Eurostatu o něco přibližuje (viz Graf 5.2). Rozdíl mezi těmito dvěma scénáři plyne téměř výhradně z odlišného předpokladu vývoje migračního salda. Zatímco ČSÚ předpokládá v čase konstantní čistý příliv 26 tisíc osob ročně, Eurostat ve své aktualizaci očekává postupný pokles ze současných cca 24 tisíc na úroveň okolo 8 tisíc osob ročně.

Pro projekce výdajů sociálních a zdravotních systémů je však důležitá především struktura populace. Míra závislosti měřená jako poměr počtu osob starších 65 let k počtu osob v produktivním věku (15–64 let) se optikou jednotlivých projekcí vyvíjí velmi podobně. Do roku 2060 by se měla téměř zdvojnásobit a dosáhnout zhruba 55 % (viz Graf 5.3).

To samozřejmě není jen důsledek poklesu počtu osob v produktivním věku, ale rovněž zvyšování průměrné doby dožití. Podíl osob ve věku 85 let a starších na počtu osob ve věku 65 let a vyšším se má v horizontu projekce více než zdvojnásobit. V dalších dekádách projekcí by pak mělo dojít k pouze dočasnému snížení míry závislosti. Silný růst po roce 2035 a vrchol v období zhruba mezi roky 2045–2060 je způsoben především populačně silnými ročníky narozenými v 70. letech 20. století. Po roce 2060 by měl jejich vliv slábnout, nicméně v dalším období bude míru závislosti ovlivňovat stárnutí silnějších populačních ročníků narozených v současnosti.

Míry ekonomické aktivity pro věkové kohorty nad 54 let se v projekci zvyšují do roku 2030 v souladu s prodloužením statutárního důchodového věku. Po roce 2030 však zůstávají přibližně konstantní, což odráží aktuální institucionální nastavení důchodového systému. Ačkoliv je revizní mechanismus součástí důchodového systému, neukládá vládě povinnost, nýbrž pouze doporučení, aby předložila Parlamentu ČR ke schválení změnu důchodového věku. Z tohoto důvodu bylo EK zamítnuto, aby byl v dlouhodobých projekcích revizní mechanismus aplikován. Projekce proto pracuje s důchodovým věkem jako pevným stropem ve výši 65 let od roku 2030 dále.

Vývoj penzijních výdajů v relaci k HDP byl v předkrizovém období relativně příznivý především

vlivem makroekonomického prostředí. Výchozí hodnota výdajů v minulých projekcích byla 9,0 % HDP v roce 2013, zatímco v roce 2019 byly výdaje na důchody o 1,0 p. b. nižší. Vyšší růst mezd a platů, zaměstnanosti a míry participace naopak vedl k dynamickému růstu na příjmové straně systému. To pozitivně ovlivnilo jeho saldo, které v roce 2019 (výchozí rok projekcí) činilo 0,3 % HDP (MF ČR, 2021b).

Trend výdajů penzijních projekcí je primárně určen demografickým vývojem a věkem odchodu do důchodu. Nicméně současná situace daná podstatným ekonomickým propadem hraje ve středním horizontu rovněž podstatnou roli. Z těchto předpokladů vyplývá, že výdaje na důchody v relaci k HDP vzrostou v roce 2020 na 9,5 % a následně do roku 2030 budou postupně klesat pod 9 %. Po roce 2030 však dochází k zastavení růstu důchodového věku a do důchodu začnou odcházet silné ročníky ze 70. let 20. století. To povede k poměrně dramatickému nárůstu výdajů až na 11,9 % HDP těsně před rokem 2060, následovanému poklesem výdajů na úroveň 10,9 % HDP na konci horizontu projekce v roce 2070 (Graf 5.4). Pokles poměru výdajů k HDP je dán opět demografickými faktory, kdy budou do důchodu odcházet slabší ročníky narozené v 90. letech 20. století a později a nahradí ročníky silnější.

Příjmy důchodového systému v poměru k HDP jsou uvažovány v celém horizontu projekce jako konstantní. To plyne z předpokladu vývoje objemu mezd a platů v ekonomice, který by se měl v delším horizontu vyvíjet v souladu s produktivitou práce. V důsledku toho se udržuje fixní podíl odměn výrobního faktoru práce na HDP, z něhož se odvádí konstantní sazba důchodového pojištění ve výši 28 % hrubé mzdy či platu. Příjmy systému tak v celém horizontu dosahují úrovně výchozího roku 2019 a činí 8,5 % HDP.

Vzhledem ke konstantním relativním příjmům kopíruje výsledná projekce salda důchodového systému průběh výdajů na penze (Graf 5.4). Očekáváme, že do roku 2030 bude saldo relativně stabilní, zatímco v dalším období se bude bilance zhoršovat a klesne kolem roku 2060 na své dno k -3,2 % HDP. V poslední dekádě se bude opět zlepšovat a dosáhne hodnoty -2,5 % HDP. Ve srovnání s projekcí EK (2018) došlo ke zhoršení dlouhodobé udržitelnosti systému. Vlivy zhoršení salda penzijního systému lze obecně rozdělit do dvou skupin: předpoklady (např. rozdílná demografie) a změny důchodového systému (např. odlišný valorizační vzorec a zejména zastropování věku odchodu do důchodu). Na rozdíl od minulých let lze zhoršení dlouhodobé udržitelnosti připisat výhradně rozdílným předpokladům. Změny v systému jako vyšší než zákonná valorizace v minulých letech ovlivnily výchozí hodnoty projekcí a následně se přenesly do dalšího období skrze valorizaci vyšších počátečních výdajů.

V oblasti zdravotní a dlouhodobé péče je z hlediska dynamiky růstu výdajů situace obdobná jako v předchozích

projekcích. U zdravotní péče je v základním scénáři nárůst o necelou pětinu (z výchozí hodnoty 5,6 % HDP v roce 2019 na 6,6 % HDP v roce 2070), u dlouhodobé péče pak na více než dvojnásobek (z 1,5 % HDP v roce 2019 na 3,2 % HDP v roce 2070).

Referenční scénář se od čistě demografického scénáře liší v několika ohledech. U zdravotní péče jde o vyšší důchodovou elasticitu, kdy poptávka po zdravotních službách roste zpočátku o desetinu rychleji než životní úroveň měřená jako HDP na obyvatele. Dále u zvýšení doby dožití je naopak předpokládáno, že bude z poloviny strávena v dobrém zdravotním stavu (na rozdíl od veškerého navýšení stráveného ve špatném zdravotním stavu v základním scénáři). U dlouhodobé péče je navíc v referenčním scénáři obsažen předpoklad vyššího růstu náhrad zaměstnancům v sociálních službách s tím, jak poroste produktivita práce v ekonomice (místo růstu HDP na obyvatele, který je nižší).

Demografické vlivy zvyšují výdaje zdravotní péče o 1,2 p. b., vyšší důchodová elasticita o další 0,3 p. b., zatímco vliv dobrého zdravotního stavu v části dodateč-

ných dožitých let snižuje přírůstek výdajů v referenčním scénáři o 0,6 p. b. U dlouhodobé péče je vliv demografického vývoje kvantifikován na 1,4 p. b., vyšší náhrady zaměstnancům na dodatečných 0,3 p. b. Efekt vlivu dobrého zdravotního stavu v části dodatečně dožitých let v projekci vyvažuje vyšší důchodovou elasticitu.

Konečně poslední významná položka dlouhodobých výdajů, vzdělávání, by měla růst z úrovně 3,4 % HDP v roce 2019 na 4,1 % HDP v roce 2070. To je v podstatě stejné jako v minulých projekcích a zároveň jde o nejvyšší nárůst v celé EU. Důvodem zvýšení je vyšší růst náhrad zaměstnancům ve školství v relaci k projektovanému růstu ekonomiky.

Celkový nárůst výdajů mezi roky 2019 a 2070 přesahuje 6 p. b., jak ukazuje Graf 5.7. Zdravotní péče, dlouhodobá péče a vzdělávání dohromady rostou o 3,3 p. b. Jde ovšem o základní scénáře, a především u zdravotní a dlouhodobé péče platí, že většina alternativních (citlivostních) scénářů ukazuje nárůst více či méně vyšší. Výjimku tvoří pouze scénáře se zahrnutím dopadu zdravějšího životního stylu.

5.3 Analýza udržitelnosti

Na dlouhodobé projekce navazuje analýza udržitelnosti, jež identifikuje rozsah případné fiskální konsolidace k zajištění stability veřejných financí. Kalkulují se tzv. indikátory udržitelnosti, které ukazují, jak rozsáhlá opatření by bylo třeba provést, aby se v odpovídajícím rozsahu snížil poměr výdajů nebo zvýšil poměr příjmů k HDP.

Evropská komise publikuje standardně tři indikátory udržitelnosti (viz EK, 2019). Indikátor S1 obecně vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno změnit primární strukturální saldo sektoru vládních institucí, aby dluh sektoru vládních institucí v roce 2030 činil 60 % HDP. Tento ukazatel pro ČR v současnosti dosahuje -0,9 % HDP (EK, 2021b). Záporná hodnota dokumentuje, že nárůst výdajů souvisejících se stárnutím populace do roku 2030 je „vykompenzován“ zejména relativně nízkou úrovní dluhu sektoru vládních institucí, podpořenou jeho poklesem v minulých letech.

Indikátor S2 určuje míru nutného fiskálního úsilí pro dosažení rovnosti diskontovaných příjmů a výdajů

v nekonečném horizontu. Podle posledních výpočtů nabývá hodnoty 4,8 % HDP. Hodnota tohoto indikátoru je z největší míry ovlivněna náklady stárnutí populace, které dosahují 4,6 % HDP, dopad výchozí fiskální pozice jsou zbylé 0,2 % HDP.

Ukazatel S0 indikuje možná fiskální nebo finanční rizika v krátkém období. Svou povahou je tak odlišný od indikátorů S1 a S2, jelikož S0 kvantifikuje míru rizika. Pro ČR aktuální hodnota indikátoru S0 dosahuje 0,37, což je v pásmu nízkého rizika pod kritickou mezí 0,46.

ČR je aktuálně v oblasti dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí hodnocena jako země se středním rizikem. K návratu do pásma nízkého rizika je tak nutné vyřešit zejména budoucí tlaky na veřejné finance z titulu demografických změn. To se týká všech složek dlouhodobých projekcí, tedy penzí, zdravotní a dlouhodobé péče, stejně jako oblasti vzdělávání.

5.4 Záruky sektoru vládních institucí

Pohled na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí doplňuje problematika záruk poskytnutých sektorem vládních institucí ostatním subjektům. Záruky představují zvýšení výdajů sektoru vládních institucí ve chvíli, kdy nebudou dlužníci své závazky, na něž je záruka poskytnuta, schopni splácet. Objem poskytnutých záruk v předkrizových letech trvale klesal. Jejich celková výše na konci roku 2019 činila 0,1 % HDP.

Majoritní podíl na garancích sektoru vládních institucí vykazují záruky poskytované místními rozpočty ve výši 0,1 % HDP. Nejvýznamnější z nich je vůči Dopravnímu podniku hlavního města Prahy na odložené splátky na nákup tramvají ve výši 4,5 mld. Kč. Dalšími jsou záruky poskytnuté územními samosprávnými celky na úvěry spojené s bytovými potřebami (0,3 mld. Kč).

Státní záruky trvale klesaly zejména proto, že financování rozvoje infrastruktury není od roku 2001 řešeno skrze poskytované garance. V roce 2016 došlo k zániku práv Československé obchodní banky na plnění záruky v kauze převzetí Investiční a poštovní banky. Ačkoliv byl vyplacen pouze zlomek záruky (6,1 mld. Kč z celkové hodnoty 160 mld. Kč), není dosud v této kauze uzavřený poslední soudní spor s potenciálním plněním přesahujícím 23 mld. Kč. V roce 2019 byl splacen úvěr na program zlepšení stavu mezinárodních silnic v ČR, z něž bylo vyčerpáno celkem přes 0,5 mld. Kč.

V roce 2019 nebyla poskytnuta nová státní záruka. Poslední státní záruka byla poskytnuta v roce 2018 na zajištění půjčky ČNB pro Mezinárodní měnový fond z jejích devizových rezerv (zákon č. 179/2018 Sb.) na základě nové smlouvy. Přislíbený úvěrový rámec činí až 1,5 mld. eur, avšak vykazovaná výše záruky je závislá na stavu čerpaného úvěru. Poskytnutá záruka zatím nebyla čerpána.

V rámci řešení krize způsobené pandemií byl v březnu roku 2020 vládou schválen program Záruka COVID II (usnesení vlády č. 260) s nepřímou podporou zasaženým podnikům ve formě státních záruk se záruční kapacitou 20 mld. Kč. Z tohoto záručního programu byl poskytnut objem záruk ve výši 11,6 mld. Kč. Dne 20. dubna 2020 byl vyhlášen program COVID PRAHA jako doplněk programu COVID II za obdobných podmínek. Poskytnutá záruka v loňském roce z tohoto programu činila 1,3 mld. Kč.

Přijetím zákona č. 228/2020 Sb. byl vytvořen prostor pro realizaci programu Záruka COVID III (usnesení vlády č. 553). Podpora je poskytována formou ručení Českomoravské záruční a rozvojové banky spolupracující ban-

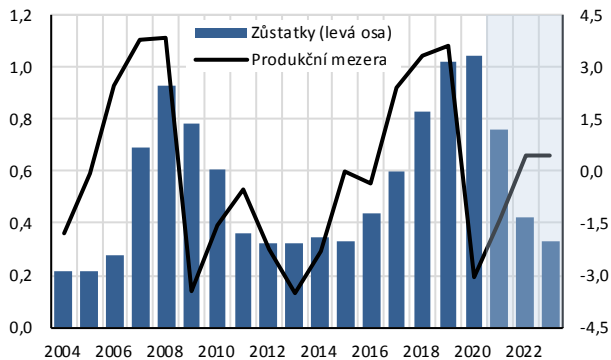
ce za portfolio transakcí konečných příjemců. Program ručí za 90 % jistiny úvěru do 50 mil Kč na provozní nebo investiční financování podniku do 250 zaměstnanců, resp. 50 % u investičního úvěru do výše 90 mil. Kč. U podnikatele s 250 až 500 zaměstnanci ručí za 80 % výše provozního nebo investičního úvěru, maximálně ale za 50 mil. Kč, resp. 50% u investičního úvěru do výše 80 mil. Kč. Maximální doba ručení je 3 roky (provozní úvěry) resp. 6 let (investiční úvěry). Za rok 2020 došlo k poskytnutí záruk ve výši 19,7 mld. Kč.

Vedle těchto programů poskytuje Českomoravská záruční a rozvojová banka záruky ve schématech Záruka COVID Sport (usnesení vlády č. 46) s maximální délkou záruky 3 roky a COVID Záruka CK pro malé a střední cestovní kanceláře (usnesení vlády č. 51) s délkou ručení 1,5 roku. Celková pojistná kapacita v obou programech činí 1,3 mld. Kč.

Přijetí zákona č. 214/2020 Sb. umožnilo Exportní garanční a pojišťovací společnosti rozšířit portfolio svých činností i na poskytování záruk v rámci programu COVID Plus. Záruky jsou určeny pro velké podniky s minimálně 250 zaměstnanci, na jejichž tržbách se export podílí alespoň jednou pětinou. Výše úvěru je v rozmezí od 5 mil. Kč do 2 mld. Kč, kdy maximální výše úvěru odpovídá 25% ročního obratu firmy. Výše záruk je 90 % jistiny úvěru, v případě interního ratingu EGAP „B-“ je to 80 %, přičemž škála používaná pojišťovnou EGAP odpovídá ratingu agentur S&P a Fitch. Program není určen firmám, které měly existenční problémy ještě před vyhlášením nouzového stavu. O záruku žádá firma skrze komerční banky a délka záruky činí maximálně 6 let. Objem poskytnutých záruk do konce roku 2020 činil 9,7 mld. Kč.

Graf 5.1: Zůstatky zdravotních pojišťoven

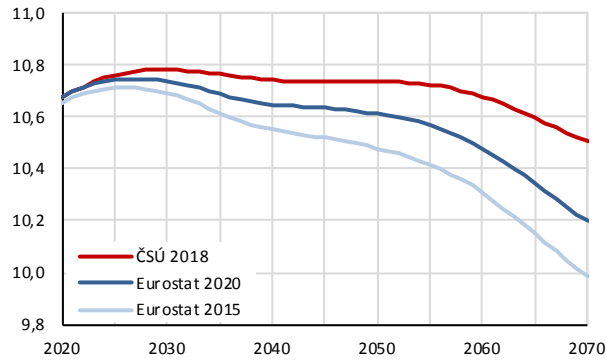
levá osa v % HDP; pravá osa v % potenciálního produktu

Pozn.: „Zůstatky“ označují stavy účtů zdravotních pojišťoven.
Zdroj: Výkazy zdravotních pojišťoven, MF ČR.

Graf 5.2: Počet obyvatel ČR v jednotlivých projekcích

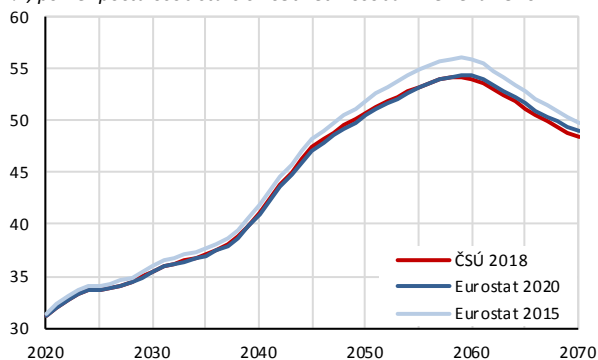
v mil. osob

Zdroj: EK (2017a), ČSÚ (2018), EK (2020).

Graf 5.3: Demografická míra závislosti

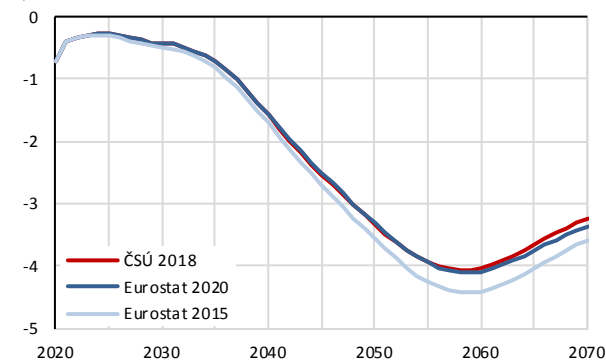
v %, poměr počtu osob starších 65ti let k osobám ve věku 15–64

Zdroj: EK (2017a), ČSÚ (2018), EK (2020).

Graf 5.4: Saldo důchodového zabezpečení

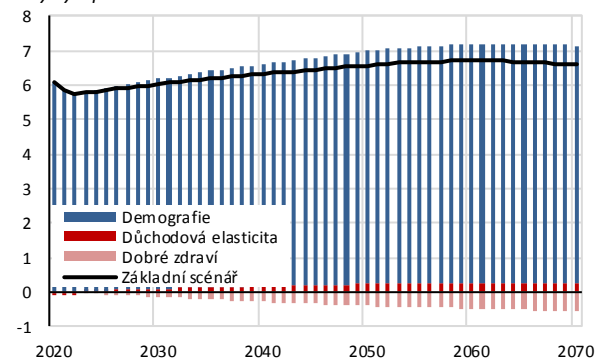
v % HDP

Zdroj: Výpočty a projekce MF ČR.

Graf 5.5: Zdravotní péče – scénáře

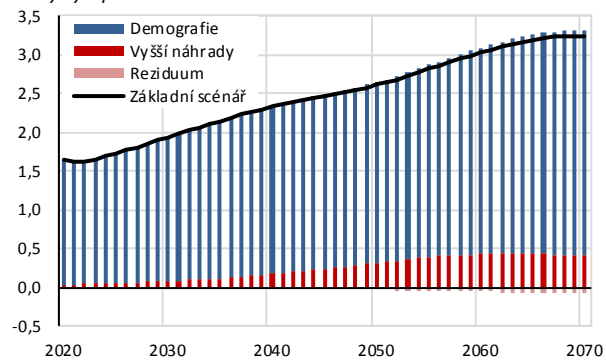
odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP

Zdroj: EK (2018). Výpočty MF ČR.

Graf 5.6: Dlouhodobá péče – scénáře

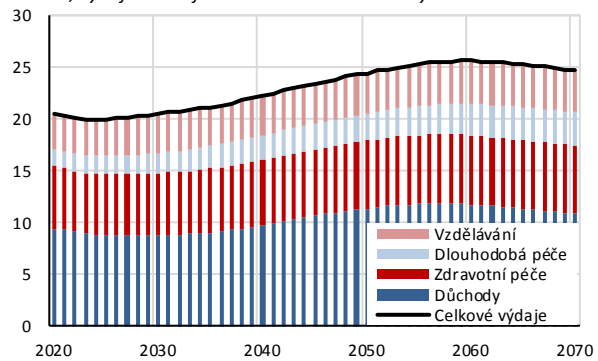
odchylky v p. b. od základního scénáře v % HDP

Pozn.: Reziiduum je rozdíl vlivů důchodové elasticity a dobrého zdraví.
Zdroj: EK (2018). Výpočty MF ČR.

Graf 5.7: Projekce výdajů – referenční scénáře

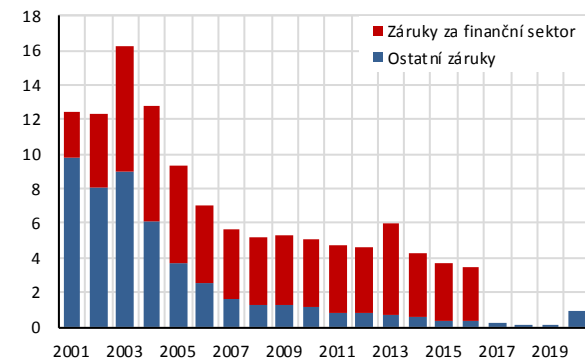
v % HDP, výdaje závislé na věkové struktuře obyvatelstva

Zdroj: EK (2018). Výpočty MF ČR.

Graf 5.8: Záruky sektoru vládních institucí

v % HDP

Zdroj: MF ČR.

Tabulka 5.1: Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

výdaje a příjmy v % HDP, růsty a míry v %

	2019	2020	2030	2040	2050	2060	2070
Celkové výdaje	41,4	47,5	45,3	47,4	50,4	52,4	52,2
z toho: Výdaje závisející na věkové struktuře	18,5	20,6	20,6	22,3	24,5	25,7	24,7
Důchody	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Důchody v rámci sociálního zabezpečení	8,0	9,4	8,8	9,8	11,4	11,8	10,9
Starobní a předčasné důchody	6,7	7,9	7,4	8,5	10,1	10,4	9,5
Ostatní důchody	1,3	1,5	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4
Zaměstnanecké důchody	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Zdravotní péče	5,6	6,1	6,0	6,3	6,6	6,7	6,6
Dlouhodobá péče	1,5	1,7	1,9	2,3	2,6	3,0	3,2
Vzdělání	3,4	3,4	3,8	3,8	3,9	4,2	4,1
Ostatní výdaje závisející na věkové struktuře	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Úroky	0,7	0,8	1,1	1,6	2,3	3,2	3,9
Celkové příjmy	41,7	41,3	40,4	40,4	40,4	40,4	40,4
z toho: Důchody z vlastnictví	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
z toho: Pojistné na důchodové zabezpečení	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Aktiva fondů důchodového zabezpečení	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
z toho: Konsolidovaná aktiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Systémová penzijní reforma							
Příspěvky na soc. zabezp. do povinného soukromého pilíře	-	-	-	-	-	-	-
Výdaje na důchody vyplácené z povinného soukromého pilíře	-	-	-	-	-	-	-
Předpoklady							
Růst produktivity práce	2,0	1,9	2,2	2,1	1,9	1,7	1,5
Reálný růst HDP	2,6	-6,2	1,9	1,3	1,3	1,7	1,5
Míra participace mužů (ve věku 20-64)	89,3	89,4	87,8	86,4	87,3	88,0	87,4
Míra participace žen (ve věku 20-64)	74,5	74,6	75,3	73,7	74,3	75,6	74,9
Celková míra participace (ve věku 20-64)	82,0	82,2	81,7	80,3	81,0	82,0	81,3
Míra nezaměstnanosti	2,1	5,0	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Podíl populace starší 65 let na celkové populaci	19,8	20,1	22,1	25,0	28,3	29,6	27,9

Pozn.: Makroekonomické předpoklady vycházejí z dlouhodobých projekcí EK a mohou se lišit od makroekonomického scénáře střednědobého výhledu prezentovaného v kapitole 2. Tabulka ponechává příjmy a výdaje nezávisející na věkové struktuře v poměrovém vyjádření konstantní na úrovni roku 2024, aby bylo omezeno zkreslování dopadů stárnutí populace na veřejné finance. Celkové příjmy a celkové výdaje jsou tak zkrsleny výchozím obdobím a vývojem po roce 2024, kdy autonomní vývoj projekce není korigován o zákonnou trajektorii konsolidace veřejných financí a následně setrvání na střednědobém rozpočtovém cíli.

Zdroj: EK (2020). Výpočty MF ČR.

Tabulka 5.2: Indikátory udržitelnosti S1 a S2 pro ČR

v % HDP

	S1	S2
Náklady stárnutí	1,1	4,6
Vliv fiskální pozice	-0,8	0,2
Vliv výše dluhu	-1,2	-
Celkem	-0,9	4,8

Zdroj: EK (2019), EK (2021b).

Tabulka 5.3: Podmíněné závazky

v % HDP

	2020
Závazky sektoru vládních institucí	1,0
z toho: Závazky za finanční sektor	0,0

Zdroj: MF ČR.

6 Kvalita příjmů a výdajů veřejných financí

Naprosto výjimečná situace loňského roku přinesla řadu opatření k podpoře postižených oblastí ekonomiky. Tato podpora je cílena zejména na oblast podpory soukromé spotřeby, investic a dostupnosti operativního financování směřující k celkovému oživení ekonomiky. Příjmová strana veřejných rozpočtů byla zdrojem značné podpory k udržení zaměstnanosti a zvýšení cash-flow podniků.

Dlouhodobou prioritou daňové politiky ČR nadále zůstává minimalizace distorzí, elektronizace, ochrana zdraví a životního prostředí a boj proti daňovým únikům. Pozornost je také zaměřena na snížení administrativní zátěže, posílení právní jistoty a zjednodušení systému správy daní.

I přesto, že hospodářská politika vlády musela řešit zcela mimořádné záležitosti a urychleně přijímat celou řadu opatření spojených s epidemií, bylo během loňského roku přijato hned několik opatření na podporu racionalizace výdajové strany. To se týká např. platové politiky nebo role státu jako vlastníka majetku. V oblasti veřejných zakázek se nově bude rovněž dbát na environmentální kritéria a mělo by dojít ke snížení administrativní zátěže při jejich vyhlásování.

6.1 Výhled daňové politiky

6.1.1 Strategie daňové politiky

Daňová politika v ČR se ubírá směrem nastavení transparentního a předvídatelného daňového prostředí a jeho stabilizaci. Je ctěn princip neutrality, který se promítá do snahy v daňové legislativě sloučit a revidovat daňové úlevy, což ve svém důsledku vytváří prostor pro snížení daňové zátěže. Odstranění těchto úlev povede ke zjednodušení daňového systému, odlehčení od řady sporných a nesystémových výjimek, které mnohdy vedou poplatníky k chování, které je za běžných podmínek z ekonomického hlediska neracionální. Nebude tak docházet k pokřivení podnikatelského prostředí a vytváření neospravedlnitelných rozdílů v daňové zátěži jednotlivých poplatníků. Při plnění těchto cílů je současně brán zřetel na sociální aspekty.

6.1.2 Připravované změny v daňové oblasti

Ministerstvo financí intenzivně pracuje na nové úpravě zákona o účetnictví, která sníží administrativní zátěž podnikatelských subjektů. Součástí nové právní úpravy také bude racionalizace rozsahu podzákoných předpisů. Nové uspořádání právních předpisů upravujících účetnictví bude lépe odrážet reálné potřeby účetních jednotek.

V návaznosti na změny zákona o účetnictví by mělo dojít i ke změnám v oblasti přímých daní. Ty by měly spočívat především v redukcí speciálních daňových režimů – především v oblasti odepisování majetku nebo zavedení možnosti použití mezinárodních standardů účetního výkaznictví pro stanovení základu daně z příjmů.

ČR využívá nepřímé daně jako jeden z vhodných ekonomických nástrojů pro redukcí negativních externalit a šetrnější a účinnější nakládání s energetickými produkty, protože umožňuje přesně zacílit na konkrétní činnosti produkující látky škodlivé pro společnost nebo životní prostředí. Příkladem je systém zdanění založený na energetickém obsahu či emisní složce paliv, včetně možného zvýhodnění alternativních paliv a paliv z obnovitelných zdrojů. Nastavení a sazby spotřebních daní se také

přizpůsobují v rámci EU, hlavně v kontextu připravované revize směrnice o energetické účinnosti.

S cílem narovnání trhu byl do legislativního procesu (sněmovní tisk č. 658) předložen návrh daně z digitálních služeb. Návrh je postaven na konceptu směrnice o společném systému daně z digitálních služeb. Toto jednostranné opatření je navrhováno jako časově omezené. ČR významně podporuje práce na globálním řešení v rámci Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

6.1.3 Efektivita výběru daní

Prioritou je i nadále digitalizace správy daní a prohloubení proklientského přístupu. Finanční správa spustila 28. února 2021 provoz online finančního úřadu – MOJE daně, který poskytuje moderní, jednoduché a především online řešení daňových povinností. Nedílnou součástí digitalizace správy daní je zefektivnění výběru daní za využití softwarových (analytických) nástrojů a řízení kontrolní činnosti s podporou výpočetní techniky s cílem snižovat zátěž daňových subjektů prováděnou kontrolní činností.

6.1.4 Boj proti daňovým únikům

Důležitým nástrojem boje proti daňovým únikům na mezinárodní úrovni je stále se rozvíjející, a o nové informace okruh své působnosti rozšiřující, mechanismus mezinárodní výměny informací týkajících se správy daní. V srpnu 2020 nabyt účinnosti zákon č. 343/2020 Sb., zavádějící nový druh automatické výměny mezi členskými státy EU – tzv. výměnu informací oznamovaných zprostředkovateli přeshraničních uspořádání. Ta obsahuje informace o přeshraničních daňových uspořádáních vykazujících rizikové prvky z hlediska obcházení daňových povinností. Vzhledem k omezením způsobeným koronavirem byly lhůty pro první oznamování informací o těchto schématech odloženy na první čtvrtletí 2021. K právní úpravě se kontinuálně připravují a doplňují potřebná výkladová pravidla.

Aktuálně probíhá příprava transpoziční novely směřující k rozšíření informací podléhajících mezinárodní automatické výměně o nový okruh informací, a to informací získávaných od přeshraničně působících provozovatelů digitálních platforem. Získávání a sdílení těchto informa-

cí daňovými orgány členských států EU posílí od 1. ledna 2023 správu daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění dosažených prodejci využívajícími tyto platforemy k usnadnění poskytování zboží a služeb.

6.2 Rozpočtové určení daní

Součástí zákona č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, je i změna zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. S účinností od 1. ledna 2021 došlo ke změnám § 3 a § 4, které určují podíl na celostátních výnosech daní krajů resp. obcí. Tento podíl se u všech sdílených daní zvyšuje pro kraje na 9,78 % (z 8,92 %) a na 25,84 % (z 23,58 %) pro obce.

Změna rozpočtového určení daní byla reakcí na úpravy zejména daně z příjmů fyzických osob, kde se snížila efektivní sazba daně vlivem rozdílného daňového základu a zvýšením základní slevy na poplatníka. Za nezme-

něných podmínek by proto krajům a obcím klesly příjmy okolo 33 mld. Kč.

Změna rozpočtového určení daní však bude mít pozitivní dopad na rozpočty místních samospráv ve výši téměř 23 mld. Kč. Čistý dopad změn v oblasti sdílených daní a rozpočtového určení daní tak bude mít na obce negativní dopad ve výši 8 mld. Kč a na kraje 2,5 mld. Kč.

Kromě výše uvedené změny byl zákon o rozpočtovém určení daní změněn i v souvislosti se zavedením paušální daně s mírně pozitivním efektem pro územní samosprávné celky na úkor státního rozpočtu.

6.3 Racionalizace výdajů sektoru vládních institucí

6.3.1 Společný nákup státu

V ČR fungovaly od roku 2016 souběžně dva systémy centralizovaného zadávání veřejných zakázek – resortní systém centralizovaného zadávání veřejných zakázek a systém centrálních nákupů státu. Oba byly nahrazeny tzv. společným nákupem státu (usnesení vlády č. 487/2019), jehož cílem je hospodárně vynakládat veřejné prostředky a efektivně využívat administrativní kapacity. Společný nákup řídí a koordinuje nadresortní koordinační skupina, kterou mají v gesci MF ČR a Ministerstvo vnitra. Skupina schvaluje technické standardy závazné pro všechny veřejné zakázky realizované ministerstvy a jejich podřízenými organizacemi bez ohledu na to, kdo je jejich zadavatelem. V roce 2020 byly vyhlášeny technické standardy v podobě minimálních kvalitativních parametrů pro osobní vozidla, kancelářské potřeby, úklidové služby a ICT komodity.

6.3.2 Změny v oblasti veřejných zakázek

Zadávání veřejných zakázek

V roce 2020 byl schválen zákon č. 543/2020 Sb., který novelizoval zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek. Od 1. ledna 2021 je zadavatel veřejné zakázky (i malého rozsahu) při přípravě zadávacích podmínek nově zahajovaných zadávacích řízení, ale i při posuzování způsobilosti a mimořádně nízkých cen již zahájených zakázek, povinen dodržovat zásadu „sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovací“ a svůj postup odůvodnit v dokumentaci veřejné zakázky. Tato nová zásada je pak uplatňována společně s původními zásadami 3E a zásadou přiměřenosti.

Vláda rovněž schválila tzv. velkou novelu zákona o zadávání veřejných zakázek (sněmovní tisk č. 1099), jejímž cílem je zejména transpozice evropských zadávacích

směrnic a snížení administrativní zátěže na straně zadavatelů i dodavatelů.

Veřejné zakázky na informační technologie

Od roku 2016 posuzuje projekty veřejné správy související s informačními a komunikačními technologiemi ještě před vypsáním veřejné zakázky či podpisem smlouvy Útvar hlavního architekta eGovernmentu na Ministerstvu vnitra (usnesení vlády č. 889/2015). Zpracovatel projektu tak nesmí uzavírat smlouvu, resp. dokončit zpracování zadávací dokumentace veřejné zakázky, dříve, než obdrží od tohoto útvaru kladné stanovisko. Od února 2020 se dle usnesení vlády č. 86/2020 vztahuje informační povinnost na všechny výdaje v oblasti digitalizace nebo informačních a komunikačních technologií, jestliže je tento výdaj určen na pořízení či technické zhodnocení určeného informačního systému veřejné správy, anebo jde o výdaj s předpokládanou hodnotou plnění přesahující 6 mil. Kč. Útvar hlavního architekta eGovernmentu tak má přehled nad jednotlivými systémy, které se mohou následně propojovat a využívat různé synergie.

6.3.3 Rozpočtová pravidla

V roce 2020 byl schválen zákon č. 484/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Na základě přijaté novely dochází s účinností od 1. ledna 2021 ke zvýšení racionalizace výdajů státního rozpočtu v oblasti platů státních zaměstnanců. Organizační složky státu mají nově povinnost vázat část výdajů na platy a souvisejících výdajů neobsazených systemizovaných míst, a to v případě, že je dané místo volné všechny kalendářní dny v kalendářním měsíci (první měsíc, kdy je místo volné, se prostředky vázat nebudou). Za volné pracovní místo je považováno takové, které lze obsadit zaměstnancem, příslušníkem bezpečnostního

sboru či vojákem z povolání a které je rozpočtově zabezpečeno. Za volné místo však není považováno místo neobsazené z důvodu nemoci či karantény zaměstnance.

6.3.4 Majetek České republiky

V rámci hospodaření s majetkem státu byl v roce 2020 prostřednictvím Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových prodán či pronajat majetek za 1,1 mld. Kč. Prostřednictvím elektronického aukčního systému, který funguje od roku 2018, pak byly získány příjmy v kumulativní výši 667 mil. Kč. Rovněž díky projektu Mapa majetku státu pokračuje snižování počtu bezprizorních nemovitostí zapsaných na zaniklé a nedohledané státní subjekty. Ke zvýšení hospodárnosti využívání veřejných prostředků byl zřízen Centrální registr administrativních budov. Systém eviduje všechny administrativní budovy ve vlastnictví státu a je nápomocný při optimalizaci obsazenosti budov, do kterých přesouvá státní instituce platící v dané lokalitě nájem neveřejným subjektům. V roce 2020 došlo k 88 přesunům ze soukromého nájmu do státních budov, čímž byla realizována úspora za hrazené nájemné a ve výdajích na provoz a údržbu v celkové výši 23,6 mil. Kč. Od roku 2015 bylo realizováno celkem 397 dislokačních záměrů, které šetří státu téměř 174 mil. Kč ročně za hrazené nájemné a dalších více než 42 mil. Kč za provoz a údržbu.

6.4 Skladba výdajů sektoru vládních institucí

V letech 2009–2017, s výjimkou roku 2012, klesala celková výše výdajů sektoru vládních institucí v relaci k HDP v průměru o 0,7 p. b. ročně. Obrat klesajícího trendu nastal v roce 2018 a růst relativní výše celkových výdajů k HDP pokračoval i v roce 2019, kdy došlo k jejich meziročnímu růstu o 0,8 p. b. V absolutním vyjádření pak celkové výdaje v roce 2019 meziročně vzrostly o 181 mld. Kč. Tento přírůstek byl tažen zejména výdaji v oddílu Sociální věci (díky růstu peněžitých dávek sociálního zabezpečení ve skupině Stáří), v oddílu Vzdělávání (především růstem náhrad zaměstnancům v regionálním školství a tvorbě fixního kapitálu ve skupině Sekundární vzdělávání) a v oddílu Ekonomické záležitosti, ve kterém došlo k významnému růstu tvorby fixního kapitálu ve skupině Doprava. Meziroční pokles výdajů bylo naopak dosaženo v oddílu Bydlení a společenská infrastruktura, a to primárně díky snížení kapitálových transferů spojených se správou ohledně zásobování vodou.

Po rapidním růstu výdajů v letech 2020 a 2021 způsobeným zejména fiskálními opatřeními vlády na podporu domácností a firem v souvislosti s dopadem pandemie COVID-19,

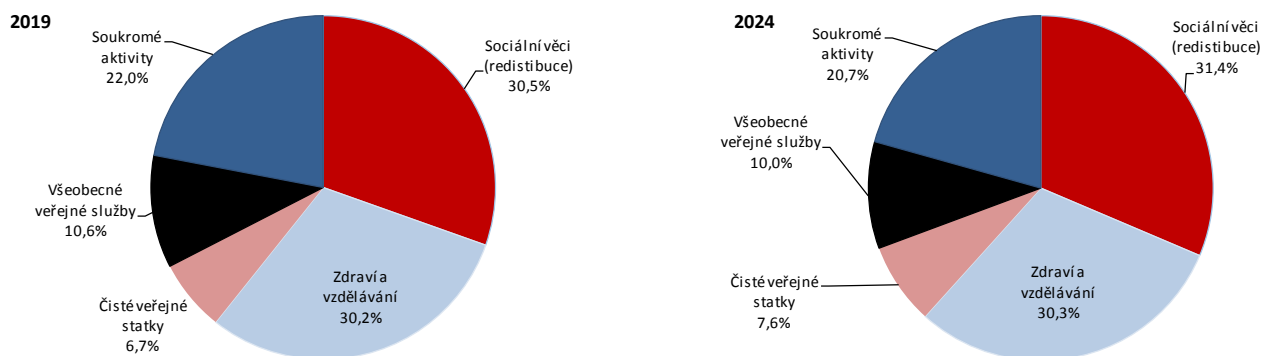
V roce 2020 schválila vláda Strategii vlastnické politiky státu (usnesení vlády č. 115/2020), která vychází z Doporučení Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj pro správu a řízení státem vlastněných společností (OECD, 2015). Vymezuje principy chování státu jako vlastníka či spoluvlastníka obchodních společností nebo státních podniků a zajišťuje transparentní a efektivní výkon vlastnických práv. Dle Strategie bude stát vlastnit společnosti pouze v případech, že jsou pro něj strategicky významné k naplňování cílů hospodářské politiky, nebo je potřebuje k efektivnímu zajištění svého fungování či k poskytování nezbytných služeb pro veřejnost. U všech ostatních obchodních společností s majetkovou účastí státu nebo státních podniků by mělo dojít k jejich následné privatizaci či likvidaci. Strategický význam a potřebnost stávajících obchodních společností s majetkovou účastí státu a státních podniků pak budou průběžně vyhodnocovány, včetně jejich podnikatelských strategií. V návaznosti na přijetí této Strategie byla v roce 2020 vydána první Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku (MF ČR, 2020c), díky které je poprvé k dispozici ucelený přehled těchto firem (celkem 34 ke konci roku 2019) včetně stěžejních finančních ukazatelů jako jsou zisk před úroky, zdaněním, odpisy a amortizací, a informací o personálním obsazení řídicích orgánů.

očekáváme v letech 2022–2024 trajektorii poklesu celkových výdajů v relaci k HDP, v roce 2022 pak dokonce jejich pokles i v absolutním vyjádření. V porovnání s rokem 2019 by však v roce 2024 měly být celkové výdaje sektoru vládních institucí v relaci k HDP vyšší o 2,3 p. b. Největší nárůst odhadujeme v tomto období v oddílu Sociální věci (o 1,1 p. b.) zejména v důsledku zvyšování peněžitých dávek sociálního zabezpečení. Významné zvýšení výdajů predikujeme také v oddílech Obrana (o 0,6 p. b.) a Zdraví (o 0,4 p. b.). V letech výhledu předpokládáme průměrnou meziroční dynamiku růstu výdajů sektoru vládních institucí ve výši 0,8 %, přičemž očekáváme, že největší průměrný příspěvek k růstu budou vykazovat výdaje v oddílech Sociální věci, Vzdělávání a Obrana.

Graf 6.1 a Tabulka 6.1 zachycují strukturu výdajů sektoru vládních institucí podle funkcí v roce 2019 a jejich předpokládanou skladbu v roce 2024. Očekáváme, že v roce 2024 bude téměř polovina celkových výdajů sektoru vládních institucí vynaložena na sociální zabezpečení a zajištění zdravotní péče obyvatel (tj. 21,7 % HDP, což představuje nárůst oproti roku 2019 o 1,5 p. b.).

Graf 6.1: Struktura výdajů sektoru vládních institucí ve funkčním členění

v % celkových výdajů

Pozn.: Kategorie Čisté veřejné statky zahrnuje Obranu a Veřejný pořádek a bezpečnost. Soukromé aktivity jsou souhrnem Ekonomických záležitostí, Ochrany životního prostředí, Bydlení a společenské infrastruktury a Recreace, kultury a náboženství. Pro podrobnosti ke členění viz ECB (2009).

Zdroj: ČSÚ (2021d). Výpočty a predikce MF ČR.

Tabulka 6.1: Funkční členění výdajů sektoru vládních institucí

v % HDP

	Kód	2019	2024
Všeobecné veřejné služby	1	4,4	4,4
Obrana	2	0,9	1,4
Veřejný pořádek a bezpečnost	3	1,9	1,9
Ekonomické záležitosti	4	6,2	6,2
Ochrana životního prostředí	5	0,8	0,8
Bydlení a společenská infrastruktura	6	0,7	0,7
Zdraví	7	7,6	8,0
Rekreace, kultura a náboženství	8	1,4	1,4
Vzdělávání	9	4,9	5,2
Sociální věci	10	12,6	13,7
Výdaje celkem	TE	41,4	43,7

Pozn.: Rok 2024 výhled.

Zdroj: ČSÚ (2021d), MF ČR (2021a). Výpočty a predikce MF ČR.

7 Změny institucionálního rámce fiskální politiky

Kromě přijetí řady opatření k posílení transparentnosti a potírání korupce si epidemická situace vyžádala několik změn v institucionálním nastavení. V oblasti fiskální politiky šlo hlavně o úpravu fiskálního pravidla vycházejícího ze strukturálního salda. Novela umožnila vládě kompenzovat protiepidemická restriktivní opatření a propad daňových příjmů v souladu se všeobecnou únikovou klauzulí z pravidel evropského Paktu o stabilitě a růstu. U opatření zmírňujících dopady recese bylo rovněž nutné rozšířit portfolio činností a posílit některé instituce, např. Českomoravskou záruční a rozvojovou banku či Exportní garanční a pojišťovací společnost. Novým významným prvkem je též příprava Národního plánu obnovy pro realizaci a čerpání prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost. Ty by spolu s evropskými strukturálními a investičními fondy měly pomoci s oživením české ekonomiky. Další zdroje pro financování veřejných projektů by měl přinést Národní rozvojový fond.

7.1 Změny v oblasti investic a kapitálového trhu

7.1.1 Národní rozvojový fond

V roce 2019 bylo uzavřeno memorandum mezi vládou ČR a čtyřmi komerčními bankami na zřízení Národního rozvojového fondu. Finanční instituce vzniklá k 1. únoru 2021 funguje podle českého a evropského práva jako akciová společnost s proměnným základním kapitálem (tzv. SICAV). Národní rozvojový fond rozšíří možnosti pro dlouhodobé veřejné investiční projekty. Bude poskytovat juniorní financování (tj. v případě omezení prostředků na splátky dluhu budou uhrazeny pohledávky přednostně držitelům seniorního dluhu) a přebrat část rizika projektu, čímž se zvýší zájem soukromých subjektů o financování daného projektu. Investice zaměří především do dopravní infrastruktury, digitalizace, zdravotnických zařízení a vzdělávání, přičemž ke strategickým investičním projektům se bude vyjadřovat také Národní investiční rada jakožto poradní orgán fondu.

7.1.2 Investice prostředků z modernizačního fondu

Evropská komise zřídila směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814, na období 2021–2030 tzv. modernizační fond, který umožní investice do modernizace energetických systémů a zlepšení energetické účinnosti. Implementace tohoto finančního nástroje v ČR byla zahájena přijetím zákona č. 1/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, ve znění pozdějších předpisů. Zdroje modernizačního fondu budou pocházet z veškerých výnosů z derogačních povolenek a poloviny výnosů ze solidárních povolenek, přičemž předpokládaný celkový objem příjmů pro období 2021–2030 by měl pro ČR činit cca 150 mld. Kč. Vláda pak v roce 2021 schválila (usnesení vlády č. 64) tzv. Obecný programový dokument pro implementaci modernizačního fondu v ČR, na základě kterého je nastaven konkrétní mechanismus implementace fondu a rozvržení celkové alokace do oblastí, které mají přispět k naplnění klimatických cílů. Předpokládá se, že první výzvy pro realizaci projektů financovaných z tohoto fondu budou uskutečněny v březnu 2021.

7.1.3 Nástroj EU příští generace

V souvislosti s očekávanými dopady pandemie COVID-19 představila Evropská komise na konci května 2020 návrh nařízení, kterým se zřizuje Nástroj na podporu oživení a odolnosti. Jako největší část plánu Evropské unie nové generace alokuje v letech 2020–2026 pro ČR přibližně 171 mld. Kč na dotace a 400 mld. Kč na půjčky. Prostředky je možné využít na financování strukturálních reforem a projektů veřejných investic. Podmínkou pro jejich čerpání je připravit tzv. národní plán pro oživení a odolnost v podobě komplexního balíčku opatření pro provádění zamýšlených reforem a investic a předložit jej Evropské komisi k posouzení v rámci tzv. evropského semestru. Plán musí odrážet tři skupiny kritérií. První je zohlednění národních specifických priorit (např. dekarbonizace ekonomiky, automatizace práce aj.), kde by plán měl být prostředkem pro jejich postupnou realizaci. Druhou skupinou je reakce na specifická doporučení Rady EU pro každou členskou zemi z let 2019 a 2020, která byla udělena v rámci evropského semestru. Navrhovaná opatření musí rovněž vést k budování odolnosti a k digitální a zelené transformaci. Je nutné, aby bylo zajištěno, že z alokovaných prostředků je alespoň 37 % vyčleněno na oblast změny klimatu a zároveň alespoň 20 % na podporu digitalizace. Plán také musí být v souladu s Dohodou o partnerství, plánem spravedlivé územní transformace v rámci Fondu pro spravedlivou transformaci, klimaticko-energetickým plánem a Národním programem reforem. Plán by měl rovněž vyváženě přispívat ke stanoveným šesti pilířům působnosti Nástroje pro oživení a odolnost. Třetím kritériem je požadavek, aby reformy a investice splňovaly princip „významně neškodit životnímu prostředí“. Kromě těchto tří klíčových skupin parametrů by měla ČR v plánu zohlednit 7 tzv. vlajkových iniciativ, což jsou společné celounijní výzvy, které stanovila Evropská komise (např. podpora čistých technologií a využívání obnovitelných zdrojů, zvýšení energetické účinnosti budov a další).

V říjnu 2020 vláda projednala Východiska Národního plánu pro oživení a odolnost, kterými zahájila konzultace s Evropskou komisí o Národním plánu pro oživení a odolnost pro ČR. Konečnou verzi předloží vláda ČR Ev-

ropské komisi do 30. dubna 2021 s tím, že bude možná její aktualizace v roce 2022. Evropská komise během dvou měsíců plán posoudí a následně navrhne Radě EU ke schválení. ČR bude moci požádat o předfinancování ve výši 13 % přidělené podpory. Žádat o platby je možné do konce srpna 2026, přičemž způsobilé mohou být relevantní výdaje uskutečněné již od února 2020.

Vedle Nástroje pro oživení a odolnost jsou součástí Nástroje EU příští generace zejména REACT-EU a Fond pro spravedlivou transformaci. Nástroj REACT-EU má vést k posílení schopnosti členských států bezprostředně reagovat na krizi související s pandemií COVID-19. Alokace na rok 2021 pro ČR bude činit v běžných cenách cca 800 mil. EUR, tj. cca 21 mld. Kč, alokace na rok 2022 bude známá až na podzim roku 2021. Dle současných odhadů by na ČR mohlo připadnout na roky 2021 a 2022 celkem okolo 1,1 mld. EUR, tj. cca 27 mld. Kč. V současnosti se předpokládá, že se prostředky využijí na nákup zdravotnických přístrojů, integrovaný záchranný systém a na domovy pro seniory.

Cílem Fondu pro spravedlivou transformaci je zmírnit nepříznivé dopady klimatické transformace tím, že podpoří nejvíce postižená území a dotčené pracovníky. Podpoří rovněž investice do přechodu na čistou energii, například investice do energetické účinnosti. ČR obdrží z tohoto fondu 1,6 mld. EUR v běžných cenách (cca 43 mld. Kč). Předpokládá se, že v rámci ČR budou k využití tohoto fondu způsobilé tři regiony, a to Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský kraj.

7.1.4 Účet dlouhodobých investic

V roce 2020 byl vládou schválen návrh zákona (sněmovní tisk č. 993), který má za cíl realizovat legislativní opatření vyplývající z Koncepce rozvoje kapitálového trhu v ČR 2019–2023. Návrhem se mimo jiné zavádí účet dlouhodobých investic a u doplňkového penzijního spoření upravuje alternativní účastnický fond. Účet dlouhodobých investic je novým produktem na finančním trhu, který je alternativou k existujícím daňově podporovaným produktům spoření na stáří (penzijní fondy a životní pojištění). Jde o zavedení některé z forem „osobního spořicího účtu“, jež jsou široce využívány na rozvinutých trzích a pomáhají motivovat investora ke správě jeho úspor na stáří. V této souvislosti je navrženo i rozšíření působnosti finančního arbitra ve vztahu ke správcům účtu dlouhodobých investic. Dále by mělo dojít k rozšíření možností investování.

7.1.5 Alternativní účastnický fond

U doplňkového penzijního spoření bude moci penzijní společnost nabídnout nový typ účastnického fondu

(tzv. alternativní účastnický fond), který má být variantou k dynamickým fondům. Poplatková politika bude nastavena tak, aby mohly penzijní společnosti investovat např. i do aktiv typu „private equity“ fondů. Tím budou moci nabídnout účastníkům v dlouhodobé perspektivě potenciálně vyšší zhodnocení, byť za cenu vyšší rizikovosti takové investice.

7.1.6 Panevropský osobní penzijní produkt

Návrh zákona o panevropském osobním penzijním produktu (sněmovní tisk č. 1145) provádí adaptaci právního řádu na nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1238, které má položit základy pro bezpečnější, nákladově efektivnější a transparentní trh dobrovolných penzijních úspor spravovaných v celoevropském měřítku. Rovněž má pomoci řešit důsledky demografického vývoje, doplnit stávající penzijní produkty a podpořit nákladovou efektivitu osobních penzijních produktů tím, že poskytne vhodné možnosti pro dlouhodobé investice v oblasti osobních penzí. Panevropský osobní penzijní produkt bude představovat doplňkový osobní penzijní produkt na bázi dobrovolné nabídky i dobrovolného účastenství, tj. bez vazby na systém důchodového pojištění (I. pilíř). Produkt budou moci nabízet např. pojišťovny, banky nebo investiční společnosti, přičemž podle povahy produktu (až šest investičních možností) a smlouvy s účastníkem bude moci být vyplácena jednorázová výplata, postupné čerpání nebo renta. Z hlediska daňové podpory bude u panevropského osobního penzijního produktu využít stávající rámec daňové podpory u produktů na stáří. Bude tedy muset být také splněna podmínka doby účasti alespoň 5 let a výběr prostředků nejdříve při dosažení 60 let věku.

7.1.7 Ozdravné postupy a řešení finanční krize

Novela zákona, která mění zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, (sněmovní tisk č. 904) transponuje směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o schopnost úvěrových institucí a investičních podniků absorbovat ztráty a schopnost rekapitalizace, a směrnice 98/26/ES („směrnice BRRD II“) do české právní úpravy. Podstatou novely zákona je přizpůsobení pravidla stanovení minimálního požadavku na kapitál a způsobilé závazky standardům přijatým na mezinárodní úrovni, které se týkají požadavku na celkovou kapacitu absorbovat ztráty. Přijetím zákona dojde k vyšší finanční stabilitě a snížení pravděpodobnosti a rozsahu použití veřejných prostředků v případě řešení krize.

7.2 Posílení efektivity a transparentnosti veřejných financí

7.2.1 Otevřená data veřejné správy

Otevřená data veřejné správy jsou vymezena v českém právním řádu od 1. ledna 2017, kdy vstoupila v účinnost novela č. 298/2016 Sb., kterou se mění zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, přičemž seznam zveřejňovaných informací dále upřesňuje nařízení vlády č. 425/2016 Sb. ve znění nařízení vlády č. 184/2018 Sb. Otevřená data jsou publikována v Národním katalogu otevřených dat, jehož správcem je ministerstvo vnitra. V současnosti probíhá transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru pomocí tzv. implementační novely, která mění zákony č. 106/1999 Sb., č. 123/1998 Sb. a č. 130/2002 Sb. Hlavní změnou bude rozšíření okruhu povinných subjektů o veřejné podniky působící v odvětví dopravy a veřejných služeb či možnost publikace dynamických dat prostřednictvím programovatelných aplikačních rozhraní. V současnosti poskytuje do národního katalogu otevřených dat na povinné i dobrovolné bázi 43 subjektů (Úřad vlády ČR, 11 ministerstev, Česká národní banka, Český rozhlas, Nejvyšší kontrolní úřad a dalších 8 úřadů, 9 krajů, 11 měst a obcí) více než 135 tis. datových sad.

V oblasti veřejných financí publikuje otevřená data primárně MF ČR, kdy je v současnosti zveřejněno 565 datových sad (např. data z Centrálního registru dotací, Centrálního registru administrativních budov, přehled kontrol v oblasti elektronické evidence tržeb aj.). Součástí otevřených dat MF ČR je také několik informačních systémů. V prvé řadě jde o informační portál Monitor, který poskytuje údaje k rozpočtovým a účetním informacím ze všech úrovní státní správy a samosprávy, včetně názorných grafických výstupů. Dále je to informační systém CEDR III, který poskytuje údaje o dotacích, návratných finančních výpomocích a dalších podobných transferech poskytovaných ze státního rozpočtu, státních fondů, státních finančních aktiv a Národního fondu (včetně evropských dotací) a jejich příjemcích. Vyhledávání nad poskytovateli dotací a návratných finančních výpomocí ze státního rozpočtu pak umožňuje informační systém DotInfo.

7.2.2 Evidence skutečných majitelů

V roce 2021 byl schválen zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů, který s účinností od 1. června 2021 přináší novou definici skutečného majitele, za kterého je nově považována fyzická osoba, která je koncovým příjemcem nebo má tzv. koncový vliv (tj. ten, kdo má v konečném důsledku přímo nebo nepřímo významný prospěch z činnosti nebo likvidace právnické osoby, její správy a ze zániku dané osoby a tento prospěch dále nepředává, případně osoba, která uplatňuje rozhodující vliv na správu společnosti a její uspořádání). Koncovým příjemcem je pak shledána osoba podílející se na zisku právnické osoby více než 25 %, případně disponující více

než 25 % hlasovacích práv nebo podílu na základním kapitálu. Pokud skutečného majitele nelze zjistit, nebo vyjde najevo, že koncový vliv je uplatňován právnickou osobou, která skutečného majitele nemá, uplatní se právní fikce, že skutečným majitelem je každá osoba v jejím vrcholném vedení. Zákon rovněž stanovuje, že některé osoby skutečného majitele nemají (např. stát, územní samosprávné celky, společnosti vlastněné státem, politické strany, církve, odbory aj.). Skuteční majitelé budou podléhat evidenci v informačním systému, jehož správcem je Ministerstvo spravedlnosti, přičemž kromě českých právnických osob budou evidováni také skuteční majitelé svěřenských fondů a obdobných právních forem, pokud jejich svěřenský správce sídlí v ČR, fond je z ČR spravován a spravuje majetek na území ČR.

S účinností od 1. ledna 2021 platí také zákon č. 527/2020 Sb., který transponuje tzv. „5. AML směrnici“ (směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/843) do českého právního řádu. Pro účely tohoto zákona se za skutečného majitele považuje buď osoba podle zákona č. 37/2021 Sb. nebo fyzická osoba, za kterou se obchod provádí. Novela má také dopad do zákona o zadávání veřejných zakázek v oblasti výběru dodavatele. S účinností od 1. června 2021 bude mít zadavatel povinnost vyloučit vybraného dodavatele či vypovědět veřejnou zakázku, je-li dodavatel českou nebo zahraniční právnickou osobou, jehož skutečného majitele nebylo možné zjistit z evidence skutečných majitelů (nebo ze zahraniční evidence obdobné evidenci skutečných majitelů) či pokud údaje nebyly pravdivé. Od 1. června 2021 také dochází ke změně podmínek pro právnické osoby při žádosti o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci ze státního rozpočtu, kdy bude nutné uvést skutečného majitele podle evidence skutečných majitelů a také informaci o identifikaci osob, v nichž má daná právnická osoba podíl a výši tohoto podílu.

7.2.3 Ochrana oznamovatelů

V souladu s Programovým prohlášením vlády byl v lednu 2021 vládou schválen návrh zákona o ochraně oznamovatelů (sněmovní tisk č. 1150), jehož přijetím dojde k transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937, o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie. Cílem tohoto zákona je umožnit pracovníkům v soukromém i veřejném sektoru bezpečně podat oznámení v rámci povinně zřizovaných interních mechanismů (pro všechny zaměstnavatele s více než 25 zaměstnanci a všechny veřejné zadavatele podle zákona o zadávání veřejných zakázek, s výjimkou obcí do 5 000 obyvatel, které nejsou obcemi s rozšířenou působností, dále pro zaměstnavatele vykonávající činnost v oblasti civilního letectví, námořní dopravy, ropy a zemního plynu, poskytování spotřebitelských úvěrů, podnikání na kapitálovém trhu, činnosti investičních společností nebo investičních fondů a pojištění nebo zajištění), případně externích mechanismů (podání

trestního oznámení, oznámení o přestupku příslušným orgánům či Ministerstvu spravedlnosti), a následně jim zajistit ochranu před možnými odvetnými opatřeními ze strany zaměstnavatelů a dalších subjektů. Včasné odhalení trestné či jiné protiprávní činnosti na základě podaného oznámení může přinášet úsporu veřejných prostředků, kterou Evropská komise odhadla pro ČR jen u veřejných zakázek na 270 mil. eur ročně (EK, 2017b).

7.2.4 Vymezení lobbingu

V prvním čtení v rámci legislativního procesu je vládní návrh zákona o lobbování (sněmovní tisk č. 565), který definuje lobbování, stanovuje jeho rozsah pozitivním i negativním způsobem, a dále vymezuje okruhy lobbistů a lobbovaných. Nově se zřizuje registr lobbistů a lobbovaných, který povede Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí, přičemž v registru budou také čtvrtletně zaznamenávány údaje o kontaktech lobbistů a lobbovaných. Ti mají rovněž povinnost čtvrtletně zveřejnit příslušnou zprávu o lobbování. Přijetím tohoto zákona dojde k posílení boje proti korupci, což při zajištění a vymáhání pravidel lobbování povede ke zvýšení důvěryhodnosti ČR.

7.2.5 Pravomoci Nejvyššího kontrolního úřadu

V Poslanecké sněmovně se ve třetím čtení nachází vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 360). Zákon bude prováděcím předpisem souběžně projednávané novely Ústavy ČR, jež rozšiřuje ústavní rámec kontrolní působnosti Nejvyššího kontrolního úřadu. Cílem novely zákona je umožnit komplexnější kontrolní činnost i u dalších, zákonem vymezených subjektů, jako např. územní samosprávné celky, zdravotní pojišťovny, veřejné vysoké školy, právnické osoby většinou vlastněné či ovládané státem nebo územním samosprávným celkem aj. Souběžně s vládním návrhem je ve třetím čtení také poslanecký návrh novely zákona o Nejvyšším kontrolním úřadu (sněmovní tisk č. 230), který ovšem ve srovnání s vládním návrhem nepokrývá všechny subjekty. Dále je sněmovním tiskem č. 626 navrhováno rozšířit pravomoc Nejvyššího kontrolního úřadu o kontrolu hospodaření s majetkem České televize a Českého rozhlasu.

7.3 Rozpočtová politika

7.3.1 Použití přebytku státního rozpočtu

V roce 2020 byl schválen zákon č. 484/2020 Sb., na základě kterého je s účinností od 1. ledna 2022 stanovena povinnost použít dosažený přebytek státního rozpočtu výhradně na snížení státního dluhu. V případě deficitu státního rozpočtu rozhodne o jeho úhradě na návrh vlády Poslanecká sněmovna. Vláda rovněž bude nově rozhodovat o použití státních finančních aktiv a o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci ze státních finančních aktiv.

7.2.6 Odnětí dotace či půjčky

V roce 2020 byl přijat zákon č. 484/2020 Sb., kterým se mění zákon o rozpočtových pravidlech v oblasti odnětí dotací nebo návratné finanční výpomoci. S účinností od 1. ledna 2022 tak na základě pravomocného rozhodnutí o odnětí dotace zanikne nárok na vyplacení prostředků, které nebyly vyplaceny. Dále vznikne možnost uložit vrácení již poskytnuté části v případě zjištění, že rozhodnutí o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci bylo vydáno v rozporu se zákonem nebo právem EU. Zákon dále zavádí, že dotaci nebo návratnou finanční výpomoc lze poskytnout pouze daňovému rezidentovi ČR, členského státu EU či státu, s nímž má ČR uzavřenu mezinárodní smlouvu upravující zamezení dvojímu zdánění všech druhů příjmů nebo upravující výměnu informací v daňových záležitostech pro oblast daní z příjmů.

7.2.7 Přezkum veřejných výdajů

Snaha vynakládat veřejné výdaje co nejvíce efektivně, hospodárně a účelně, vedla MF ČR k zapojení do projektu EU zaměřeného na přezkum veřejných výdajů. Projekt byl schválen v březnu 2020 a je zpracováván Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Projekt má dvě fáze. První je docílit porozumění smyslu přezkumu výdajů a jeho zasazení do českých reálií. V druhé fázi by pak měla následovat praktická aplikace na vybrané oblasti. Jako pilotní návrh byl vybrán program dotací na vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, za který odpovídá Ministerstvo zdravotnictví. Zkušenosti z tohoto pilotu by pak měly sloužit k rozšíření na další výdajové tituly. V listopadu 2020 proběhlo první kolo rozhovorů se zástupci Ministerstva financí, Ministerstva zdravotnictví a Nejvyššího kontrolního úřadu. Na základě zjištění, zejména k procesu rozpočtování a nastavení rozpočtových vztahů mezi jednotlivými ministerstvy, bude do konce března 2021 vypracována první souhrnná zpráva. Ta by měla přinést informace o osvědčených postupech při přezkumu výdajů včetně prostoru ke zlepšení v ČR. Zpráva by měla být jednotlivými zainteresovanými subjekty připomínkována a měl by následovat workshop o jejích závěrech. Završením první fáze pak bude technická studie obsahující cílená doporučení. Celková doba trvání projektu je plánována na 18 měsíců.

7.3.2 Flexibilita fiskálního rámce

Rozpočtový proces v ČR začíná schválením výdajových rámců pro státní rozpočet a státní fondy dle fiskálního pravidla vycházejícího z konceptu strukturálního salda. Původní kotvou bylo strukturální saldo, jehož výše odpovídala střednědobému rozpočtovému cíli. S loňskou recesí došlo k výraznému poklesu příjmů sektoru vládních institucí. Dodržení původního pravidla by bývalo znamenalo nutnost výdajových škrtů odpovídajících poklesu (strukturálních) příjmů. Takový postup by však

býval znamenal silnou fiskální restrikcí uprostřed hospodářské recese.

Zákon č. 207/2020 Sb. měl za cíl umožnit fiskální expanzi, tedy možnost snížit strukturální saldo pod hodnotu střednědobého rozpočtového cíle. Z důvodu nejen značné nejistoty o délce trvání epidemie a protikrizových opatřeních, ale i v důsledku dodatečných fiskálních stimulů především na straně příjmů bylo přistoupeno ke změně fiskálního pravidla další novelou (zákon č. 609/2020 Sb.), která odložila finální odvození výdajových rámců na roky 2022 až 2024 na konec léta 2021. V té době by již nejistota ohledně dalšího vývoje epidemie měla být znatelně nižší. MF ČR proto nebude v letošním roce vypracovávat dubnovou Rozpočtovou strategii sektoru veřejných institucí.

Konkrétní výše strukturálního salda pro rok 2022 bude určena odhadem strukturálního salda pro rok 2021 zvýšeného o 0,5 p. b. Tím se v souladu s všeobecnou únikovou klauzulí na úrovni EU vládě umožní provést v letošním roce fiskální expanzi dle potřeb daných vývojem ekonomiky i epidemické situace. V dalších letech pak bude konsolidace pokračovat minimálně o 0,5 p. b. ročně, dokud nebude dosaženo střednědobého rozpočtového cíle. Rychlejší než zákonem požadovaná minimální konsolidace pak bude do budoucích let vytvářet rezervu pro případ dalších negativních fiskálních šoků. Všechna ostatní ustanovení zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti zůstávají v platnosti v nezměněné podobě.

7.4 Institucionální změny ve veřejných financích

V roce 2018 došlo na základě rozhodnutí vlády (usnesení vlády č. 171/2018) ke změně příslušnosti hospodaření s majetkovými účastmi státu ve společnostech Česká exportní banka, a.s. a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. z Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva zemědělství na Ministerstvo financí. Ministerstvo financí se tak stalo jediným zástupcem státu jako akcionáře. V roce 2019 pak byla provedena (usnesení vlády č. 839/2019) vlastnická konsolidace České exportní banky jako 100% dceřiné společnosti Exportní garanční a pojišťovací společnosti, čímž bylo vytvořeno nové institucionální uspořádání státní podpory exportu. Exportní garanční a pojišťovací společnost se stala zákonem č. 171/2018 Sb. pojišťovnou „sui generis“, pojišťující vývozní úvěrová rizika, a Česká exportní banka tato rizika financuje. V souvislosti s plánovanou podporou vývozních společností zasažených vládními restriktivními opatřeními v boji proti pandemii COVID-19 byl přijat zákon č. 214/2020 Sb., který rozšiřuje spektrum nástrojů pod-

pory o možnost poskytovat záruky za závazky vývozců, výrobních a obchodních podniků (blíže kapitola 5.4). Poskytování záruk se dle tohoto zákona nepovažuje za pojištění vývozních úvěrových rizik a není tedy regulováno Českou národní bankou. Dále je zákonem zřízen tzv. Fond na krytí závazků z poskytovaných záruk, který je tvořen prostředky ze státního rozpočtu přidělenými na základě rozhodnutí vlády a na který se nevztahuje zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole. Prováděcí nařízení vlády č. 215/2020 Sb., ve znění pozdějších předpisů, pak specifikuje účel a rozsah záruk, podmínky jejich poskytnutí, výši krytí nesplacené úvěrové jistiny a postup vyplácení veškerých peněžních prostředků ze státního rozpočtu ve prospěch Exportní garanční a pojišťovací společnosti z titulu poskytování záruk. Zákon č. 214/2020 Sb. rovněž zavedl povinnost pro obě instituce vést peněžní prostředky (poskytované ze státního rozpočtu) na bankovních účtech podřízených státní pokladně a vedených Českou národní bankou.

Přehled literatury a použitých zdrojů

- AMECO (2021): AMECO database. Brusel, Evropská komise, 30. 3. 2021 [cit. 30. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en>.
- ČNB (2021a): Databáze časových řad ARAD. Praha, Česká národní banka, 1. 4. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <<http://www.cnb.cz/docs/arady/html/index.htm>>.
- ČNB (2021b): Cílování inflace v ČR. Praha, Česká národní banka, únor 2021 [cit. 2. 3. 2021], <<https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/cilovani/>>.
- ČSÚ (2018): Projekce obyvatelstva České republiky – 2018–2100. Praha, Český statistický úřad, 28. 11. 2018 [cit. 3. 3. 2021], <<https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>>.
- ČSÚ (2021a): Hrubý domácí produkt – časové řady ukazatelů čtvrtletních účtů. Praha, Český statistický úřad, 1. 4. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <https://www.czso.cz/csu/czso/hdp_cr>.
- ČSÚ (2021b): Sektor vládních institucí, vládní deficit a dluh. Praha, Český statistický úřad, 1. 4. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_gov>.
- ČSÚ (2021c): Výběrové šetření pracovních sil. Praha, Český statistický úřad, 3. 2. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <https://www.czso.cz/csu/czso/zam_cr>.
- ČSÚ (2021d): Výdaje vládních institucí podle funkcí (COFOG). Praha, Český statistický úřad, 25. 2. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.gov_c?mylang=CZ>.
- ECB (2009): ECB Monthly Bulletin. Frankfurt nad Mohanem, Evropská centrální banka, duben 2009, ISSN 1725-2822 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <<http://www.ecb.int/pub/pdf/mobu/mb200904en.pdf>>.
- EFC (2017): Specifications on the Implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the Format and Content of Stability and Convergence Programmes. Brusel, EFC, 15. května 2017 [cit. 1. 4. 2021], <<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9344-2017-INIT/en/pdf>>.
- EIA (2021): Spot Prices for Crude Oil and Petroleum Products. Washington, DC, U.S. Energy Information Administration, 10. 3. 2021 [cit. 30. 3. 2021], <http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_a.htm>.
- EK (2017a): The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 065. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2017, ISBN 978-92-79-64714-7 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2017b): Estimating the Economic Benefits of Whistleblower Protection in Public Procurement – Final Report. European Economy Institutional Paper 065. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Directorate G — Directorate Single Market for Public Administration, 2017, ISBN 978-92-79-70975-3 (on-line). [cit. 4. 3. 2021], <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d5955bd-9378-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>>.
- EK (2018): The 2018 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the 28 EU Member States (2016-2070), European Economy Institutional Paper 079. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, květen 2018, ISBN 978-92-79-77460-7 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip079_en.pdf>.
- EK (2019): Fiscal Sustainability Report 2018, European Economy Institutional Paper 094. Brusel, Evropská komise, leden 2019, ISBN 978-92-79-98830-1 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip094_en_vol_1.pdf>.
- EK (2020): The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies. European Economy Institutional Paper 142. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, listopad 2020, ISBN 978-92-76-16331-2 (on-line). [cit. 4. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en>.
- EK (2021a): European Economic Forecast: Winter 2021 (Interim), European Economy Institutional Paper 144. Brusel, Evropská komise, Directorate-General for Economic and Financial Affairs, únor 2021, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 1. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip144_en_1.pdf>.

- EK (2021b): Debt Sustainability Monitor 2020, European Economy Institutional Paper 143. Brusel, Evropská komise, únor 2021, ISSN 2443-8014 (on-line). [cit. 4. 3. 2021], <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip143_en.pdf>.
- Eurostat (2021): Eurostat Database. Lucemburk, Eurostat, 1. 4. 2021 [cit. 1. 4. 2021], <<http://ec.europa.eu/eurostat>>.
- MF ČR (2020a): Konvergenční program ČR (duben 2020). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2020, ISSN 1804-798X (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Konvergence-k-EU_2020_Konvergenčni-program-CR-duben-2020_v02.pdf>.
- MF ČR (2020b): Konsolidační strategie veřejných financí ČR. Praha, Ministerstvo financí ČR, listopad 2020.
- MF ČR (2020c): Zpráva o činnosti a výsledcích strategických společností s majetkovou účastí státu, státních podniků a národního podniku za rok 2019. Praha, Ministerstvo financí ČR, 2020. [cit. 8. 3. 2021], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2019_Zprava-o-CaVSS.pdf>.
- MF ČR (2021a): Makroekonomická predikce ČR (duben 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, duben 2021, ISSN 1804-7971 (on-line). [cit. 14. 4. 2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2021-Q2_Makroekonomicka-predikce-duben-2021_v01.pdf>.
- MF ČR (2021b): Fiskální výhled ČR (leden 2021). Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, ISSN 1804-7998 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-fiskalni-vyhled_2021-Q1_Fiskalni-vyhled-CR-leden-2021.pdf>.
- MF ČR (2021c): Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR, leden 2021, [cit. 3. 3. 2021], <<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>>.
- MF ČR a ČNB (2020): Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou – 2020. Praha, Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka, prosinec 2018, ISSN 2336-5110 (on-line). [cit. 3. 3. 2021], <http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Maastricht_2020-12-07_Vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konvergenčních-kriterii.pdf>.
- MPO (2021): Národní plán obnovy - Plán pro oživení a odolnost České republiky. Praha, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2021.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1238 ze dne 20. června 2019 o panevropském osobním penzijním produktu (PEPP).
- Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení Rady (ES) č. 479/2009 ze dne 25. května 2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády ČR č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data.
- Nařízení vlády ČR č. 184/2018 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 425/2016 Sb., o seznamu informací zveřejňovaných jako otevřená data.
- Nařízení vlády ČR č. 215/2020 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pojišťování a financování vývozu se státní podporou.
- Nařízení vlády ČR č. 381/2020 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2019, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2021 a základní výměry důchodu stanovené pro rok 2021 a o zvýšení důchodů v roce 2021.
- Nařízení vlády ČR č. 487/2020 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády ČR č. 154/2021 Sb., ke kompenzačnímu bonusu pro rok 2021.
- OECD (2015): Metodické pokyny OECD pro správu a řízení státem vlastněných společností, vydáno 2015. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Paříž, 2015, ISBN 978-80-270-2599-2. [cit. 3. 3. 2021], <https://www.oecd-ilibrary.org/metodicke-pokyny-oecd-pro-spravu-a-rizeni-statem-vlastnenych-spolecnosti-vydano-2015_5j8l9bmkhsd1.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2F9788027025992-cs&mimeType=pdf>.

- OECD (2020a): Job Creation and Local Economic Development 2020: Rebuilding Better, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-68041-8 (online). [cit. 8. 3. 2021], <<https://doi.org/10.1787/b02b2f39-en>>.
- OECD (2020b): OECD Reviews of Pension Systems: Czech Republic, OECD Reviews of Pension Systems, OECD Publishing, Paříž, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, 2020, ISBN 978-92-64-92960-9 (print). [cit. 3. 3. 2021], <<https://doi.org/10.1787/e6387738-en>>.
- Rada EU (2020): Doporučení Rady ze dne 20. července 2020 k národnímu programu reforem Česka na rok 2020 a stanovisko Rady ke konvergenčnímu programu Česka z roku 2020. Rada EU, Brusel, 20. července 2020, Úřední věstník EU, 26. 8. 2020, částka C 282, s. 03 [cit. 3. 3. 2021], <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ:C:2020:282:TOC>>.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/410 ze dne 14. března 2018, kterou se mění směrnice 2003/87/ES za účelem posílení nákladově efektivních způsobů snižování emisí a investic do nízkouhlíkových technologií a rozhodnutí (EU) 2015/1814.
- Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018, kterou se mění směrnice (EU) 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu a směrnice 2009/138/ES a 2013/36/EU.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/879 ze dne 20. května 2019, kterou se mění směrnice 2014/59/EU, pokud jde o schopnost úvěrových institucí a investičních podniků absorbovat ztráty a schopnost rekapitalizace, a směrnice 98/26/ES.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1024 ze dne 20. června 2019 o otevřených datech a opakovaném použití informací veřejného sektoru.
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 ze dne 23. října 2019 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie.
- Sněmovní tisk č. 230/0, návrh poslanců Lukáše Černožorského, Tomáše Martínka, Jakuba Michálka, Ivana Bartoše a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 360/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Sněmovní tisk č. 503/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 565/0, vládní návrh zákona o lobbování.
- Sněmovní tisk č. 626/0, návrh poslanců Petra Dolínka, Ondřeje Veselého, Antonína Staňka a Aleny Gajduškové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 658/0, vládní návrh zákona o dani z digitálních služeb.
- Sněmovní tisk č. 870/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 904/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
- Sněmovní tisk č. 961/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- Sněmovní tisk č. 993/0, vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s rozvojem kapitálového trhu.
- Sněmovní tisk č. 1099/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů.
- Sněmovní tisk č. 1116/0, vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Sněmovní tisk č. 1144/0, návrh poslanců Jany Pastuchové, Jana Bauera, Hany Aulické Jírovcové, Víta Kaňkovského, Lucie Šafránkové, Markéty Pekarové Adamové a Lenky Dražilové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Sněmovní tisk č. 1145/0, vládní návrh zákona o panevropském osobním penzijním produktu a o změně souvisejících zákonů (zákon o panevropském osobním penzijním produktu).

Sněmovní tisk č. 1150/0, vládní návrh zákona o ochraně oznamovatelů.

Sněmovní tisk č. 1163/0, vládní návrh zákona o elektronizaci zdravotnictví.

Sněmovní tisk č. 1177/0, návrh poslanců Kateřiny Valachové, Olgy Richterové, Lucie Šafránkové, Stanislava Grospiče, Markéty Pekarové Adamové, Marka Výborného, Jana Bauera, Věry Kovářové a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

ÚV (2021): Národní program reforem České republiky 2021. Praha, Úřad vlády ČR, duben 2021.

Usnesení vlády ČR ze dne 2. listopadu 2015 č. 889 k dalšímu rozvoji informačních a komunikačních technologií služeb veřejné správy.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. března 2018 č. 171 o změně příslušnosti hospodaření s majetkovými účastmi státu ve společnostech Česká exportní banka, a.s. a Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. z Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva zemědělství na Ministerstvo financí.

Usnesení vlády ČR ze dne 8. července 2019 č. 487 o Zprávě o hodnocení centrálního nákupu státu a resortních systémů centralizovaného zadávání za rok 2018 a o pravidlech Společného nákupu.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. listopadu 2019 č. 817 ke Strategickému rámci rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 25. listopadu 2019 č. 839 o variantě nového institucionálního uspořádání státní podpory exportu.

Usnesení vlády ČR ze dne 27. ledna 2020 č. 86 o uložení povinností informovat vládu v souvislosti s výdaji v oblasti informačních a komunikačních technologií.

Usnesení vlády ČR ze dne 17. února 2020 č. 115 o Strategii vlastnické politiky státu.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. března 2020 č. 260 o podpoře pro osoby samostatně výdělečně činné a malé střední podnikatele COVID II.

Usnesení vlády ČR ze dne 26. března 2020 č. 311 k programu Ošetrovné pro OSVČ.

Usnesení vlády ČR ze dne 31. března 2020 č. 353 o Cíleném programu podpory zaměstnanosti a zrušení usnesení vlády ze dne 19. března 2020 č. 257, usnesení vlády ze dne 23. března 2020 č. 293.

Usnesení vlády ČR ze dne 4. května 2020 č. 513 o záměru k připravovanému programu Ministerstva průmyslu a obchodu „COVID – NÁJEMNÉ“.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. května 2020 č. 550 k Programu COVID – NÁJEMNÉ.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. května 2020 č. 553 k Programu COVID III.

Usnesení vlády ČR ze dne 29. června 2020 č. 703 o podpoře lázeňského cestovního ruchu (COVID-Lázně).

Usnesení vlády ČR ze dne 13. července 2020 č. 743 ke Strategickému rámci rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.

Usnesení vlády ČR ze dne 20. července 2020 č. 766 o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID-Ubytování).

Usnesení vlády ČR ze dne 14. října 2020 č. 1035 k podpoře podnikatelů v nepravděpodobné autobusové dopravě postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 COVID – BUS a o změně usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550 k Programu COVID – NÁJEMNÉ.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. října 2020 č. 1037 k pokračování Programu Ministerstva průmyslu a obchodu COVID – Nájemné Výzva 2.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. října 2020 č. 1052 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím nového dotačního programu pro oblast potravinářství s využitím nástrojů realizovaných v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. října 2020 č. 1053 o Programu podpory malých podniků postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-2 – „OŠETŘOVNÉ II“ pro OSVČ.

Usnesení vlády ČR ze dne 19. října 2020 č. 1070 o podpoře cestovního ruchu (Dotační titul COVID – podpora cestovního ruchu) a o změně usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 766, o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID-Ubytování).

Usnesení vlády ČR ze dne 21. října 2020 č. 1081 k pokračování Programu Ministerstva průmyslu a obchodu COVID – Nájemné Výzva 2 a o změně usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550 a usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1037.

Usnesení vlády ČR ze dne 27. října 2020 č. 1107 k pokračování Programu Ministerstva průmyslu a obchodu COVID – Nájemné Výzva 2 a o změně usnesení vlády ze dne 18. května 2020 č. 550, usnesení vlády ze dne 14. října 2020 č. 1037 a usnesení vlády ze dne 21. října 2020 č. 1081.

Usnesení vlády ČR ze dne 2. listopadu 2020 č. 1138 k realizaci nového dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ v gesci Ministerstva zemědělství.

Usnesení vlády ČR ze dne 16. listopadu 2020 č. 1184 o podpoře ubytovacích zařízení pro školy v přírodě (COVID-Školy v přírodě) a o změně usnesení vlády ze dne 19. října 2020 č. 1070, o podpoře cestovního ruchu (Dotační titul COVID – podpora cestovního ruchu) a o změně usnesení vlády ze dne 20. července 2020 č. 766, o podpoře ubytovacích zařízení (Program COVID – Ubytování) a usnesení vlády ze dne 8. června 2020 č. 631, o Krizovém akčním plánu cestovního ruchu v České republice 2020 – 2021.

Usnesení vlády ČR ze dne 30. listopadu 2020 č. 1260 o zajištění financování Programu Ošetřovné pro osoby samostatně výdělečně činné, Programu Smart Parks for the Future, Programu CZECH RISE UP 2.0.

Usnesení vlády ČR ze dne 7. prosince 2020 č. 1283 o vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění České republiky s eurozónou.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1326 k vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS-CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1329 o pokračování programu COVID – Nájemné.

Usnesení vlády ČR ze dne 14. prosince 2020 č. 1331 o podpoře ubytovacích zařízení COVID – Ubytování II a o změně usnesení vlády ze dne 16. listopadu 2020 č. 1184.

Usnesení vlády ČR ze dne 23. prosince 2020 č. 1376 o přijetí krizového opatření.

Usnesení vlády ČR ze dne 4. ledna 2021 č. 10 o programu podpory podnikatelů postižených celosvětovým šířením onemocnění COVID-19 způsobeného virem SARS-CoV-19 „COVID – Gastro – Uzavřené provozovny“.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 46 o Programu Záruka COVID Sport.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 48 k Prodloužení podpory COVID-Lázně do 30. června 2021.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 50 o změně usnesení vlády ze dne 14. prosince 2020 č. 1331 o podpoře ubytovacích zařízení COVID – Ubytování II.

Usnesení vlády ČR ze dne 18. ledna 2021 č. 51 o Programu COVID Záruka CK.

Usnesení vlády ČR ze dne 25. ledna 2021 č. 64 o obecném programovém dokumentu pro implementaci Modernizačního fondu v České republice.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. února 2021 č. 99 o vydání rozhodnutí o prominutí daně z přidané hodnoty v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 1. února 2021 č. 100 o snížení dopadů krizové situace způsobené pandemií koronaviru prostřednictvím druhé výzvy dotačního programu AGRICOVID POTRAVINÁŘSTVÍ.

Usnesení vlády ČR ze dne 24. února 2021 č. 191 k podpoře provádění testů na onemocnění COVID-19 laickou osobou u společností podnikajících v České republice a osob samostatně výdělečně činných z prostředků fondů prevence zdravotních pojišťoven.

Usnesení vlády ČR ze dne 1. března 2021 č. 242 k mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 272 k vydání rozhodnutí o prominutí daně a příslušenství daně v souvislosti s mimořádnou událostí způsobenou šířením koronaviru (SARS CoV-2).

Usnesení vlády ČR ze dne 8. března 2021 č. 278 k programu COVID – Nepokryté náklady.

Usnesení vlády ČR ze dne 15. března 2021 č. 293 o změně mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 22. března 2021 č. 313 k mimořádným opatřením Ministerstva zdravotnictví.

Usnesení vlády ČR ze dne 29. března 2021 č. 334 o změně rámcových podmínek schválených usnesením vlády ze dne 18. ledna 2021 č. 50.

Zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 298/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce, zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 203/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 171/2018 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o distribuci pojištění a zajištění.

Zákon č. 179/2018 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění zápůjčky České národní banky pro Mezinárodní měnový fond.

Zákon č. 32/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Zákon č. 47/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 244/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 256/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 112/2016 Sb., o evidenci tržeb, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020.

Zákon č. 363/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 364/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní v souvislosti se zvyšováním příjmů veřejných rozpočtů.

Zákon č. 1/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 383/2012 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020.

Zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 134/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 136/2020 Sb., o některých úpravách v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a důchodového pojištění v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020.
- Zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 207/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění zákona č. 277/2019 Sb.
- Zákon č. 208/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, ve znění zákona č. 129/2020 Sb.
- Zákon č. 214/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 58/1995 Sb., o pojišťování a financování vývozu se státní podporou a o doplnění zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a. s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 230/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 133/2020 Sb., o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 231/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 234/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 262/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 299/2020 Sb., kterým se mění některé daňové zákony v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2 a zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2020 Sb., o prominutí pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti placeného některými zaměstnavateli jako poplatníky v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 323/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 331/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti s krizovými opatřeními v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 343/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s implementací daňových předpisů Evropské unie a v oblasti zamezení dvojímu zdanění.
- Zákon č. 386/2020 Sb., kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy.
- Zákon č. 438/2020 Sb., o úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii a o změně zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 451/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 228/2020 Sb., o poskytnutí státní záruky České republiky na zajištění dluhů Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s., vyplývajících z ručení za dluhy z úvěrů v souvislosti se zmírněním negativních dopadů způsobených virem SARS-CoV-2.
- Zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 469/2020 Sb., o jednorázovém příspěvku důchodci v roce 2020 a o změně zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 484/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 527/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 540/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony v souvislosti s paušální daní.

Zákon č. 543/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpadech a zákona o výrobcích s ukončenou životností.

Zákon č. 584/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném).

Zákon č. 600/2020 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021.

Zákon č. 609/2020 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony.

Zákon č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.

Zákon č. 82/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 461/2020 Sb., o kompenzačním bonusu v souvislosti se zákazem nebo omezením podnikatelské činnosti v souvislosti s výskytem koronaviru SARS CoV-2, ve znění zákona č. 584/2020 Sb.

Zákon č. 95/2021 Sb., o kompenzačním bonusu pro rok 2021.

Zákon č. 121/2021 Sb., o mimořádném příspěvku zaměstnanci při nařízené karanténě.

Zákon č. 161/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Příloha: Konvergence

Podle předběžných údajů za rok 2020 dosáhla ekonomická úroveň ČR, vyjádřená hrubým domácím produktem na obyvatele v běžné paritě kupní síly, přibližně 93 % hospodářské úrovně EU a 76 % úrovně Německa. Silný hospodářský růst se během konjunktury v letech 2000–2008 projevil rychlým tempem přibližování k ekonomickému výkonu EU. Proces konvergence se však poté v důsledku recesí a pouze mírného oživení ekonomické aktivity zastavil a k jeho opětovnému obnovení došlo až po roce 2013 (viz Graf P.1).

Vlivem synchronizovaného propadu hospodářské aktivity v roce 2020, následovaného v zemích EU spíše pozvolným oživením, by mělo dojít k dočasnému přerušení procesu konvergence, přičemž neočekáváme, že by v tomto a příštím roce došlo k jeho obnovení. Ukazatel relativní vyspělosti české ekonomiky pravděpodobně bude stagnovat okolo úrovně 92 % EU.

Komparativní cenová hladina HDP vykazovala do roku 2008 rostoucí trend, v následujících letech pak s výjimkou roku 2009 setrvala poblíž hodnoty z roku 2008, tedy mírně nad 70 % úrovně EU. Během let 2013 a 2014

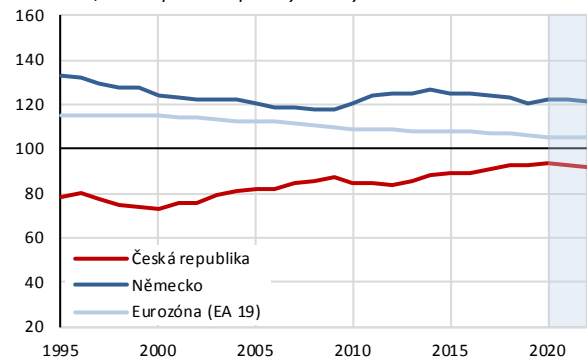
komparativní cenová hladina klesla o 8 p. b. až na úroveň roku 2006, což bylo způsobeno měnovou politikou ČNB spočívající v oslabení kurzu koruny k euru. Od roku 2015 se však opět přibližuje k průměru zemí EU, v posledních třech letech byla opět mírně nad 70 % úrovně EU (Graf P.2). V letech 2021 a 2022 by se komparativní cenová hladina mohla dále zvýšit až na úroveň okolo 75 % úrovně EU.

Z hlediska hodinové produktivity práce (Graf P.3) by mělo negativně působit relativně pomalejší hospodářské oživení v ČR oproti EU. Naopak významným podpůrným faktorem bude předpokládané posilování kurzu koruny k euru, které slabší ekonomický vývoj více než vykompenzuje. Produktivita práce v ČR by se tak mohla postupně zvýšit na více než 58 % úrovně EU v roce 2022.

Mzdová konvergence (Graf P.4) se po roce 2008 dočasně zastavila. V letech 2009–2016 se průměrná mzda v soukromém sektoru pohybovala okolo 45 % průměrné mzdy EU. Tento poměr poté díky ekonomické konjunktúře a zvyšování minimální a zaručené mzdy postupně narostl až na 54 % v roce 2019.

Graf P.1: Relativní ekonomická úroveň

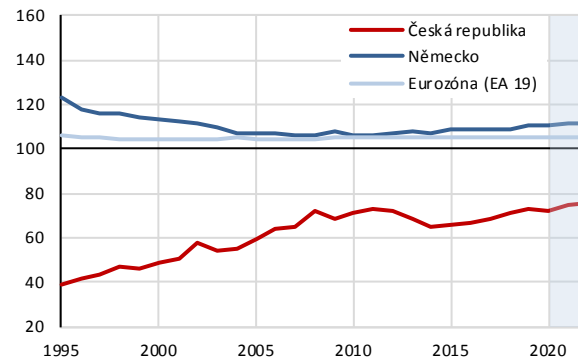
EU27=100, HDP v paritě kupní síly na obyvatele

Zdroj: ČSÚ (2021a), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.2: Komparativní cenová hladina

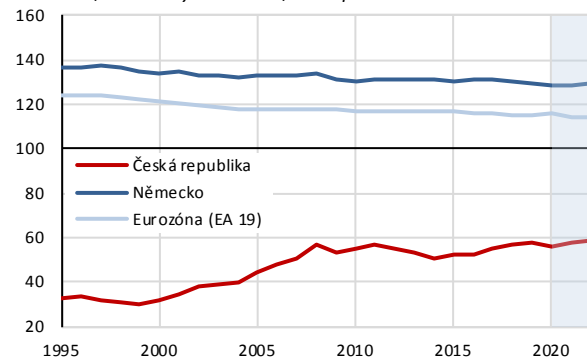
EU27=100

Zdroj: ČSÚ (2021a), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Graf P.3: Reálná produktivita práce

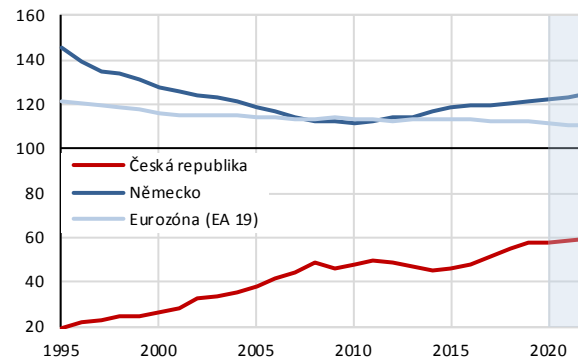
EU27=100, stálé ceny roku 2010, na odpracovanou hodinu

Zdroj: Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR a AMECO (2021).

Graf P.4: Průměrná náhrada zaměstnanci

EU27=100

Zdroj: AMECO (2021), Eurostat (2021). Výpočty a predikce MF ČR.

Slovníček pojmů

Akruální metodika znamená, že ekonomické transakce jsou zaznamenány v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří, transformuje nebo zaniká, nebo když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují bez ohledu na to, kdy bude realizovaná transakce peněžně uhrazena (na rozdíl od peněžního principu, na kterém je sestavován např. státní rozpočet).

Cyklicky očištěné saldo sektoru vládních institucí slouží k identifikaci nastavení fiskální politiky, protože v něm není zahrnut vliv těch částí příjmů a výdajů, které jsou generovány pozicí ekonomiky v rámci hospodářského cyklu.

Diskreční opatření představují přímé zásahy orgánů výkonné nebo zákonodárné moci do příjmů a výdajů sektoru vládních institucí.

Dlouhodobé úrokové sazby jsou měřeny na základě výnosů dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů do doby splatnosti v procentech za rok. Jako reprezentativní jsou klasifikovány dluhopisy, jejichž zbytková splatnost se pohybuje v rozmezí 8 až 12 let (použití těchto mezi plně vychází z podmínek českého trhu se státními dluhopisy, které byly nastaveny na základě periodicity emisí státních dluhopisů ČR). Z tohoto souboru je následně generována taková kombinace dluhopisů, jejíž průměrná zbytková splatnost se nejvíce přibližuje hranici 10 let.

Dluhové pravidlo národního fiskálního rámce aktivuje zákony definovaná opatření, pokud relativní výše dluhu sektoru vládních institucí, snížená o rezervu peněžních prostředků z financování státního dluhu, překročí 55 % HDP. Tato opatření stanovují podmínky pro přípravu návrhů rozpočtů jednotlivých segmentů sektoru vládních institucí (státní rozpočet, rozpočty státních fondů, zdravotně pojistné plány zdravotních pojišťoven a rozpočty územních samosprávných celků); ostatním veřejným institucím omezují nové závazky vedoucí k navýšení dluhu sektoru vládních institucí se splatností delší než 1 rok.

Fiskální impuls slouží k posouzení vlivu fiskální politiky vlády na ekonomický růst. Na rozdíl od primárního fiskálního úsilí nezahrnuje zejména příjmy z fondů EU a výdaje do rozpočtu EU, a naopak zahrnuje určité jednorázové operace (zpravidla opatření vlády s přímým fiskálním dopadem).

Fiskální úsilí je meziroční změna strukturálního salda indikující expanzivní či restriktivní fiskální politiku v daném roce.

Indikátory fiskální udržitelnosti charakterizují na základě dlouhodobých projekcí udržitelnost veřejných financí a rozsah potřebné změny k jejímu dosažení. Evropská komise využívá tři hlavní indikátory. **Indikátor S0** je složený z 28 makrofinančních a fiskálních ukazatelů, který indikuje fiskální rizika pro nadcházející rok. **Indikátor S1** vyjadřuje, o kolik procent HDP je nutno ve středním horizontu zlepšit primární strukturální saldo pro dalších 5 let, aby dluh sektoru vládních institucí v roce 2030 činil 60 % HDP. **Indikátor S2** vyčísluje, o kolik procent HDP je nutno trvale zlepšit primární strukturální saldo, aby dluh sektoru vládních institucí zůstal stabilní v nekonečném časovém horizontu (tj. aby současná hodnota budoucích primárních sald byla rovna aktuální výši dluhu sektoru vládních institucí).

Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. **Reálný HDP** je hrubý domácí produkt vyjádřený v cenách referenčního roku. Tato transformace umožňuje při

analýze HDP (či jiné veličiny) v čase eliminovat vliv změny cen a soustředit se pouze na změny fyzického objemu. **Hrubá přidaná hodnota** představuje rozdíl mezi hodnotou produkce a mezispotřeby (produkce užitá při výrobě jiného zboží či služeb).

Index spotřebitelských cen je jedním z indexů měřících cenovou hladinu. Je konstruován na základě pravidelného sledování vývoje cen vybraných zboží a služeb (tzv. reprezentantů) ve spotřebním koši domácností. Každý reprezentant má určitou váhu. Spotřební koš je rozdělen na 12 oddílů (např. potraviny a nealkoholické nápoje; alkoholické nápoje, tabák; odívání a obuv; bydlení, voda, energie a paliva; atd.). **Harmonizovaný index spotřebitelských cen** je kalkulován v zemích EU podle jednotných a právně závazných postupů, což (na rozdíl od národních indexů) umožňuje srovnatelnost tohoto ukazatele mezi zeměmi.

Inflace je trvalý růst všeobecné cenové hladiny, resp. vnitřní znehodnocování měny. Cenová hladina se měří pomocí cenových indexů, např. indexu spotřebitelských cen či harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Nejčastěji zmiňovaná **meziroční míra inflace** je relativní změna indexu spotřebitelských cen proti stejnému měsíci předchozího roku. **Průměrná míra inflace** je relativní změna průměru indexu spotřebitelských cen v posledních 12 měsících proti průměru indexu spotřebitelských cen v předcházejících 12 měsících. Míry inflace se vyjadřují v procentech. **Administrativními opatřeními u spotřebitelských cen** rozumíme státní opatření, která přímo působí na cenovou hladinu. Zahrnují vliv změn nepřímých daní (daň z přidané hodnoty, spotřební a energetické daně) a regulovaných cen (např. elektřina, plyn, teplo, vodné a stočné, městská hromadná doprava).

Jednorázové a jiné přechodné operace jsou taková opatření na straně příjmů či výdajů, která mají pouze dočasný dopad na saldo sektoru vládních institucí a často vyplývají z událostí mimo přímou kontrolu orgánů výkonné nebo zákonodárné moci (např. výdaje na odstraňování následků povodní).

Kapitálové transfery zahrnují pořízení nebo úbytek aktiva bez ekvivalentní protihodnoty. Mohou být prováděny v peněžní nebo naturální formě. **Peněžní kapitálový transfer** je definován jako peněžní převod bez očekávané protihodnoty jednotky, která daný transfer obdržela. **Naturální kapitálový transfer** je založen na převodu vlastnictví aktiva (jiného než zásob a peněz) nebo zrušení závazku věřitelem, za nějž nebyla přijata žádná protihodnota, převzetí dluhu apod.

Komparativní cenová hladina představuje poměr HDP v tržním měnovém kurzu a v paritě kupní síly.

Demografická míra závislosti je poměr počtu obyvatel v seniorském věku (nad 64 let) k počtu obyvatel v produktivním věku – nezohledňuje tedy prodloužování věku odchodu do důchodu.

Nezaměstnanost (z Výběrového šetření pracovních sil) odpovídá počtu osob, které ve sledovaném období (referenčním týdnu) souběžně splňovaly tři podmínky: nebyly zaměstnané, hledaly aktivně práci a byly připraveny k nástupu do práce nejpozději do 14 dnů. **Míra nezaměstnanosti** vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných a pracovní síly. Osoba s délkou trvání nezaměstnanosti delší než 12 měsíců je považována za **dlouhodobě nezaměstnanou**.

Notifikace vládního deficitu a dluhu je kvantifikace fiskálních ukazatelů předkládaná každou členskou zemí EU dvakrát ročně Evropské komisi podle nařízení Rady (ES) č. 479/2009 o použití Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojeného ke Smlouvě o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších předpisů. Je sestavována v aktuální metodice za sektor vládních institucí. Český statistický úřad zpracovává data za čtyři uplynulé roky $t-4$ až $t-1$. MF ČR zpracovává predikci týkající se běžného roku t . Notifikace obsahuje jak základní sadu notifikačních tabulek, ve kterých jsou především klíčové ukazatele jako saldo a dluh, včetně vysvětlení přechodu ze salda v národní metodice k aktuálnímu saldu a příspěvků ke změně výše dluhu, tak i celou řadu doplňkových dotazníků, např. tabulku záruk.

Při využití metody **parity kupní síly** se porovnávání ekonomického výkonu jednotlivých zemí v rámci EU provádí ve standardech kupní síly, což je umělá měnová jednotka vyjadřující množství statků, které je v průměru možné zakoupit za 1 euro na území EU po kurzovém přepočtu u zemí, jež používají jinou měnovou jednotku než euro.

Peněžité sociální dávky představují dávky sociálního zabezpečení (např. dávky důchodového pojištění, dávky státní sociální podpory), které jsou ze sektoru vládních institucí vypláceny domácnostem.

Platební bilance zachycuje pro dané území ekonomické transakce mezi rezidenty a nerezidenty za určité časové období. Základní struktura platební bilance vychází z metodiky Mezinárodního měnového fondu a zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet (včetně změny devizových rezerv).

Krátkodobou úrokovou míru v prostředí ČR představuje PRIBOR 3M, což je referenční úroková sazba indikující průměrnou sazbu, za níž si mohou banky na trhu mezibankovních depozit půjčit se splatností 3 měsíce.

Potenciální produkt je úroveň ekonomického výkonu při „plném“ využití disponibilních zdrojů. Plné využití zdrojů je zde myšleno spíše jako optimální a rovnovážné, která nevede k tlakům např. ve změně dynamiky inflace apod.

Produkční mezera je rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem měřený v procentech potenciálního produktu. Slouží k identifikaci pozice ekonomiky v cyklu.

Sektor vládních institucí je vymezen mezinárodně harmonizovanými pravidly EU. V ČR zahrnuje v metodice ESA 2010 tři základní subsektory: ústřední vládní instituce, místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení.

Strukturální saldo je rozdíl cyklicky očištěného salda a jednorázových a přechodných operací (obě složky viz výše).

Primární strukturální saldo je dále očištěné o úroky.

Střednědobý rozpočtový cíl je vyjádřen ve strukturálním saldu sektoru vládních institucí a má zajistit udržitelnost veřejných financí dané země. Odráží jak růstový potenciál dané země, tak její úroveň zadlužení. Dodržování střednědobých cílů by mělo členským státům umožnit zachování dostatečné rezervy vůči referenční hodnotě salda sektoru vládních institucí ve výši -3 % HDP během obvyklých cyklických výkyvů, zabezpečit

postupné kroky směrem k udržitelnosti a umožnit prostor pro případné potřebné rozpočtové operace. Postup jeho výpočtu je určen prováděcím dokumentem EFC (2017). Pro ČR aktuálně odpovídá úrovni strukturálního salda $-0,75$ % HDP, přičemž je revidován každé tři roky.

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje investiční aktivitu jednotek. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Výdaje na konečnou spotřebu vlády zahrnují platby vládních institucí, které jsou následně použity buď pro spotřebu jednotlivců v sektoru domácností (především úhradu zdravotní péče zdravotními pojišťovnami za služby zdravotnických zařízení), nebo jsou spotřebovány celou společností (jako např. výdaje na armádu, policii, soudnictví, státní správu apod.). Služby sektoru vládních institucí, které jsou poskytovány ke spotřebě celé společnosti, jsou obvykle oceněny na úrovni vlastních nákladů na danou službu, protože neprocházejí trhem, který by je ocenil. Z výše uvedených důvodů se spotřeba skládá zejména z mezispotřeby (tj. zboží a služeb, vyjma fixních aktiv, spotřebovaných v procesu výroby jiného statku či služby), náhrad zaměstnancům (mzdy a platy včetně pojistného hrazeného zaměstnavatelem), naturálních dávek domácnostem (zejména platby zdravotních pojišťoven lékařským zařízením mimo sektor vládních institucí) či spotřeby fixního kapitálu. Nezapočítává se celá hodnota těchto transakcí, ale pouze ta, která se váže k produkci oceněné vlastními náklady. Náklady na tvorbu činností procházejících plně či částečně trhem, za něž dostává sektor vládních institucí úplatu, jsou pak z výdajů na jeho spotřebu očištěny.

Výdajové pravidlo Paktu o stabilitě a růstu limituje růst reálných upravených výdajů sektoru vládních institucí očištěných o diskreční příjmová opatření („očištěné výdaje“) tak, aby daný členský stát dosáhl svého střednědobého rozpočtového cíle a následně se jej držel. U států, které jsou na svém střednědobém rozpočtovém cíli, mohou očištěné výdaje růst nejvýše tempem průměrného růstu potenciálního produktu spočteným v desetiletém horizontu zahrnujícím pět let minulých, rok běžný a čtyři roky nadcházející. Průměrná míra růstu potenciálního produktu je aktualizována každoročně na základě jarní hospodářské předpovědi EK s platností vždy pro následující rok. U států, které svého střednědobého rozpočtového cíle ještě nedosáhly, je nejvyšší přípustné tempo růstu očištěných výdajů nižší, než průměrný růst potenciálního produktu. Rozdíl mezi oběma tempy se označuje jako konvergenční doložka a odráží fiskální úsilí požadované pro postupné dosažení střednědobého rozpočtového cíle.

Výdajové pravidlo národního fiskálního rámce slouží jako východisko pro přípravu návrhů státního rozpočtu a rozpočtů státních fondů. Pravidlo odvozuje maximální objem výdajů sektoru vládních institucí zejména od strukturální části příjmů tohoto sektoru zvýšených o $0,75$ % HDP. Toto zvýšení představuje stanovený střednědobý rozpočtový cíl ČR. Pravidlo je doplněno o automatický korekční mechanismus, reflektující zpětně hodnocený odklon skutečné úrovně výdajů od pravidlem předepsané, a je doprovázeno přesně definovanými únikovými klauzulemi, podle zákona č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, ve znění pozdějších předpisů.

